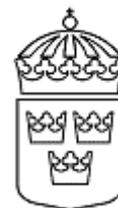

Riksdagens protokoll

2005/06:117

Fredagen den 5 maj

Kl. 09.00 – 15.10

Protokoll
2005/06:117

1 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2005/06:Fi8–Fi14 till finansutskottet

2005/06:Sk28 till skatteutskottet

2005/06:So47 och So48 till socialutskottet

2 § Grundskolan: Arbetsmiljö och elevhälsa

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU11

Grundskolan: Arbetsmiljö och elevhälsa.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

3 § Fristående skolor m.m.

Fristående skolor m.m.

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU13

Fristående skolor m.m.

Anf. 1 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! I dag ska vi med hjälp av skarpa lagändringar lägga grunden för en ny valfrihetsrevolution i Sverige. Den 1 juli införs etableringsfrihet för fristående förskolor som möter kvalitetskraven. Vi inför också rätten för fristående skolor att erbjuda elever det individuella programmet.

Lagen ska ge barn och föräldrar tillgång till en ökad mångfald av förskolor och större möjligheter att finna en verksamhet som passar det egna barnet socialt och pedagogiskt. Den kommer också att ge bättre möjligheter för förskolans lärare att förverkliga sina pedagogiska idéer och finna alternativa arbetsgivare.

Valfrihet finns på många håll i vårt land men motarbetas som mest där den skulle behövas som bäst. I dag får en kommun ge tillstånd för

och kan lämna bidrag till fristående förskolor. En kommun kan däremot, på rent godtyckliga grunder, hindra förskolor från att etableras alldeles oavsett hur god kvalitet de håller. Det är inte kvalitetsbrister som håller tillbaka friförskolor utan socialdemokratiens ideologiska låsningar. Efter den 1 juli skall en kommun ge tillstånd till fristående förskolor som möter kvalitetskraven.

Vi skapar regler för fristående förskolor som överensstämmer med dem för fristående skolor, så långt nuvarande skollag gör det möjligt. Vi hade gärna sett en i sin helhet moderniserad skollag, men regeringen har trots sju års utredande inte lyckats få fram en sådan. Det är denna mandatperiods största sakpolitiska misslyckande.

Förslaget innebär att de förskolor som möter kvalitetskraven ska ges tillstånd att bedriva verksamhet av kommunen. Kraven avser bland annat personalens utbildning och lämplighet samt att lokalerna är ändamålsenliga. Läroplanen ska ligga till grund för kvalitetsbedömningen – förutom kravet att friskolan ska vara öppen för alla barn, vilket inte krävs i dag.

Vad säger läroplanen, som är grunden för kvalitetsbedömningen? Jo, att förskolan vilar på demokratiens grund. Därför ska dess verksamhet utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö. Verksamheten ska präglas av omsorg om individen och syfta till att barnens förmåga till empati och omtanke om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Förskolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Varje barn ska ges möjlighet att bilda sin egen uppfattning och göra val utifrån de egna förutsättningarna. Alla som verkar i förskolan ska hävda de grundläggande värden som anges i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden. Detta är alltså grunden för bedömningen – kanske, fru talman, i rak motsats till vad som har påståtts i debatten externt de senaste dagarna.

Förskolan ska även vara öppen för barn med särskilda behov, och kommunen ska ersätta förskolan för det. Det är kommunen som utövar tillsyn och som ytterst kan återkalla tillstånd vid allvarliga brister. Det beslutet kan sedan prövas rättsligt. De ekonomiska villkoren ska vara likvärdiga med den kommunala förskolans. Det finns ett undantag för både fristående förskolor och barn med särskilda behov, såtillvida att skyldighet föreligger inte att ge bidrag för kommun eller för skola att ta emot barn om det skulle ge påtagliga negativa konsekvenser för kommun eller verksamhet. Vi förutsätter att detta används restriktivt. Förslaget är helt parallellt till det som gäller i samband med Skolverkets behandling av frågan om friskolor.

Fru talman! Moderaterna, alliansen och Miljöpartiet lägger i dag fram ytterligare förslag som gäller friskolornas villkor och som bör vinna kammarens majoritet. Ett förslag omfattar dryga 15 sidor förutom lagtext, där grunderna för beräkning av ersättning till friskolor läggs fast tillsammans med ett införande av förvaltningsbesvär vid tvister om friskoleersättningar. Härutöver ska en ny majoritet formos bland annat gällande hur kommuner använder plan- och bygglagen för att bakvägen hindra friskoleetableringar. Genom vårt gemensamma fempartiagerande vill vi rida spärr mot friskolemotstånd och försämringar av friskolornas

förutsättningar. Många friskolor är hårt trängda av friskolefientliga kommuner och bristande regelverk. Jag vill därför redan här, fru talman, yrka bifall till reservationerna 1, 6 och 18.

Det är alldeles tydligt numera att skolpolitiken drivs och utvecklas i riksdagen och i utbildningsutskottet. Det är en helt unik process som har lett fram till dagens beslut. Det händer i princip aldrig att oppositionen stiftar lag på egen hand eller för den delen tar fram egna lagförslag som förmår att passera Lagrådets granskning. Men i det här fallet har det i flera år funnits en potentiell majoritet i riksdagen för rättssäkrare friskolevillkor. Bara någon timme efter det att skollagsförhandlingarna havereerade strax innan årsskiftet kontaktade företrädare för alliansen och Miljöpartiet varandra. Vi hade träffats redan i juni för att finna frågor där partierna naturligen möttes. Moderaterna och Miljöpartiet erbjöd sig att ta på sig arbetet med att arbeta fram lag- och motivtexter. Till vår hjälp hade vi fem partier tidigare utredningar och externa jurister. Lagförslag togs fram och stämde av med fem partier. Tillsammans avgjorde vi vilka skarpa lagändringar som omedelbart skulle göras.

Förslagen har passerat Lagrådets granskning. De hade mindre synpunkter som vi har tillgodosett. Vi har bakvägen däremot, fru talman, hört att Utbildningsdepartementets rättssekretariat har haft synpunkter. Dessa synpunkter har inte framförts direkt till oss, vilket är anmärkningsvärt, men har ändå med utskottets hjälp tillgodosetts.

Riksdagen saknar kapacitet att ge juridiskt stöd när partier söker forma lagtext utan stöd från riksdagen. Det försvagar allvarligt riksdagens ställning. Än svårare blir det med regeringens aktiva motstånd som stänger staten för oppositionen. Vi tog oss därför an uppgiften med betydande ödmjukhet. Men det är en nödvändig markering av riksdagens ställning att riksdagen har förmåga och kapacitet att formulera och stifta lag, inte bara göra kraftlösa tillkännagivanden och avvakta att regeringen eventuellt ska verkställa dem. De erfarenheter som har gjorts under denna process måste vara utgångspunkt för ett stärkande av riksdagens funktionssätt.

Som alltid ser vi hur valfrihet, alternativ och mångfald möter våldsamma protester från Socialdemokraternas sida. Politiker anses bäst veta och ska styra var barn ska trivas och gå i skolan. Denna gång förstärks upprördheten av att regeringen så uppenbart förlorat kraften och initiativet i skolfrågan. Då mobiliseras maktrörelsen. Man har på alla sätt försökt att hindra etableringsfriheten.

Först hävdade Socialdemokraterna att förslagen var kostnadsdrivande för att tvinga in frågan i förhandlingarna om vårbudgeten och därigenom få Miljöpartiet att rätta in sig i ledet. Sedan påstod man att förslaget skulle hindra familjedaghem för att få Kristdemokraterna att vackla. Därefter hävdade Socialdemokraterna – för övrigt i de mest konstiga ordalag, som vi nog får anledning att komma tillbaka till – att förslaget skulle öppna för oseriösa konfessionella förskolor för att få Folkpartiet att backa. Det är värt att notera att förslaget inte vare sig öppnar eller stänger för konfessionella förskolor jämfört med i dag. Det finns ett 60-tal bara i Sveriges fyra största kommuner. Det finns till exempel muslimska förskolor i Malmö. Livets Ord har en förskola i Uppsala. Det Socialdemokraterna vill varna för och hävdar ska komma med detta förslag finns i dag. Det kan man tycka är bra eller mindre bra. Partierna

Fristående skolor m.m.

tycker olika. Men vi stärker kvalitetskraven. Socialdemokraterna säger nej till att stärka kvalitetskraven.

Socialdemokraternas argumentation är rakt igenom undermålig. De säger till exempel i dag att processen att stifta lag utan proposition är felaktig men accepterar på annan plats i betänkandet just detta när de tvingas godta oppositionens lagförslag som gör att friskolor ska få erbjuda elever det individuella programmet. Deras motivering är att regeringen i den skollag som man eventuellt kanske hade tänkt sig att man skulle lägga fram bara man hittat någon annan som gillade den, vilket man inte gjorde, skulle haft med ett förslag om IV på friskolor. Men man fick ju ingen majoritet. Oppositionen har därför själv fått forma ett lagförslag som tillåter IV på friskolor och föra fram det till riksdagen. Till detta har Socialdemokraterna tvingats ansluta sig. Tydligare kan det inte illustreras hur kraftlös regeringen är i skolfrågan.

Vi lämnade från de fem partiernas sida in lagtextförslagen vid betänkandets första beredning för att tillgodose utskottets tidsplan. Vi begärde själva att få Lagrådets synpunkter för att säkra juridisk kvalitet. Vi genomförde en utfrågning i utskottet med bland annat Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund och Nacka kommun som redan tillämpar fri etablering för förskolor.

Sveriges Kommuner och Landsting påstod utan underlag och utan att ens ha förhållit sig till vårt lagförslag att fri etablering skulle kunna medföra merkostnader för kommunerna. Det motsades av Nacka kommun som har fri etablering lokalt och som deltog i utfrågningen. SKL hade ingen kostnadsberäkning, inget underlag, lämnade ingenting skriftligt efter sig.

Mot detta står att Skollagskommittén bedömde att det inte skulle uppkomma kostnadsökningar av fri etableringsrätt för förskolor. Men påståendet från det opålästa SKL gjorde att Socialdemokraterna fick en förevändning att skicka förslaget till finansutskottet för yttrande. Man hävdade att finansieringsprincipen skulle kränkas. Agerandet försenade ärendets hantering i utskottet en månad, och nu ser vi socialdemokrater kritisera att lagen ska beslutas så sent. Man bär själv det ansvaret.

Finansutskottets tjänstemän avfärdade i sitt föredragnings-pm till utbildningsutskottet rakt av den grund Socialdemokraterna anförde. Låt mig ta några meningar för kammarens kännedom:

Den kommunala uppgiften att fatta beslut enligt gällande regelverk förblir en kommunal uppgift även vid de föreslagna regelförändringarna, varför någon grund för tillämpning av finansieringsprincipen i detta fall inte föreligger. Som framgår av redovisningen ovan har det under beredningen inte framkommit något som tyder på att det aktuella förslaget skulle få några betydande återverkningar på de offentliga utgifterna.

Tjänstemännen skrev vidare: Erfarenheten hos de kommuner som hittills infört en fri etableringsrätt i enlighet med bestämmelserna i den gällande skollagen visar dessutom att övergången inte behöver medföra ytterligare kostnader för enskilda kommuner. Likväl har man i det aktuella förslaget tagit hänsyn till eventuella risker för negativa följder vid övergången.

Man skrev också slutligen: Då tillhandahållandet av förskoleverksamhet och skolbarnomsorg redan i dag är en kommunal skyldighet finns det även i detta fall inte skäl att tillämpa finansieringsprincipen.

Det hindrade dock inte Socialdemokraterna och Vänstern från att driva fram en andra utfrågning, denna gång i finansutskottet. Och vem bjuder man då in? Naturligtvis Kommunförbundets politiska ledning, representerad av ett parti. Det är ett något parodiskt agerande, fru talman. En socialdemokrat bjuds in av en annan socialdemokrat för att utfrågas av en socialdemokrat och lämna ett socialdemokratiskt besked. Vad tycker kammaren?

Till finansutskottet kommer Ilmar Reepalu tillsammans med den socialdemokratiska statssekreteraren på Finansdepartementet. Statssekreterarens siffror grundar sig inte på en beräkning av eventuella kostnader utan på rena antaganden, vilket framgår av dokumentet. Dessa antaganden är gjorda på lösa grunder, för att uttrycka sig milt.

Barnfamiljer flyttar in i och ut ur kommuner med kort varsel. De tar föräldraledigt utan att fråga kommunen om lov. De reser och förändrar sin arbetstid utan att fråga kommunen om lov. Därmed förändras efterfrågan på förskola. Barnkullar växer, barnkullar minskar. Förskoleavdelningar är ofta små, vilket kräver och ger flexibilitet. Bara om den fria förskolan håller sådan kvalitet att den först får tillstånd och sedan förmår locka föräldrar att placera sina barn där kan den etableras, oavsett om barnkullar växer eller om barnkullar minskar.

Socialdemokraterna hävdar vidare, fru talman, att fri etablering av förskolor skulle strida mot den kommunala självstyrelsen, trots att de regler vi inför är parallella till dem som gäller för friskolor. Inte ens regeringen hävdar att dessa regler strider mot den kommunala självstyrelsen.

Summa summarum, fru talman: Om kvittningen fungerar och allt går väl kommer riksdagen nu att lägga grunden för en ny valfrihetsrevolution i Sverige. Vinnare är landets barnfamiljer som får ökad valfrihet och ökad pedagogisk mångfald. Vinnare är alla de som vill vara med och bidra till att bredda och fördjupa svensk förskola. De enda förlorarna på detta är socialdemokratiska valfrihetsmotståndare.

Anf. 2 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! För 10–15 år sedan var det inte möjligt för de allra flesta att välja skola. Enda sättet att byta skola var att flytta till en annan bostad. I dag, om man räknar in valen till de kommunala skolorna också, väljer kanske mellan 30 och 60 % av föräldrarna skola för sina barn, lite beroende på var de bor. Men då, för 10–15 år sedan, var det inte ens möjligt att välja mellan kommunala skolor. De nya dagis och förskolor som växte fram på 80-talet sågs av Socialdemokraterna som ett hot. En lag som kallades lex Pysslingen kom till för att stoppa föräldrakooperativ och privata dagis.

Om vi skulle göra tankeexperimentet, förflytta oss tillbaka 15 år i tiden och tänka oss att vi skulle återinföra att föräldrarna inte ens skulle ha möjlighet att välja mellan kommunala skolor, tror jag att de flesta människor skulle vara helt främmande för ett sådant system. Ett visst mått av valfrihet är helt enkelt självklart för dagens föräldrar.

Men vi ska veta att den valfriheten hela tiden har motarbetats av socialdemokrater och vänsterpartister. Det är viktigt att komma ihåg vilka som har välkomnat utvecklingen och vilka som har strävat emot.

De senaste åren har vi här i riksdagen med knapp majoritet röstat ned olika förslag från Socialdemokraterna om att minska friskolors möjlighet

att starta. De har inte välkomnat utvecklingen mot mer mångfald och valfrihet.

Att kunna påverka val av skola är inte bara en frihetsfråga. Det är också en fråga om kvalitet. Det är ett värde i sig naturligtvis att föräldrar och barn kan vara med och bestämma över skolvalet, men mångfalden gör också att det blir bättre kvalitet. Mångfald innebär att kvaliteten höjs och att pedagogiska idéer föds. De undersökningar som har gjorts av kommuner med många friskolor styrker det påståendet.

I det här betänkandet, fru talman, har de borgerliga partierna och Miljöpartiet ett antal gemensamma reservationer. Det handlar om fristående förskolor och fristående skolor. Vi slår grundläggande fast att det ska vara lika villkor för fristående och kommunala skolor. Varken friskolor eller kommunala skolor ska gynnas eller missgynnas.

I dag är till exempel det kommunala bidraget till friskolor en stor osäkerhetsfaktor. Kommunens beräkningar är väldigt svårgenomträngliga. Det är ofta omöjligt att jämföra kostnaderna i en kommun med en annan. Här ser vi återigen hur dagens regler gör att en kommuns rent politiska inställning till friskolor kan påverka om det blir rättvisa bidrag eller inte.

Det kommunala bidraget till friskolor är alltså en stor osäkerhetsfaktor. Det är väldigt svårt att tränga igenom hur bidraget räknas ut. Bidraget ska motsvara kommunens kostnader för sina skolor, med undantag för vissa extrakostnader, men man har olika beräkningsprinciper. Man räknar ut kommunens bidrag per elev, lokalkostnader, så kallade skolpliktskostnader och så vidare på väldigt olika sätt. Och kommunerna har ingen möjlighet att överklaga bidragsnivån.

Det behövs begripliga och rättvisa principer. Därför är det ett stort steg framåt att de borgerliga och Miljöpartiet nu vill ge friskolorna rätt att överklaga beslut om ersättning. Vi föreslår att regeringen ska få i uppdrag att införa en rätt att överklaga nivån på de kommunala bidragen i förvaltningsdomstol. Det skulle öka kraven på kommunerna att använda tydliga redovisningar av hur de räknar fram bidragen.

Fru talman! Det jag nämnde nu gällde friskolorna, som redan finns. När det gäller fristående förskolor införde som sagt Socialdemokraterna en lag mot sådana som kallades lex Pysslingen. Den avskaffades av den borgerliga regeringen med Bengt Westerberg som ansvarig minister, och etableringsfrihet för förskolor infördes. Sedan avskaffade Socialdemokraterna i sin tur den lagen och införde dagens system där kommunerna har rätt att säga ja eller nej till fristående förskolor godtyckligt. Sedan dess har dessa förskolor haft en mycket osäkrare ställning. Det ser väldigt olika ut i kommunerna. I vissa kommuner blomstrar alternativen i förskolan; i andra är det närmast kommunalt monopol.

En stor nyhet som Allians för Sverige och Miljöpartiet föreslår i dag är just att införa samma etableringsfrihet för fristående förskolor som friskolor redan har i dag. Det innebär i korthet att kommunen ska godkänna fristående förskolor om skollagens krav är uppfyllda. Kraven skärps när det gäller kopplingen till läroplanen för förskolan i fråga om kvalitet och säkerhet. Det finns skrivningar om att det ska vara personal med relevant utbildning, att man ska utgå ifrån varje barns behov, att förskolan ska vara öppen för alla barn och så vidare. Kommunen får också möjlighet att med hänvisning till kvalitetskraven dra in tillståndet

och stänga en fristående förskola med samma motivering som Skolverket kan stänga friskolor med.

Vårt förslag bygger på Skollagskommitténs förslag, och Skollagskommittén ansåg inte att etableringsfrihet skulle medföra några ekonomiska konsekvenser. Socialdemokraternas och Vänsterpartiets påståenden om att det här skulle bli dyrare för kommunen är alltså spekulationer och lösryckta påståenden. Som sagt styrker inte erfarenheterna från kommuner med många fristående förskolor detta.

Fru talman! I den här debatten om förskolor har också särskilt Socialdemokraterna före riksdagens debatt i dag tagit upp frågan om förskolor med konfessionell inriktning. Som sagt innebär dagens förslag att samma regler ska gälla för fristående förskolor som för fristående grundskolor. Egentligen hör alltså inte den frågan hemma här, men eftersom den har tagits upp vill jag ändå än en gång deklarerera Folkpartiets rent principiella inställning inför framtiden i denna fråga.

Vi i Folkpartiet anser att alla barn har rätt till en allsidig undervisning. Vi säger bestämt att religionsundervisning ska ge grundläggande kunskap om alla religioner och livsåskådningar. Alla trosuppfattningar ska behandlas med saklighet och respekt, och all undervisning ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Skolverket genomförde under 2004 en särskild inspektion av fristående skolor med konfessionell inriktning där det i den samlade bedömningen visade sig att verksamheten inte stred mot de allmänna målen och värdegrunden. Samtidigt har några friskolor med konfessionell inriktning stängts i efterhand, och andra har fått nej till godkännande.

Vi i Folkpartiet anser när det gäller friskolor i största allmänhet att reglerna för skolor och förskolor med konfessionell inriktning behöver skärpas och förtydligas. Reglerna måste vara glasklara så att inte skolor kan startas för att i verkligheten gå runt läroplanens uttalade mål. De få extrema fundamentalistiska religiösa organisationer som trots allt finns ska inte kunna gömma sig bakom en formellt korrekt ansökan.

Partierna i Allians för Sverige har, som det står i vårt gemensamma utbildningsdokument, delvis olika uppfattning om hur tillståndsgivningen ska gå till. Från Folkpartiets sida kommer vi att fortsätta att argumentera för att regelverket ska ses över och förtydligas. Vi tycker att regelverket ska garantera att en ansökan om att få starta en friskola eller förskola med konfessionell inriktning ska bifallas bara om huvudmannen kan visa på tydliga insatser för att garantera allsidighet och objektivitet i undervisningen.

I Allians för Sverige är vi som sagt också överens om att godkännande och tillsyn även när det gäller fristående förskolor så småningom ska föras över till Statens skolverk om vi får bilda regering. Det kommer också att garantera en mer objektiv granskning än vad kommunerna kan göra i dag. Men detta är som sagt en annan debatt, fru talman.

Socialdemokraterna försöker utmåla förslaget om etableringsfrihet som en öppning för mindre seriösa förskolor. Det är precis tvärtom. Förslaget från Allians för Sverige och Miljöpartiet är två stora steg i rätt riktning. Dels är det en valfrihetsreform, dels blir det tydligare kvalitetskrav än i dag på en fristående förskola som vill starta. Jag accepterar inte Socialdemokraternas ständiga försök att med några få dåliga skolor som ursäkt försämra villkoren för alla fristående skolor.

Avslutningsvis, fru talman: Om det blir majoritet i riksdagen för de förslag som Allians för Sverige och Miljöpartiet i dag lägger fram innebär det att fristående förskolor äntligen får samma rättsliga ställning som fristående skolor. Det innebär också att de sista resterna av Socialdemokraternas gamla lagförbud lex Pysslingen mot fristående förskolor försvinner. Föräldrarna kommer att få mer att säga till om när det gäller att välja förskola.

Jag väljer att yrka bifall till de reservationer där vi har möjlighet att få majoritet i kammaren: reservation 1 under punkt 1, reservation 6 under punkt 9, reservation 7 under punkt 10 och reservation 18 under punkt 17.

Anf. 3 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Friskolornas vara eller inte vara debatteras ständigt. Efter den stora förändring av politiken som genomfördes under den senaste borgerliga regeringstiden står det dock klart att friskolorna har kommit för att stanna. Både de elever som går i en fristående skola och deras föräldrar är oftast nöjda med sitt val, och en stor majoritet av svenska folket anser att möjligheten att välja skola ska finnas. Även många som var starka motståndare mot friskoletanken från början erkänner faktiskt ofta att friskolorna lett till en positiv utveckling av skolväsendet i stort, och det är ju en spännande utveckling.

Men det finns också de som fortfarande för en hårdnackad kamp mot friskolor. Och när det inte går att hacka ned på alla väljer de ut en grupp som det är särskilt lätt att skapa fördomar omkring i vårt sekulariserade samhälle, nämligen de som har en konfessionell inriktning. Med skolministern i spetsen går vänsterpolitiker och fackliga företrädare till storms mot dessa skolors rätt att existera. På ett okunnigt sätt beskrivs alla konfessionella friskolor som isolerade enklaver som utestänger eleverna från all kontakt med verkligheten utanför och slår dem i huvudet med Bibeln eller Koranen. Till och med barnkonventionen används på ett felaktigt sätt som argument i debatten. Några har också gått så långt att de vill förändra Europakonventionen så att barnen frikopplas från föräldrarnas inflytande när det gäller skolval. Man kan fråga sig på vilka andra områden dessa debattörer anser att staten och inte föräldrarna ska avgöra vad som är bäst för deras barn.

När detta är sagt vill jag betona att jag inte tar en enda enskild skola i försvar, varken kommunal eller fristående, som inte lever upp till läroplanens målsättningar och värdegrund. Varena skola ska kontrolleras med samma utgångspunkt och ska också som en yttersta åtgärd kunna stängas om de brister som eventuellt upptäcks inte åtgärdas på det sätt som är tänkt. Det har hänt i några fall, och det har säkert varit berättigat. Men fristående skolor ska lika lite som kommunala dras över en kam. Varje skola ska bedömas utifrån sina egna meriter.

Ibland får jag för mig – det kanske är en hädisk tanke – att de som har högst tonläge och säger sig veta vilken hemsk indoktrinering som pågår i varena konfessionell skola aldrig kan ha besökt någon av dem; att de aldrig har sett den blandning av elever och lärare som befolkar många av de här skolorna, lärare och elever med olika kulturell och religiös bakgrund; att de aldrig kan ha talat med elever och lärare enskilt för att höra deras åsikter; att de aldrig kan ha lyssnat på föräldrarna som valt skolan utifrån olika utgångspunkter, ofta på grund av att den är liten eller för att

eleverna uppnår goda resultat och miljön är trygg. Det borde de göra innan de uttalar sig så kategoriskt. De kunde åtminstone besvara sig med att läsa Skolverkets inspektionsrapporter. Där framkommer en helt annan bild än den som de beskriver.

Det är skamligt att elever, föräldrar och lärare som har valt en fristående grundskola med konfessionell inriktning år efter år ska tvingas leva med att beskrivas och bemötas utifrån den bild som har målats upp av dem. För övrigt handlar det om ½ % av eleverna som går i grundskolan i dag.

Min och Kristdemokraternas uppfattning är att pluralism på livsåskådningens område är en självklarhet i en demokrati. Att föräldrar ska ha rätt att välja en skola med eller utan konfessionell inriktning är en del av den pluralismen. I ett internationellt perspektiv är det inte särskilt kontroversiellt att hävda den åsikten, men tyvärr ofta i Sverige. Vi tänker i alla fall fortsätta att göra det, för vi vill stå på demokratisk grund i våra beslut.

Fru talman! I och med de lagförslag som finns med i dagens betänkande förbättrar vi i allianspartierna tillsammans med Miljöpartiet förutsättningarna ytterligare för de fristående skolorna. Sten Tolgfors har i detalj beskrivit hur processen har gått till. Det tänker inte jag upprepa utan den finns, som sagt, redan för protokollet beskriven.

Den första förändringen handlar om etableringsfrihet för godkända förskolor och fritidshem. Kommunerna har hittills kunnat stoppa en etablering utan sakliga skäl. Men nu ska de som uppfyller skollagens och läroplanens krav på god kvalitet och säkerhet också beviljas tillstånd att bedriva verksamhet och få bidrag av kommunen för det. En självklarhet år 2006 i Sverige, skulle man kunna tycka.

Ulf Nilsson påpekade i sitt inlägg att det blir tydligare krav än det är i dag. I nästa andetag sade han att han vill ha ännu tydligare krav. Då kan man fundera på vad de skulle vara. Det är redan tydliga krav i dag. Med det här beslutet gör vi dem ännu tydligare. Då kan man tycka att det kanske skulle räcka. Men det är väl upp till Folkpartiet att fundera över på vilket sätt det skulle kunna bli ännu tydligare än med det vi har gjort i dag.

Den andra förändringen är att friskolorna och deras huvudmän, om lagförslaget går igenom, får rätt att överklaga kommunens beslut om bidrag genom så kallade förvaltningsbesvär. I många kommuner är det ett ständigt trätöämne hur bidragen ska beräknas, trots att lagen säger att bidrag ska ges på likvärdiga villkor till kommunala och fristående skolor. Rätten att överklaga genom förvaltningsbesvär innebär att bidragets storlek kan prövas, men också att skolhuvudmännen blir en part i rättsprocessen. Det är viktigt för rättsskyddet och det är en fråga som de fristående skolorna länge har talat om att de skulle vilja ha möjlighet till.

En tredje lagändring, som också Socialdemokraterna har anslutit sig till, innebär att fristående gymnasieskolor får rätt att driva ett individuellt program. Det har hittills av någon outgrundlig anledning inte varit tillåtet. Många fristående skolor är väldigt väl lämpade för att erbjuda elever med särskilda svårigheter ett individanpassat program som kan hjälpa dem att uppnå de kunskapsmål som de tidigare har misslyckats med. I och med det här lagförslaget blir det möjligt.

Fru talman! Min förhoppning är att den konstlade motsättning som fortfarande finns mellan fristående och kommunala skolor i vissa kommuner, och som ständigt uppammas av vänsterpolitiker, ska kunna överbryggas. Friskolor med olika inriktning och kommunala skolor med olika profil och stor möjlighet att själva lägga upp sin verksamhet borde kunna verka sida vid sida, ha likvärdiga villkor och ses som fullvärdiga delar av skolväsendet. Varenda skola som klarar sin uppgift att ge eleverna både den kunskap och de värderingar de behöver för att få ett jobb men också för att kunna leva ett bra liv i vårt demokratiska samhälle är värd allt stöd från lagstiftarna och det omgivande samhället. Vi politiker borde lägga all kraft på att utforma stödet på ett sätt som underlättar för lärare och skolledare att uppnå det målet. Vem som är huvudman för skolan borde vara en andrahandsfråga i det sammanhanget.

Jag yrkar också bifall till de fem partiernas gemensamma reservationer, nämligen nr 1, 6, 7 och 18.

Anf. 4 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag ska i den här debatten försöka uppehålla mig vid tre frågor. För det första frågan om den fria etableringsrätten för förskolor och skolbarnsomsorg, för det andra frågan om de konfessionella skolorna och för det tredje frågan om det individuella programmet vid fristående gymnasieskolor.

En nu aktuell fråga är privatiseringar inom skolområdet. Det är väl känt att Miljöpartiet arbetar för att friskolor och fristående gymnasier ska ges ökat utrymme på den allmänna skolans bekostnad. Att det leder till och riskerar att ytterligare öka utanförskap och segregering inom den viktiga delen av välfärdsområdet som skolan utgör är inget som borgarna och tyvärr inte heller Miljöpartiet tycks bry sig om.

Nu vill man gå vidare genom att lagfästa fri etableringsrätt för förskolor. Det innebär ytterligare privatiseringar av det allmänna och försvårar arbetet att genomföra en sammanhållen skola och förskola på lika villkor. Den föreslagna privatiseringen gör att kommunernas möjligheter att planera sin verksamhet utifrån barns och föräldrars behov med hänsyn till hushållning med kommunernas ekonomiska resurser försvåras ganska mycket. Det kan öka på kommunernas kostnader och ta i anspråk pengar som kunde användas på ett för kommuninvånarna bättre sätt.

Det är också allvarligt att de föreslagna privatiseringarna gör det än mer fritt fram att starta religiösa förskolor. Det är uppenbart att religiösa förskolor i första hand är till för att tillfredsställa de vuxnas intressen och behov. Nu vill Miljöpartiet och de borgerliga partierna stärka föräldrarnas rätt även gentemot de yngsta barnen. Den lag om fri etableringsrätt för förskolan som de tänker driva igenom i riksdagen innebär att det blir fritt fram för religiösa förskolor.

Vi som i likhet med FN:s konvention om barns rättigheter menar att barn har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet drar den självklara slutsatsen att barns rättigheter väger tyngre än deras föräldrars valfrihet. Därför måste högeralliansens och Miljöpartiets förslag avvisas.

Bifall till utbildningsutskottets förslag!

Fru talman! Skolan är till för barn och ungdomar och för att garantera att de får en saklig och allsidig utbildning. Det finns bestämmelser om skolans uppdrag och verksamhet i skollag, läroplan och andra styrdoku-

ment. I läroplanen för grund- och gymnasieskolan står därför att undervisningen ska vara icke-konfessionell. Vänsterpartiet menar att det är en mycket viktig princip, särskilt i ett mångkulturellt samhälle. Att undervisningen inte ska ta ställning för en viss trosuppfattning utan i stället uppmuntra till ett eget kritiskt sökande efter kunskap och ge stöd i skapandet av en egen världsbild är för oss grundläggande i en demokrati.

Man kan med fog fråga sig hur det då kan finnas skolor med religiös inriktning som finansieras med offentliga bidrag. I läroplanerna både för det obligatoriska skolväsendet och för gymnasieskolan anges alltså att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Det vi gör är att ställa oss frågan hur de fristående skolorna som drivs på konfessionell grund uppfyller detta grundläggande krav. Det är svårt att se varför offentliga medel ska användas till verksamheter som på avgörande punkter gör avsteg från gällande läroplan. Den offentligt organiserade skolans uppgift är enligt vår mening bland annat att utgöra en mötesplats för barn och unga med olika ursprung och därmed verka för integration, förståelse och respekt. Vi menar att Skolverket bör avslå ansökningar om bidrag till fristående konfessionella skolor.

Bifall till reservation 13 under punkt 12!

Fru talman! Vänsterpartiet motsätter sig att de fristående skolorna ska få rätt att erbjuda individuella programmet på gymnasieskolan av flera anledningar. Vi menar att det kommer att leda till att segregeringen ökar. Valet av skola kommer med de fristående skolorna att ha samma segregeringseffekt på IV-programmet som det har haft i det övriga skolväsendet. Dessutom kan man befara att det kommer att startas skolor som endast erbjuder IV-programmet, vilket i sig skapar segregering.

Det innebär dessutom att den naturliga och nödvändiga kontakten med gymnasieskolans övriga program saknas. Det kan ha en negativ inverkan på elevernas motivation och motverka syftet att eleverna ska bli behöriga att söka till ett nationellt eller specialutformat program.

Frågan uppstår också vilket incitament den fristående skolan och dess huvudman har för att eleverna ska gå vidare till ett nationellt program.

För den heterogena grupp som går på individuella programmet krävs anpassning till varje individs förutsättningar, intresse och behov. Det kan handla om alltifrån att med olika insatser öka motivationen till långtgående specialpedagogiska och ämnesmetodiska insatser. En förutsättning för att kunna genomföra detta är hög lärartäthet och att lärarna har pedagogisk utbildning.

De fristående skolorna har stora brister på det här området och har en låg andel lärare som är behöriga. Inte sällan saknas det även andra pedagogiska resurser vid de fristående skolorna, till exempel skolbibliotek och speciallokaler för slöjd, hemkunskap, idrott och hälsa. Det finns därför anledning att tro att de fristående skolorna inte har förutsättningar att erbjuda eleverna på IV-programmet en tillräckligt bra utbildning.

Det räcker inte med bara pedagogiskt stöd. Många av eleverna har dessutom andra problem som ställer stora krav på en väl utbyggd elevhälsa och utbildad personal, något som saknas i många av de fristående skolorna. Det är därför av största vikt att de resurser som ställs till förfogande kommer eleverna till del.

I fristående skolor där eventuell vinst kan betalas ut till ägarna riskerar eleverna att gå miste om resurser. Det finns också en risk för att vissa

skolor väljer billiga lösningar för utbildningen, såsom praktik eller studiebesök framför lärarledd undervisning, eftersom individuella programmet endast ska ge utbildning på heltid, inte undervisning på heltid. Bristen på insyn i de fristående skolorna är ytterligare en anledning till att dessa skolor inte bör bedriva verksamhet där det är oerhört viktigt att kvaliteten upprätthålls.

Det är vanligt att eleverna på individuella programmet kommer från socialt utsatta miljöer och har problem som skolan ensam inte kan lösa. Många av dem kan därför behöva stöd och stimulans även utanför skolan, vilket förutsätter ett samarbete mellan skolan och andra institutioner och verksamheter.

För att kommunen ska ha de bästa möjligheterna att planera och samordna bör det endast vara de kommunala skolorna som ska erbjuda individuella programmet även i fortsättningen.

Jag yrkar bifall till reservation 20 under punkt 19.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag uttrycka en oro för hur lättvindigt Socialdemokraterna nu aktivt medverkar till en ytterligare privatisering av den svenska skolan. Socialdemokraterna har en oklarhet i sin syn på de fristående skolorna och på det fria skolvalet.

Vid Friskolornas årsmöte i april i fjol sade skolministern bland annat: ”Socialdemokraterna har under 1900-talet, inledningsvis tillsammans med liberalerna, byggt upp och utvecklat en sammanhållen skola som bärs upp av den grundläggande idén om att samhället och skolan fungerar bäst när barn med olika bakgrund och erfarenheter möts och utbyter idéer med varandra. Där barn och unga ser att man kan vara olika men ändå lika mycket värd.” Han sade vidare: ”När det gäller de fristående skolorna så har jag i flera sammanhang lyft fram att jag i grunden är positiv till dem och anser att de bör ses som en del av vår sammanhållna skola.” Det är det som är mitt problem. Genom att göra det fria skolvalet och de fristående skolorna till en del av den sammanhållna skolan har man i mina ögon faktiskt lämnat idén om den sammanhållna skolan.

Vänsterpartiet har många gånger stått upp för att försvara den svenska modellen, många gånger tillsammans med socialdemokratin, men enligt min mening tas nu faktiska steg som innebär att vi inom Vänsterpartiet blir ensamma kvar att försvara den gemensamma, sammanhållna och offentligt drivna skolan.

Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har en ganska enkel fråga till Lennart Gustavsson, tror jag. Från vilken källa hämtar Lennart Gustavsson sina intryck av de konfessionella friskolorna?

Anf. 6 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag hämtar mina intryck av de konfessionella skolorna från samtal med lärare, samtal med elever och även besök i konfessionella skolor.

Jag vet, precis som Inger Davidson, att det säkert finns många konfessionella skolor som bedriver en bra undervisning. Vad jag försökte lyfta fram var den principiella frågan.

Anf. 7 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Ge mig då gärna några exempel på konfessionella friskolor som har fått besök av Lennart Gustavsson och där lärare och elever har gjort ned sin egen skola. Det vore intressant. Jag menar att de fördomar som sprids här i dag inte ens är värda att bemöta, för det handlar faktiskt om fördomar.

Det gäller också det som Lennart Gustavsson gav uttryck för när det gäller det individuella programmet, en bild av fristående skolor som om de vore fullständigt ansvarslösa. Först och främst är det ett frontalangrepp på regeringspartiet, som Lennart Gustavsson samarbetar med, eftersom det numera är för fristående skolor.

Att göra ned människor som arbetar i en verksamhet på ett seriöst sätt, och som skulle kunna erbjuda individuella program som just är individuella och riktade till den enskilda eleven, och påstå att de skulle utnyttja det genom att dra in pengar för att slippa betala till de här eleverna är fullständigt sanslöst. Var kommer allt ifrån?

Anf. 8 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag försökte lyfta en principiell diskussion där man också kan blicka tillbaka över tiden. Jag tvingas konstatera att avregleringar, det fria valet och framväxandet av ett stort antal skolor över tiden har lett till ett antal saker som jag i alla fall försöker se och lyfta upp till debatt. Det har lett till en ökad segregation. Det har lett till ökade ekonomiska kostnader för skolan totalt. Det har lett till större möjligheter för oseriösa skolhuvudmän. Det har lett till en snedvriden betygskonkurrens. Det har lett till framväxandet av storbolag och koncerner inom skolområdet. Och skolan har trots allt blivit en marknad. Den principiella diskussionen måste vi våga ta när det gäller de fristående skolorna som företeelse men också när det gäller de konfessionella skolorna.

Anf. 9 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! I ett läge då var femte 16-åring har svårigheter att komma igenom en vanlig text och då 20 % av åttorna i de svenska skolorna har problem med grundläggande mattetal har vår skolminister uttryckt och menar på fullaste allvar att friskolorna är det största problemet i svensk skola. Den fria pedagogiken och valfrihet är alltså värre än elevernas bristande kunskaper.

För Socialdemokraterna och Vänstern är det viktigare att bestämma vem som ska utföra skolans uppgifter än att låta eleven själv få välja, att själv få möjligheten att få bästa stöd och hjälp just för sin egen skull, för den unika individen, för att kunna nå kunskapsmålen.

Och det är ju verkligen beklagligt att vi har en regering som anser att huvudmannskapet, alltså skylten på byggnaden eller på dörren, är viktigare än innehåll, resultat och kvalitet. Men det är en tydlig riktlinje som Socialdemokraterna kör efter rätt över. De tycker ju på allvar att det är bättre att de själva som vänsterpartister eller socialdemokrater kan bestämma över människors vardag än att människor kan få göra det själva.

Socialdemokraterna vet ju bäst, och akta den som säger att han eller hon hellre vill bestämma över sitt eget liv än att en politiker i kommunhuset eller i riksdagen gör det. Ibland undrar jag om den långvariga makten, att sitta på maktens stolar eller gå i dess korridorer, har satt sig nå-

gonstans på kroppen eller i kläderna, för regeringens mantra är hela tiden att oavsett vad det handlar om och oavsett om det är bra eller dåligt så är det de själva som ska bestämma.

Det här är ett synsätt och en politik som är väldigt långt ifrån den som vi i Centerpartiet står för, för vi är övertygade om att människor själva är benägna att fatta egna beslut. Vi i Centerpartiet är övertygade om att det fria valet för någonting gott med sig, och vi är övertygade om att människor själva ska kunna forma sin egen vardag, få ihop sitt eget vardagspussel utifrån den egna familjens eller den egna individens önsknings-, förutsättningar och möjligheter.

Regeringen pratar alltså hellre om huvudmannaskap än om kunskapsresultat i den svenska skolan. Det kanske inte är så konstigt i sig, för efter tolv års styre av Sverige har vi ju fått en skola som är mer kunskapssegregerad än på mycket, mycket länge. Vi har fått en sorteringskola i Socialdemokraternas Sverige som stänger ute elever och som inte ger den ärliga chans som alla ska ha rätt och möjlighet till. Då blir det ju så klart enklare att prata om att det är någon annans fel, att det är någon annan som bär ansvaret. Det är den typiska "nånannanismen" som har blivit regeringens ansikte utåt; det är någon annan någon annanstans som bär ansvar. Att kunna välja skola uppskattas ju av de flesta, både elever och föräldrar. Och jag tror att de flesta inte tänker på vem som är huvudman. Man ser hellre vad som kan vara trevligt eller vad som är bra, en inriktning eller en möjlighet att kunna utvecklas inom en viss pedagogik eller vad det kan vara.

Vi i Centerpartiet vill ju stärka förutsättningarna för både kommunala och fristående skolor så att kunskapsresultaten höjs. Vi har ju länge värnat om de fristående skolorna eftersom vi anser att de har en betydelsefull roll i skolväsendet – inte minst på grund av den mångfald av olika pedagogiska inriktningar som de representerar. De utgör också ett viktigt inslag i den öppenhet och valfrihet som ska känneteckna vårt skolväsende.

Tillsammans med den övriga alliansen har vi presenterat en rad förslag som ska ge likvärdiga villkor mellan skolorna oavsett huvudman, alltså likvärdiga villkor oavsett om det är en kommunal eller en fristående skola. Flera talare från alliansen har före mig gått in mer konkret men det handlar ju om förslag om de ekonomiska villkoren, etablering för grund- och gymnasieskolor, beräkning av ersättning för fristående skolor, momsregler, vuxenutbildning, skolskjuts och fler behöriga lärare också inom friskolorna. Det ska i ökad grad ges en likvärdighet för både rättigheter och skyldigheter.

Ett led i det här är att friskolorna ska kunna erbjuda det individuella programmet. Det kommer nu att gå igenom, vilket vi tycker är väldigt bra. Vidare vill vi ge den fristående skolan rätt att överklaga beslut som handlar om ersättning, det så kallade förvaltningsbesväret. Det är ju *ett* led i att komma ifrån det faktum att fristående skolor i dag är så oerhört beroende av den enskilda kommunens välvilja beträffande hur ersättningen ska bli. Vi vill ju ha en likvärdighet oberoende av politisk färg eller ideologisk inriktning. Det ska inte avgöra hur mycket resurser jag som elev i en fristående skola ska få.

Fru talman! Vi behöver underlätta för familjer att få ihop vardagspusslet, göra det lättare att få ihop familjelivet, vardagslivet och arbetsli-

vet. Vi vill ha ett ökat självbestämmande i både familjepolitiken och barnomsorgen. Det är en av anledningarna till vårt förslag om etableringsfrihet för förskolor. Etableringsfriheten innebär ju att de förskolor som uppfyller de grundläggande krav som finns enligt lagen, bland annat att man följer läroplanerna, ska ges tillstånd att bedriva förskoleverksamhet. Det är inget hokus pokus, som man verkar tycka från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Det är så man vill att det ska framstå. Förskolor med en bra grund, med en bra kvalitet, ska ju få starta, och det blir ett neutralt beslut i stället för ett färgat beslut. Vi vill ha ett rättvist system där det inte spelar någon roll var du bor. Självbestämmande för den egna familjen, den egna individen, ska ligga före politisk färg.

Den grundprincip vi vill ha är ju att familjer ska ha den här valfriheten och självbestämmandet, och det förutsätter också att det finns en mångfald av barnomsorgsformer. Barnomsorgen ska ge utrymme för nytänkande och olika former av tjänster anpassade efter efterfrågan och den enskilda familjens unika behov. Då måste det finnas en riktig valfrihet, inte ett mellanting som det finns i dag. Det ska inte vara beroende på var du bor geografiskt i vårt land. Varje enskild familj ska kunna välja den barnomsorg som passar just den bäst oavsett om det är i kommunal regi, familjedaghem eller kooperativ. Makten över barnomsorgen ska flyttas från staten och kommunpolitikerna till föräldrarna. Det här är något som, tyvärr, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte ställer upp på. Det är en väldigt tydlig ideologisk skiljelinje som visas upp.

I stället för att säga rent ut att man inte vill ge människor makt över sin egen vardag och ge familjer möjligheter försöker man få till siffror och påstå att det här inte funkar i kommunerna, att det system som vi föreslår är till nackdel för kommuninvånarna. Socialdemokraterna vill inte att deras kommunpolitiker mister möjligheten att bestämma över människor och deras vardag medan vi i Centerpartiet och alliansen välkomnar det förslaget.

Jag yrkar bifall till valfrihet, vilket innebär reservation 1, 6, 7 och 18!

Anf. 10 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Etableringen av friskolor är något mycket positivt för det svenska skolväsendet. Friskolor har gett både barn och föräldrar större mångfald och större valfrihet när det gäller deras utbildning. Friskolorna tillför mycket i form av skolutveckling och nytänkande. Lennart Gustavsson, låt oss vara positiva till friskolornas framväxt och den goda inverkan de har, och låt oss ytterligare främja den utvecklingen i stället för att alltid fokusera på de kanske 6 % som går på en fristående skola och har negativa erfarenheter på det sätt som företrädare för Vänsterpartiet ofta gör. Låt oss inrikta oss på innehållet och kvaliteten i skolan snarare än på vilken huvudman det råkar vara som driver skolan och låt oss skapa likvärdiga villkor. Då först kan vi koncentrera oss på skolans uppdrag och hur den ska förvaltas, på lärarrollen, på skolans förmåga att ta vara på varje elevs unika begåvning. Detta uppdrag gäller ju faktiskt oavsett vilken huvudman det är.

Friskolemodellen är en unik skolform i världen, en modern skolform, inte en gammaldags förlegad privatskola som segregerar elever utifrån ekonomiska förhållanden utan en skola som öppnar för stora möjligheter och skapar många varianter av olika skolor som kan möta varje elevs

individuella behov. Friskoleformen har också, tvärt emot vad som ofta påstås, motverkat den segregation som boendet medfört och lossat på den gamla tvångströjan att alla ska stöpas i samma form.

Socialdemokraterna och vänstern vill ofta inskränka friskolornas frihet. De vill att den kommunala byråkratin ska styra även över friskolorna och fristående förskolor, något som varken skulle gagna kommunerna, friskolorna eller eleverna, som ibland helt verkar glömmas bort i den socialdemokratiska iveren att ge makt och kontroll åt kommunpolitiker och styra mot en mer likriktad utveckling i skolan.

Dagens betänkande, fru talman, är smått unikt i en riksdagsbehandling. Det finns ett antal reservationer från fem partier som troligen kommer att vinna majoritet här i kammaren. Dessa innebär både tillkännagivanden och mycket viktiga reformer för att skapa mer likvärdiga villkor och högre kvalitet för elever. Men i betänkandet finns också färdiga lagförslag som är tänkta att träda i kraft redan i sommar. Detta är ett demokratiskt framsteg. Det är, fru talman, egentligen rätt otroligt att riksdagen som landets lagstiftande församling aldrig annars lägger fram egna lagförslag.

Vi har från Miljöpartiets sida under lång tid förhandlat om en ny skollag med regeringen och Vänsterpartiet. Det var stundtals mycket konstruktivt, och vi kunde enas om viktiga frågor. Men tyvärr kunde samsyn inte nås i stora, avgörande och grundläggande frågor. Vi är de första att beklaga att regeringen valde att inte göra upp om en skollag med oss. Men våra diskussioner visade på en avgörande skillnad i sättet att se på skolan, skolans styrning och uppdrag. När vi från Miljöpartiet ville ge ökad frihet åt kommunala skolor ville regeringen bevara dagens hårdare styrning av just kommunala skolor. När vi ville bevara frihetsgraden för de fristående skolorna ville regeringen inskränka densamma. När vi ville öka den pedagogiska mångfalden ville regeringen stärka likriktningen. När vi ville stärka rättssäkerheten för elever ville regeringen inte ändra dagens system. När vi ville skärpa kraven på att skolor ska leva upp till sina åtaganden genom tydligare sanktioner ville regeringen avvakta bättre tider.

Då det blev uppenbart att det inte skulle läggas fram något skollagsförslag från skolministern under denna mandatperiod tog vi möjligheten att söka en annan majoritet i riksdagen för att ändå försöka genomföra några få men angelägna förändringar. Detta nederlag verkar ibland svårt för regeringen att ta, men här måste man nog inse det enkla faktum att den parlamentariska situationen ser ut som den gör och att en majoritet i kammaren söker förbättringar i stället för enbart förvaltning av rådande ordning.

Nu föreslås det från utbildningsutskottets alla partier utom Vänsterpartiet att det införs en rätt för friskolor att ordna individuellt program. Detta är mycket bra, och Vänsterpartiet tenderar att bli alltmer ensamt i sitt vurmande för det kommunala monopolet.

För oss i Miljöpartiet är det viktigt främst ur elevsynpunkt. Alla elever, även de som har IG i matte, engelska eller svenska, ska självklart ha samma rätt att välja skola. Att kunna välja en inriktning som passar just en själv och en pedagogik som man känner för kommer att innebära en välbehövd förändring för många elever.

Vi har en reservation om de problem som många friskolor stöter på när kommuner försöker använda plan- och byggregler för att förhindra en skola att starta trots att man har fått tillstånd från Skolverket. Det är ett stort problem, och det behövs en översyn.

Friskolorna är utlämnade till kommunernas goda vilja. De kan på många sätt försöka förhindra en etablering och därmed tar de på sig en större roll än de enligt regelverket för tillståndsgivning ska ha.

Att friskolor ska kunna överklaga ersättningsnivåer är viktigt ur ett huvudmannaperspektiv, men då också i förlängningen ur ett elevperspektiv. Det är en kanske inte alltid lättillgänglig fråga. Men den är helt avgörande i vardagen för friskolor. Situationen i dag är faktiskt ohållbar. Här kan man tala om dåliga planeringsförutsättningar. Det handlar om olika ersättningar för elever på samma program, en rad olika kommuner att diskutera och förhandla med, ingen planeringsberedskap. Det går ofta långt in på terminen innan man vet vilken ersättning som gäller för en viss elev. Man har en rättsosäker situation vid överklagandet när man fastnar i en karusell av nya beslut och nya överklaganden utan att en hållbar situation kan nås.

Nu skapar vi en mer rättsäker process genom att friskolor ska kunna överklaga ersättningsnivåer som förvaltningsbesvär och därmed kunna få ersättningsnivån fastställd av domstol.

Fru talman! Så till dagens kanske mest omdiskuterade förslag. Vi föreslår i dag en ny lagstiftning för införandet av en etableringsfrihet för fristående förskolor. Möjligheten att välja det alternativ som passar varje enskild familj måste öka i svensk barnomsorg. Detta förslag innebär att kommuner inte längre kan säga nej om en förskola uppfyller de krav och regelverk som finns på nationell nivå i form av till exempel skollag, läroplan med mera.

Det ska inte vara möjligt för en kommun att förvägra en stor grupp barn och föräldrar rätten till valfrihet och olika alternativ endast därför att man vill förhindra konkurrens eller helt enkelt inte gillar fristående alternativ.

Denna förkärlek för det kommunala monopolet är väl föga överraskande när det kommer från socialdemokrater och vänsterpartister. Jag tror att även ni måste inse att vi lever på 2000-talet i en öppen demokrati med aktiva medborgare som vill ställa krav på service och kunna påverka sin vardag.

Vårt förslag har beretts på ett noggrant sätt. Skollagskommittén har ett näst intill likalydande förslag. Det har varit på en bred remissrunda. Trots det valde vi att ha en hearing i utskottet. Förslaget har också remitterats till Lagrådet för synpunkter.

Trots visst motstånd från socialdemokrater och vänsterpartister har vi nu lyckats komma så långt att förslaget föreligger för behandling i kamraren. Det är ett noggrant skrivet lagförslag där många aspekter har beaktats. Lagrådet har inte haft några avgörande invändningar. Att hävda att det här är dåligt berett är fel.

Från Socialdemokraterna visar man sig kunna acceptera samma beredning och process när det gäller det individuella programmet. Det visar med all tydlighet att det inte är det som är problemet.

Låt oss i stället lita på att föräldrar väljer det alternativ som passar just deras barn bäst. Låt oss slippa en socialdemokratisk veta-bäst-attityd.

Från Socialdemokraterna och Vänstern sägs det i betänkandet att kommunerna genom en etableringsfrihet skulle missa kontrollen och planeringsberedskapen. Detta argument, om något, blottlägger en skillnad i vårt sätt att se på skolan. Det kan vara så att kommunerna får något sämre planeringsmöjligheter, även om det i långt högre grad påverkas av andra faktorer som till exempel hur många barn som föds och flyttar.

Nu måste vi fråga oss vem vi egentligen har verksamheten för. I min världsbild är det för barnen vi bedriver förskoleverksamhet, inte för att göra livet enkelt för kommunpolitiker.

Genom vårt förslag stärker vi möjligheten att ställa tydliga krav på kvalitet i stället för att det sker på godtyckliga grunder. Det finns förslag om krav på kompetens, att följa läroplanen och personlig lämplighet. Vi stärker öppenhetskravet genom att alla förskolor ska vara öppna för alla barn. Alla ska kunna verka under samma villkor.

Att det skulle innebära kostnader för kommunerna är ett mycket dåligt underbyggt påstående, endast styrkt av en diffus beräkning från Utbildningsdepartementet utan hänvisning till hur man har räknat. Barn kostar lika mycket oavsett vilken förskola de befinner sig i.

Om det ibland blir kostnader i initialskedet för en kommun innebär det i lika många fall en besparing eller vinst.

Jag lärde mig fyra räknesätt när jag gick i skolan. Man kan inte bara räkna minusposter.

Etableringen av de fristående förskolorna blir nog inte på något sätt explosionsartad med detta förslag. Det blir etableringar där de fyller ett behov eller skapar en inriktning som i dag inte finns. Det gör att både kvalitet och tillgänglighet förbättras.

Att det skulle innebära en risk för att konfessionella förskolor ökar är en mycket obegriplig argumentation. Jag utgår ifrån att det är en missuppfattning. Det är väldigt tydligt att man måste följa den värdegrund som uttrycks i förskolans läroplan och vi ställer tydliga krav.

Nej, Lennart Gustavsson, det blir inte fritt fram för religiösa förskolor. Man måste uppfylla de nationella kraven. Förskolorna ska inte bara startas, de ska också väljas av föräldrar.

Argumentet att det skulle inverka på den kommunala självstyrelsen är det kanske allra svagaste argumentet. Hjärtligt välkomna, socialdemokrater och vänsterpartister, till kommunala självstyrelsekramarna!

Så många gånger som vi från Miljöpartiet för döva öron har hävdat den kommunala självstyrelsen då vi har försökt hejda försök från regeringen att inskränka på densamma. Detta är dessutom inte en sådan inskränkning. Detta handlar om en decentralisering till en ännu lägre nivå, direkt till medborgarna. Det här är en rättighetslagstiftning som stärker medborgarnas rätt att välja alternativ.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 6, 7 och 18.

Anf. 11 MIKAEL DAMBERG (s):

Fru talman! Nästa onsdag, den 10 maj, kan gå till historien som den dag då riksdagen öppnade för en framväxt av religiösa friskolor i Sverige.

Det politiska ansvaret för detta vilar helt och fullt på de borgerliga ledamöter och miljöpartister som i så fall låter detta ske. Om ni hade trott att det skulle gå att smyga igenom en sådan här principiellt viktig förändring trodde ni fel. Ni bär ansvaret för detta förslag, men ni har inte svenska folket med er på det.

Jag är därför övertygad om att det här förslaget inte kommer att vinna riksdagens gehör. Vi socialdemokrater motsätter oss förslaget och vill att riksdagen röstar ned den gemensamma reservationen från Miljöpartiet och högeralliansen om fri etableringsrätt i förskolan.

Etableringsfriheten har många sidor. Den riskerar kvaliteten i förskolan. Som socialdemokrat och småbarnsförälder är jag mest rädd för en utveckling där barn delas upp redan i 1–2-årsåldern efter föräldrarnas religiösa tro och därmed inte får möjlighet att leka och lära känna varandra och andra barn i förskolan.

Klyftorna växer i ett sådant samhälle. Misstänksamheten mot de andra fördjupas. Jag vill inte se en sådan utveckling i vårt land.

Sverige får heller inte vara naivt. Det finns extrema politiska och religiösa grupperingar i vårt land. Varför skulle inte sådana religiösa församlingar kunna starta förskola för att verkligen se till att deras barn fostras in i deras egen kyrka, särskilt när det är kommunen som ska tvingas betala för det?

Nu talar de borgerliga om en andra valfrihetsrevolution. Först kom friskolesystemet, nu ska förskolorna följa efter.

Det man helt missar är att valfriheten och mångfalden redan är tre gånger så stor just i förskolan jämfört med grundskolan. Denna mångfald har uppstått utan att man har lagstiftat om att vem som helst ska få starta förskoleverksamhet.

Erfarenheterna av de religiösa skolorna i Sverige är inte enbart positiva.

Jag vet inte hur många av er som såg den senaste tv-intervjun med den tidigare rektorn på Al-Salamskolan i Örebro. Hon berättade att hon inte fick lyssna på P 1 på radio därför att det var en ljudslinga innan P 1:s reportage började, och musik var inte tillåtet i skolan.

Men också Livets ord och andra religiösa friskolor har anmälts till Skolverket. Vissa har fått kritik. Några har lagts ned.

Med dagens regler har varje kommun möjlighet att pröva, bedöma och ställa krav och ytterst säga nej till nya konfessionella förskolor.

Jag tror att det vore ytterst oklokt att ta bort denna möjlighet. Alla barn som växer upp i vårt land har rätt att gå i en förskola och en skola som ger dem möjlighet att forma sin egen livsåskådning och tro.

Förslaget om att alla som vill ska få starta förskola och få ersättning av kommunen hotar också kvalitetssatsningen på förskolan.

Vi socialdemokrater har tillsammans med våra samarbetspartier infört ett öronmärkt statsbidrag till kommunerna för att anställa 6 000 fler förskollärare och barnskötare i förskolan. Det är en öronmärkning som den borgerliga oppositionen har motarbetat hela tiden.

Satsningen gör det möjligt för kommunerna att öka personaltätheten och minska barngruppernas storlek. All forskning visar att detta har stor betydelse för kvaliteten i verksamheten. Vi vill fullfölja denna satsning och dessutom stärka kvalitetskraven.

Etableringsfriheten skulle innebära att resurser som skulle ha använts till att anställa mer personal och minska barngrupperna i stället försvinner i omställningskostnader och lokalkostnader. Det blir den befintliga förskolan som drabbas av besparingar och neddragningar.

Av finansutskottets yttrande framgår att det vid deras utfrågning uppskattades att dessa kostnader kommer att uppgå till mellan 230 och 820 miljoner kronor. Det motsvarar kostnaden för mellan 700 och 2 400 förskollärare i vårt land. Det är klart att det påverkar kvaliteten. Det handlar både om anpassningskostnader och ökade kostnader för tillsyn och tillstånd för den enskilda verksamheten.

Vi socialdemokrater vill i stället för detta höja kvaliteten i förskolan. Vi ser den svenska förskolan som ett viktigt första steg i det livslånga lärandet. I förskolan bildar leken och lärandet en unik och framgångsrik helhet.

Vi socialdemokrater vill att förskolan ska bli en egen skolform. Vi vill att läroplanen ska omfatta alla förskolor. Vi vill att verksamheten ska ledas av rektor med pedagogisk insikt. Vi vill att behöriga förskollärare ska ha det övergripande ansvaret för undervisningen tillsammans med barnskötare.

Inget av detta finns med i fempartireservationen. I stället föreslår partierna att man ska stryka formuleringen om att kommunerna får förena tillstånd med villkor av betydelse för kvalitet och säkerhet i verksamheten.

Det var skönt att notera att Lagrådet underkände förslaget att ta bort kommunernas möjlighet att ställa krav och villkor också på enskild verksamhet. Med den föreslagna strykningen uppstår ändå en osäkerhet om exakt vilka kvalitetskrav och villkor som är möjliga att ställa på enskilda förskolor. Risken är uppenbar att kvalitetskraven med detta kommer att variera inom en och samma kommun.

Vi socialdemokrater anser att det är helt nödvändigt att riksdagen tydliggör att kommunerna självklart även i framtiden ska kunna ställa kvalitetskrav när det gäller till exempel personalens behörighet, förskolans öppettider, barngruppens storlek och förskolechefens utbildning och kompetens.

Det är talande för de borgerliga partiernas och Miljöpartiets låga kvalitetsambitioner för förskolan att de inte ens vill skriva in i skollagen att läroplanen för förskolan ska gälla också enskild verksamhet.

Vi socialdemokrater vill att läroplanen ska omfatta alla förskolor.

Fru talman! Jag vill också inför riksdagen kommentera beredningen av detta lagförslag. Vi i utskottets majoritet framhåller i betänkandet att vi inte är nöjda med hanteringen av detta ärende.

Jag hoppas verkligen att detta slarviga sätt att arbeta med lagstiftning inte blir vägledande för riksdagen i framtiden.

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet har i utskottet lagt fram förslag om att riksdagen ska anta ett antal ändringar i skollagen i stället för att begära ett tillkännagivande till regeringen.

De föreslagna lagändringarna har inte beretts inom Regeringskansliet i enlighet med sedvanligt utredningsförfarande. Inte heller har det konkreta förslaget varit föremål för remissbehandling. Behövliga upplysningar och yttranden från myndigheter har därför inte inhämtats. Inte heller har sammanslutningar och enskilda haft möjlighet att yttra sig.

Ytterligare en effekt av att förslaget inte väckts genom en proposition är att det inte har funnits möjlighet för riksdagens ledamöter att utnyttja sin motionsrätt.

Utskottets majoritet bestående av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har dock under beredningen i utskottet tagit initiativ till utfrågning av berörda aktörer, men under stor tidspress och med kort varsel. Dessutom har vi gett finansutskottet möjlighet att yttra sig över de ekonomiska konsekvenserna och finansieringsprincipen.

Utskottet är också kritiskt till den orimligt korta tid som kommunerna kommer att få för att implementera det nya lagförslaget. Mot bakgrund av att lagändringen skulle förändra kommunernas ansvar för tillståndsprovningen, bidragsgivningen och tillsynsansvaret är frågorna definitivt inte tillräckligt seriöst hanterade.

Avslutningsvis ska jag säga några ord om de övriga frågorna i utskottets betänkande 13 om fristående skolor som vi debatterar i dag och som omfattar totalt 86 yrkanden från allmänna motionstiden.

En majoritet i utskottet bestående av Socialdemokraterna och alla andra partier utom Vänsterpartiet föreslår en lagändring som gör det möjligt för också fristående gymnasieskolor att inrätta individuella program. Lagändringen träder i kraft den 1 juli 2006.

Det har sagts att det är exakt samma sak som det har talats om när det gäller den förra lagstiftningen. Det är inte det. Regeringen har haft detta förslag konkret ute på remiss. Alla har haft möjlighet att yttra sig om det. Så det är berett på ett helt annat sätt än förslaget om principen om etableringsfrihet som jag talade om alldeles nyss.

I betänkandet finns även några andra reservationer från de fem partierna som jag inte har tagit upp tidigare i mitt anförande. Ett handlar om att regeringen snarast ska lägga fram förslag om hur kommunala beslut om bidrag till fristående skolor ska kunna överklagas genom så kallade förvaltningsbesvär.

Jag finner det minst sagt anmärkningsvärt om riksdagen skulle föregripa det gemensamma arbete som just nu pågår mellan Friskolornas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Landsting och Skolverket när det gäller bland annat provning och bidrag till fristående skolor. Faktum är att Skolverket ska redovisa resultatet av dessa gemensamma samtal senast den 1 juni, alltså om mindre än en månad. Det är ännu ett exempel på märkliga politiska initiativ. Risken är uppenbar att man försvårar det arbete som redan pågår, dessutom med ett förslag som inte på något sätt kan sägas vara helt genomarbetat.

Sedan föreslås ett tillkännagivande om att lika villkor för skolor, oavsett driftsform, ska gälla och ytterligare ett lite otydligt förslag om att kommunerna på något sätt inte ska ansvara för plan- och byggregler och lokalfrågor i kommunen när det gäller just etableringar av fristående skolor.

Jag välkomnar verkligen att ni är överens med oss socialdemokrater om att villkoren mellan fristående skolor och kommunala skolor ska vara så lika som möjligt. Det borde göra det enkelt att få till stånd en bred majoritet om framtidens skollag efter valet.

Men – ärligt talat – hela detta betänkande är fullt av särkrav och särlösningar just för fristående skolor. Hela tanken med en ny skollag är ju att så långt som möjligt skapa likvärdiga villkor för fristående och kommunala skolor. Mot bakgrund av denna reservation ser jag verkligen fram emot en bred politisk enighet om likvärdiga villkor för alla skolor i den nya skollagen.

Jag yrkar bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande 13 och avslag på övriga yrkanden.

Anf. 12 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Innan du tar fajten med borgerligheten har jag en kort fråga.

Är ett ökat inslag av fristående skolor önskvärt i en skolpolitik som utformas utifrån socialdemokratiska värderingar?

Anf. 13 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Precis som skolministern sade, och som du citerade tidigare i ditt anförande, ser jag fristående skolor som en del av det gemensamma skolväsendet. För mig är inte huvudmannen det avgörande.

Däremot kan jag säga att det är viktigt, inte minst i Stockholm, när vi tittar på den utveckling och segregation som finns mellan skolor i vår region och i andra storstadsregioner att också de fristående skolorna tar ett ansvar för IV-eleverna. Det möjliggör vi genom den lagstiftning som vi nu föreslår, om det var detta som du var intresserad av.

Anf. 14 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Eftersom jag ibland blir tveksam till hur Socialdemokraterna ser på ett ganska kraftigt ökat inslag av fristående skolor på alla nivåer – inte förskolan, har jag förstätt – är det klart att jag funderar på detta. Många gånger har faktiskt Socialdemokraterna och Vänsterpartiet stått upp tillsammans och försvarat en allmän och sammanhållen skola som är offentligt förvaltd.

Jag är därför den förste som är tacksam om man är tydlig från Socialdemokraterna. Men jag tycker att genom att nu öppna upp för de fristående gymnasieskolorna att bedriva det individuella programmet kommer det att bli ett ökat antal elever som går i de fristående skolorna. Jag ser det som ganska problematiskt, och jag har också svårt att förstå att Socialdemokraterna tar denna fråga på ett så lättvindigt sätt.

Anf. 15 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Min huvudpoäng är inte att få fler fristående skolor i Sverige. Min huvudpoäng är att vi ska ha många bra skolor i Sverige. Och vi ser ett problem i dag när det gäller att det bara är de kommunala skolorna som tar ansvar för IV-eleverna, medan det finns ett antal fristående skolor i dag som bedriver bra undervisning och som de facto också borde kunna ta ansvar för de elever som har det svårast. Det är fullt rimligt. Annars kan detta riskera att segregera skolsystemet ytterligare. Jag tror därför att det är ett viktigt steg att ta att faktiskt låta fristående skolor även arrangera IV-program.

Anf. 16 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det framgick av Mikael Dambergs anförande att han tydligen tycker att dagens ordning för fristående skolor och fristående förskolor är den bästa ordning man kan tänka sig. Jag vill ställa några frågor.

Den första handlar om de ekonomiska villkoren. Tycker Mikael Damberg att det är ett enkelt och överskådligt system i dag där det är lätt att förstå vad kommunen egentligen ska betala till en godkänd fristående skola? Tycker Mikael Damberg att man får en kompensation för mervärdesskatten, som regeringen har skrivit att man förutsätter att kommunerna ska få? Tycker Mikael Damberg att kommunerna redovisar sina kostnader för lokaler och hur de hanterar budgetöverskott i sina skolor, som sedan skrivs av och så vidare, så att det räknas in i systemet för hur man ska betala bidrag? Den enkla frågan är: Varför tycker inte Mikael Damberg att vi ska få ett system där kommunerna blir tvungna att redovisa sina kostnader och hur de räknar ut de bidrag som betalas till friskolor?

Den andra frågan är: Tycker Mikael Damberg att det är bra att dagens lagstiftning för godkännande av friskolor framför allt vilar på ett politiskt kommunalt godtycke? Avgörande för om en friskola kan startas eller inte kan vara ett litet vågmästarparti, kanske med mycket extrem inriktning åt ena eller andra hållet. Varför säger Mikael Damberg nej till tydligare regler som kopplar godkännandet av fristående skolor till läroplan, kvalitetskrav, öppenhet för alla barn och så vidare?

Anf. 17 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan om ekonomi och fristående skolor hänvisar jag till min inledning. Det pågår just nu ett samarbete mellan Friskolornas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Lands-ting och Skolverket. De ska redovisa sitt uppdrag den 1 juni. Det är om mindre än en månad. Det vore väl rimligt om riksdagen väntade på det förslaget och deras synpunkter innan man går i väg med ett förslag från er som ärligt talat nästan är parodiskt. Ni skriver att ni ska ha ett resursfördelningssystem som ska vända. Om man inte kan bevisa att man har rätt ska man gå på de andra siffrorna, och det kan leda till orimliga resultat, men ni tror att på sikt kanske det kan lösa sig.

Det är ju inte seriöst.

Låt mig gå över till den viktigare frågan om kommunernas ansvar att kunna säga nej till etableringen av religiösa förskolor i Sverige. Jag tycker att det är jätteviktigt att vi behåller den möjligheten. Jag läste Folkpartiets kommunala program som ni antog för mindre än två månader sedan. Ni skriver: I avvaktan på tydligare regler och bättre kontrollmekanismer vill vi införa ett stopp för nya religiösa friskolor i syfte att skydda barnens rätt till en allsidig undervisning.

Det gällde i Folkpartiet för mindre än två månader sedan när det gäller friskolor. Nu ska kommunerna inte ens kunna säga nej till nya konfessionella förskolor. Ni öppnar ju förskoleområdet på samma sätt som vi har gjort med friskoleområdet med det förslag ni har lagt fram. Jag förstår inte vart ni är på väg.

Anf. 18 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är bra att det pågår ett arbete för att se över reglerna. Vi hoppas att det leder till ett resultat. Men det är själva grundprincipen att en kommun ska kunna överklaga nivån på ett beslut som vi vill uppdraga till regeringen att se över. Vi detaljbinder inte regeringen när det gäller hur förslaget ska se ut, men vi ger klara anvisningar i vilken riktning det ska gå. Det är naturligtvis bra att det pågår ett arbete. Det gör ju att det blir lättare att efterkomma riksdagens beslut om det blir som vi föreslår.

Den enkla principiella grundfrågan är ändå: Tycker Mikael Damberg att det är fel att fristående skolor ska kunna överklaga nivån på ett beslut? Är inte det rimligt? Det är väl en rimlig princip i de flesta andra sammanhang? Har man inte rätt att överklaga har den som bestämmer nivån inte någon särskilt stor press på sig att göra det seriöst. En hel del gör det naturligtvis seriöst ändå, men överklagandet är ett centralt begrepp.

När det sedan gäller godkännandet av det som Mikael Damberg slarvigt kallar religiösa skolor och andra skolor finns det inga som helst riktlinjer i dag ute i kommunerna. Det handlar om godtycke hos den politiska majoriteten. Det kan vara seriösa politiker. Det kan vara politiker som hatar friskolor. Det kan vara politiker som älskar de mest extrema konfessionella friskolorna. Det finns inga inriktningar alls i dag. Det här är ett steg i en riktning där vi får tydligare kopplingar till läroplan, kvalitetskrav och så vidare. Om Mikael Damberg vill ha enhetliga regler när det gäller godkännande av olika friskolor förstår jag inte varför han inte vill gå i vår riktning. I dag finns det ju inga sådana. I dag är det rena politiska beslut.

Anf. 19 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill att kommunerna även fortsättningsvis ska kunna ställa höga kvalitetskrav på enskilda förskolor. Jag tror att Ulf Nilsson själv sade i sitt anförande att det fanns en risk med dagens friskolesystem att man skrev en fin ansökan på papperet, men att det inte var den verksamhet som faktiskt rymts i skolans värld. Nu ska samma system införas på förskolans område. Det är inte bara jag som använder detta. Jag har sett artikel på artikel från folkpartister de senaste månaderna som säger: Stopp för nya religiösa skolor. Det har stått i tidningarna gång på gång och i era egna stämmobeslut. Nu säger ni att samma system som ni inte gillar på skolområdet ska in på förskoleområdet. Problemet med läropla-

nen är ju att den inte gäller fullt ut i den enskilda förskolan. Ni skriver i er reservation att den inte gäller. Vi skriver i vår majoritetstext att vi vill att läroplanen ska gälla alla förskolor, även de enskilda.

Prot. 2005/06:117
5 maj

Fristående skolor m.m.

Anf. 20 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Vi tar gärna på oss ansvaret för att även förskolor med konfessionell inriktning ska få tillstånd att verka om de uppfyller alla de krav som ställs, Mikael Damberg. Det verkar som om ni helt bortser från den meningen som faktiskt finns med väldigt tydligt.

Vi tog ansvar för att avskaffa lex Pysslingen en gång i tiden, nämligen under den tid då jag själv satt i regeringen. Då stod företrädare för Socialdemokraterna i riksdagens talarstol och sade med darr på stämman att vi skulle få bära ansvaret för att profithungriga personer nu skulle börja handla med barn som man handlar med hamburgare. Så fel ni fick. Jag tror att ni kommer att få lika fel i den här frågan.

Men om ni nu vill förbjuda alla förskolor med konfessionell inriktning, om det nu skulle växa fram sådana, på vilket sätt tänker ni göra det? Ska föräldrarna få betala själva?

Anf. 21 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Vi har inte föreslagit att man ska förbjuda konfessionella förskolor eller skolor. Det finns sådana i dag. Vi menar att kommunerna även fortsättningsvis ska kunna säga nej och göra det på egna grunder genom en bedömning av om verksamheten är bra eller dålig och vilken typ av verksamhet det handlar om. På skolområdet har vi sett exempel på skolor som kanske inte borde få starta men som fyller i en bra ansökan och därmed kommer runt systemet. Det här är viktiga frågor. Nu säger man att de ska beröra ännu mindre barn. Nu är det ett och halvt- och tvååringar vi talar om. Jag är rädd för en sådan samhällsutveckling där man redan så tidigt delar upp barn efter olika religiösa uppfattningar.

Mångfalden är ju så mycket större i förskolan. Ser man inte att den är tre gånger så stor? Det finns tre gånger så många privata enskilda alternativ i den sektor som i dag styrs på det sätt som jag förespråkar. I det system du förespråkar, där man ska ha en etableringsfrihet i grundskolan, är det tre gånger färre som har alternativ. På något sätt kan inte mångfaldsargumentet vara det tyngsta argumentet när det gäller förskolan. På något sätt vill man införa en näringsfrihetsprincip i förskolan och struntar då i barnens perspektiv. Det tycker jag är allvarligt.

Anf. 22 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det är en mycket märklig syn att säga att det är att strunta i barnets perspektiv att låta deras föräldrar få större valmöjligheter när det gäller barnens fostran och utveckling. Föräldrar vill sina barn väl, även de som inte har precis samma inriktning som Mikael Damberg, som inte har samma politiska åsikter. De föräldrarna vill också sina barn väl. Jag tror inte att någon förälder tvingar sina barn till någonting som de själva upplever som det sämsta här i livet – tvärtom.

Låt mig ta upp en annan fråga också. I Nacka är 50 % av förskolorna fristående. Nacka är en välfungerande kommun, och den har tydligen klarat av den enorma svårigheten som Mikael Damberg målar upp om etableringsfriheten blir verklighet, för då kan ju kommunerna över huvud

taget inte planera sin verksamhet, och det kommer att kosta så mycket. Det har inte varit några problem i Nacka. Man har berättat att det var en liten puckel alldeles när etableringen inleddes, men sedan har det jämnat ut sig. Hälften är alltså fristående i dag. För övrigt är det ingen av dem som är konfessionell, och det kanske kan lugna Mikael Damberg när han tror att det ska explodera på det här området. Varför klarar en borgerligt styrd kommun det här men tydligen inte vänsterstyrda kommuner?

Anf. 23 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det finns ju, som vi hörde vid hearingen, också socialdemokratiskt styrda kommuner som har etableringsfrihet i förskolan i dag, men då har de fattat det beslutet själva. Täby har ju 100 % av verksamheten enskild. Man har en kommunal avdelning i Täby. Det är fullt möjligt att göra det inom det system vi har i dag. Det minskar alltså bara betydelsen av att tvinga in kommunerna i ett system som kanske inte kostar någonting för de kommuner som har en kö och som bygger ut verksamheten. Där är det inte ett problem. Problemet kommer i de kommuner som har en minskande befolkning och minskat antal barn. Där kan detta bli ett problem och, som också finansutskottets yttrande visar, komma att kosta väldigt mycket pengar för de barn som går i dagens befintliga förskolor.

Sedan vill jag kommentera det religiösa, och föräldrarnas och barnens roll. Jag har träffat och fått brev från vuxna människor som säger så här: Ni förstår nog inte vad grundskolan betydde för mig genom att jag fick gå i en kommunal skola. Jag hade en familj som var väldigt religiöst troende. Det här var min enda väg ut – min enda kontakt med samhället i övrigt. Det har betydtt oerhört mycket för mig.

Ser man inte de här riskerna, det vill säga att det faktiskt finns barn som har sådana föräldrar men som vill få en annan syn på livet än vad som bara finns i familjen och umgänget runtomkring familjen, då ser man inte barnens rätt utan då fokuserar man bara på föräldrarnas rätt. Det tror jag är väldigt olyckligt.

Anf. 24 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Vi i alliansen lägger fram ett förslag i dag som vi hoppas blir realitet vad gäller etableringsfriheten för förskolorna – ett rättvist och neutralt system som också ska ge grunden för en bra kvalitet.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Mikael Damberg, när han så strikt går på en sida och säger att det fortfarande är de som sitter i kommunerna som ska bestämma över barnomsorgen. Kan Mikael Damberg och Socialdemokraterna garantera att det sitter rätt politiker i kommunerna som garanterar den här likvärdigheten och kvaliteten?

Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det finns ju lagregler redan i dag för de enskilda förskolorna, och dem förändrar ju inte ni. Det är ju samma regler i dag. Det ni tar bort är möjligheten för kommunerna att säga nej till verksamhet som man tror är farlig för barnen och för segregationen i kommunen, och det tror jag är ett väldigt viktigt instrument att ha. Man bör ta de diskussioner som nu finns i samhället på allvar, när läraernas riksorganisation går ut

och varnar och säger: Ser ni vad som håller på att hända med de religiösa skolorna i Sverige?

Se på de andra debattörer som är ute och diskuterar nu. Det här är inte den utveckling vi vill ha, nämligen att lyfta hela det religiösa tänket ned i förskolan. Jag tror att det vore väldigt olyckligt om kommunerna inte skulle kunna ha någonting att säga till om beträffande vilka religiösa samfund som startar i kommunen.

Jag kan ställa en fråga till Sofia: Finns det inga religiösa samfund som du ser faktiskt inte borde få starta förskolor i Sverige i dag, eftersom det ska vara så neutralt och allting ska bero på den ansökan man skickar in till kommunen?

Anf. 26 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Mikael Damberg går runt den fråga jag ställer till honom. Hans och Socialdemokraternas resonemang utgår ju från att kommunpolitikerna i dag sitter kvar så att Socialdemokraterna själva kan få bestämma och säga, utifrån godtycke eller ideologisk grund: Det ena verkar bra, men det andra verkar inte bra. Ni som bor på ett ställe får välja, men ni som bor på ett annat ställe får inte välja.

Vår ideologiska utgångspunkt är att flytta makten från kommunpolitiker till människor själva, för vi är övertygade om att människor kan besluta om sin egen vardag. Som småbarnsförälder ska du kunna se till att du får ett vardagspussel som funkar och kunna kombinera vardagsliv, familjeliv och fritiden – att du kan ha ett arbete som funkar med din barnomsorg. Men då säger Socialdemokraterna och Mikael Damberg: Nej, nu ska vi fortsättningsvis också ha pekpinnar i kommunerna som säger att något är bäst och något annat är sämst. Vi bestämmer över er som bor här.

Det innebär att det beror på var jag geografiskt i landet har mitt hus, mitt hem, min lägenhet. Det är inte mitt självbestämmande som är det viktigaste. Här finns en grundläggande ideologisk skillnad.

Vi vill att det ska finnas nationella krav och att man ska kunna följa en skollag och en läroplan och ge en kvalitativ grund. Det är oerhört viktigt att den grunden finns och att det också blir en valfrihet och ett självbestämmande, oavsett var i landet du bor.

Jag skulle vilja fråga varför Mikael Damberg och Socialdemokraterna anser att det är bättre att det är var du bor, vilken ideologisk inriktning dina kommunpolitiker har eller själva godtycket som ska bestämma möjligheterna för din barnomsorg och inte din egen valfrihet.

Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Vår principiella utgångspunkt är att de som betalar också ska ha något att säga till om beträffande vad man betalar till. Om man tar kommunalskatt i en kommun för att betala förskolans verksamhet i kommunen så är det väl rimligt att man har någonting att säga till om när det gäller vart pengarna ska gå någonstans?

Ni föreslår ju inte en krona mer till förskolan. Sveriges Kommuner och Landsting har sagt att det blir omställningskostnader. Det kommer att bli ökade tillsynskostnader – som då ska tas från den befintliga förskolan. Det är ett ansvar som våra kommunpolitiker faktiskt vill ta, att kunna ge så bra kvalitet i verksamheten som möjligt.

Men vänd på frågan då! Finns det inga religiösa samfund som du är lite tveksam till ska få starta, enligt dina neutrala regler? Du talar slarvigt, igen – jag har hört det flera gånger under debatten i dag – om att man ska följa läroplanen. Ni skriver ju i er egen reservation att enskilda förskolor inte behöver följa läroplanen. Tillståndsgivningen ska grunda sig på läroplanen. Det är någonting annat. De behöver inte följa läroplanen.

Vi skriver i vår text att vi tycker att alla förskolor i Sverige, oavsett vilken kommun de ligger i, ska följa läroplanen, och det är ett mycket tydligare kvalitetskrav än det ni föreslår.

Anf. 28 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Mikael Damberg har fel i varje enskild del i sitt anförande i hela sin argumentation. Låt mig ge några exempel.

Han börjar med att påstå att Lagrådet underkänt det sätt vi hanterar kvalitetskraven på. Vad skriver Lagrådet? ”Enligt Lagrådets uppfattning behövs inte något bemyndigande avseende rätten att förena ett tillstånd med villkor eller att begränsa ett tillstånd till viss tid.” Man fortsätter med att säga att kommunen har ”enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer rätt att till sitt beslut foga olika slag av villkor”. Detta är falsifiering nr 1.

Mikael Damberg påstår att kvalitetskrav inte skulle kunna ställas. Vilka kvalitetskrav går i verkligheten att ställa med vårt lagförslag? Till att börja med gäller det krav på god kvalitet och säkerhet. Där är läroplanen grunden för kvalitetsbedömningen, oavsett om den gäller i verksamheten eller inte, om vi har den debatten, Mikael. Den är grunden för kvalitetsbedömningen. Kommunen ska utöva tillsyn, och om man inte följer kvalitetskraven kan tillståndet dras tillbaka. De allmänna krav som anges i 2 kap. 3 § skollagen är att förskolan ska ge god omsorg, att man ska ha personal med relevant utbildning och erfarenhet, barngrupper med lämplig storlek och sammansättning och ändamålsenliga lokaler, att verksamheten ska utgå från varje barns behov och att barn som av psykiska, fysiska eller andra skäl behöver särskilt stöd och särskild omsorg ska få det.

Det finns en skola i Sverige, Mikael Damberg, som har haft exakt och precis de problem som du försöker göra svenska folket rädd för, och det var den kommunala skolan i Knutby – inte någon annan, vad jag har sett. Det visar för mig bara en sak: Det är inte huvudmannaskap vi ska diskutera, utan det är att se till att säkra kvaliteten på skola och på omsorg för alla, oavsett huvudmannaskap. En kommun kan visst pröva, bedöma, ställa krav och säga ja eller nej utifrån kvalitetskraven, beroende på hur de möts eller inte, precis tvärt emot vad du säger. Vi varken öppnar eller stänger några dörrar för just konfessionella förskolor jämfört med i dag, men vi höjer kraven kvalitetsmässigt på dem, och det säger du nej till.

Anf. 29 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Om man säger att bara Knutby har problem och att det är en kommunal skola så tror jag att man inte riktigt lever i verkligheten. Det finns många skolor runtom i Sverige som har problem, och det finns många religiösa skolor som också har diskuterats, liksom innehållet i de

religiösa skolorna. Den stora frågan är: Vill man nu lyfta ned detta också på förskoleområdet och ta bort möjligheten för kommunen att säga nej?

Kvalitetskraven och villkoren kan vi diskutera ganska mycket, men om det nu vore så att ni reserverar verkligen tyckte det var viktigt att kommunerna kunde ställa många tuffa kvalitetskrav, varför gjorde ni inte upp med oss då? Vi sade så här: Vi vill ha några tydliga exempel som visar att kommunerna även fortsättningsvis kan ställa behörighetskrav på personalen – inte bara tala om relevant utbildning. Vi ville att förskolans öppettider skulle kunna regleras. Vi tyckte att barngruppens storlek skulle kunna regleras. Vi tyckte att förskolechefens utbildning och kompetens skulle regleras, och vi tycker att läroplanen ska gälla samtliga förskolor, oavsett om de är enskilda eller kommunala. Det är väl tydliga kvalitetskrav som Moderaterna kunde ha ställt upp på i den här processen!

Anf. 30 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det enkla svaret på det är att Socialdemokraterna misslyckats efter sju års arbete att ens få fram ett förslag till skollag. Det vi här gör är att vi ändrar den berörda paragrafen som inför etableringsfrihet.

Det är intressant att höra att Mikael Damberg tydligen anser att oppositionen numera äger hela skollagen och samtliga krav på skolan och förskolan. Tyvärr gör vi inte det ännu, men vi har förmodligen tagit ifrån er majoriteten vad gäller att skapa etableringsfrihet med skarpare kvalitetskrav än i dag vilket gör att vi kan bredda mångfalden och skapa en ny valfrihetsrevolution.

Eftersom Mikael Damberg uppenbarligen helt missuppfattat vad det är för krav som gäller vill jag åter citera från läroplanen: ”Förskolan vilar på demokratins grund. Därför skall dess verksamheter utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. ... skall främja aktningen för varje människas egenvärde. Verksamheten skall ... syfta till att barnens förmåga till omtanke och empati om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Förskolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Varje barn skall ges möjlighet att bilda sig egna uppfattningar och göra val utifrån de egna förutsättningarna. Alla som verkar i förskolan skall hävda de grundläggande värden som anges i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden.” Detta är den grund vi ger till kommunerna för kvalitetsprövning.

Jag förstår, fru talman, att skolministern väljer att i dag frånvara och distansera sig från den debatt som Damberg för. Det har från Dambergs sida i radio talats om extrema sekter, och han gör det även här. Det syftar bara till att skrämja, till att skapa rädsla för alternativ och till att så splittring i vissa partier i stället för att diskutera vad vi vill uppnå med detta förslag för förskolan.

Tyvärr tror jag att det är så Socialdemokraterna gör. De söker en valrörelse baserad på rädsla och segregation, trots att det är skolans största problem i dag. Det finns skolor där alla är godkända, och det finns skolor där mer än hälften är underkända. Vem ansvarar för det? Jo, Damberg och vännerna när de ska skrämja med borgerligheten.

Vi stärker kvaliteten för hela förskolan. Vi inför en ny valfrihetsrevolution. Socialdemokraterna sitter på läktaren, och det är klart att de är bittra, fru talman.

Anf. 31 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Vi får väl se vem som sitter på läktaren när vi voterat klart.

Jag tror att många riksdagsledamöter inte känner sig bekväma med det förslag som ni lagt fram. Den diskussion som förs vid fikaborden ute i landet handlar inte om att det här är nästa stora valfrihetsrevolution som måste genomföras i Sverige, alltså att öppna upp för konfessionella förskolor i Sverige.

Låt mig ge ett citat: ”Många anser att Livets ords redan existerande skola i Uppsala är ett gränsfall. ... Vad händer till exempel om några vill starta en fundamentalistisk muslimsk skola eller om extrema politiska eller religiösa grupper av annat slag vill göra det?” Citatet är inte av mig utan av Lars Leijonborg. Det finns många som oroar sig för vad som kan hända om man släpper fram detta. Jag tycker inte att man får nonchalera problemet.

Sedan citerade Sten Tolgfors läroplanen, den läroplan som enligt hans egen reservation inte ska gälla de enskilda förskolorna. *I rest my case.*

Anf. 32 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Mikael Damberg sade i replikskiftet med Lennart Gustavsson att för honom var huvudmannen inte det avgörande. Det påståendet tappar lite i trovärdighet när man lyssnar på Mikael Dambergs huvudanförande och på replikskiftena.

Det finns många spridda fördomar och ogrundade påståenden i den här debatten. Jag tänkte fråga om en av dem. Det handlar om att hävda att det skulle innebära kostnader för kommunerna att införa etableringsfrihet. Hur är det möjligt att hävda det? Jag skulle vilja fråga Mikael Damberg hur de beräkningarna egentligen är gjorda. Vi har fått se en ganska diffus beräkning som innebär mellan 250 och 750 miljoner kronor i merkostnad per år, dock utan någon redovisning eller hänvisning vad gäller siffrorna.

Jag vill fråga Mikael Damberg om han håller med om att vi även måste räkna på de vinster som kan bli i kommuner där de enskilda alternativen tar hand om en barnökning och kommunen därmed slipper dyra investeringskostnader. Är det något som vi också behöver ta hänsyn till?

Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! De kommunerna kan ju spara pengar. Jag tror inte att de kommunerna gråter. De kan införa etableringsfrihet i dag och därmed tjäna pengar på det, enligt ditt sätt att se. Problemet uppstår för de kommuner som inte kan tjäna pengar på det utan drabbas kostnadsmässigt. Ert förslag innehåller ju inte en enda ytterligare krona till förskolan. Däremot ska ni öppna nya förskolor, det ska ske en omställning, vilket innebär kostnader som ska tas från den befintliga verksamheten.

Enligt finansutskottets yttrande kommer kostnaderna att uppgå till mellan 230 och 820 miljoner kronor. Det motsvarar kostnaden för mellan 700 och 2 400 förskollärare i Sverige. Det är klart att det kommer att

drabba kvaliteten. Logiken är alltså ganska enkel. Det är inte svårt att reda ut detta.

Jag kan förstå att Mikaela vill höja tonläget i debatten lite grann. Miljöpartiet måste väl ha en del interna diskussioner om etableringsfrihet i förskolan eftersom ombuden på deras kongress ju ville skärpa tillsynen över de religiösa skolorna och stoppa vinstdrivande skolor. Nu har Mikaela gått med på att öppna upp för religiösa förskolor. Jag förstår inte riktigt hur det ska gå ihop.

Anf. 34 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är ett helt felaktigt påstående. Det finns inget kongressbeslut om att skärpa tillsynen över konfessionella skolor eller förskolor.

Jag tror att Mikael Damberg missar en liten poäng eller läser in saker som inte finns i vårt förslag. Vi har faktiskt inte föreslagit att man ska kлона barn. Det finns exakt det antal barn som finns. De kostar lika mycket antingen de befinner sig i den kommunala förskolebyggnaden eller i ett fristående alternativ. Barnen blir inte fler bara för att man får starta alternativa former.

Jag skulle vilja ta upp en sak till som rör de konfessionella förskolorna. Anser inte Mikael Damberg att kraven i den nationella läroplanen för förskolan räcker? Sten Tolgfors läste upp en del av de skrivningar som finns där – om människors lika värde, om att värdera jämställdhet mellan flickor och pojkar, om att man ska ha en öppen inställning och ett kritiskt förhållningssätt och lära barn att få fler förhållningssätt. Det är ganska anmärkningsvärt att man från Socialdemokraternas, regeringspartiets, sida utgår från att det krävs fler krav än de nationella. Borde det i så fall inte tydliggöras i riktlinjer till kommunerna att ni tycker att det nationella regelverket är undermåligt?

Man kan i dag, och med vårt förslag även i fortsättningen, säga nej till de förskolor som inte uppfyller dessa krav. Det är ett rätt dåligt argument att påstå att det skulle innebära att man släpper fram extremistiska inriktningar. Det är ganska ohederligt. I dag finns konfessionella förskolor i många s-styrda kommuner, såsom Stockholm, Göteborg och Malmö. Att säga att det, precis som för skolor, enbart är att fylla i en bra ansökan visar inte bara på en bristande tilltro till sina egna lagar och regler utan också till sina egna myndigheter.

Anf. 35 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill hänvisa till det som Ulf Nilsson sade. Läs gärna hans anförande om hur enkelt det kan vara att fylla i en ansökan och starta en skola. Det blir ännu enklare att fylla i en ansökan och starta en förskola. Det kräver inte lika mycket organisering. En sak är väl vad man skriver på papperet. Sedan är det en helt annan sak vad som verkligen händer i verksamheten. Detta innebär att man kan utsätta ett och ett halvt-, två- och treåringar för en provotid innan man vet om det är bra eller inte.

Jag tycker att det är bra att kommunerna har en nödbroms att dra i om de bedömer att verksamheten inte är bra. Det finns samfund i dag som velat starta, och som kan vilja starta, dessa förskolor, samfund som jag faktiskt inte tycker borde få rätt att göra det. Mikaela kanske tycker att

alla religiösa samfund ska ha rätt att göra det. Jag tycker inte att det är den typen av debatt som svensk förskola behöver.

Låt mig återgå till frågan om barnen och kostnaderna. Ja, det är exakt så; det blir inte fler barn och det blir inte mer pengar. När man flyttar tio barn från en förskoleavdelning till en annan uppstår tomma lokaler, vilket innebär nedskärningar som man inte genast kan täcka – om ni inte kan trola bort lokalerna eller om ni bara kan avskeda folk på samma gång. Den typen av arbetsrätt har vi inte i Sverige i dag, och därför innebär det kostnader för den befintliga förskolan. De som alltså ska få betala det hela är de befintliga förskolorna i Sverige. Det kommer att drabba kvaliteten och ytterst barnens verksamhet.

Anf. 36 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! Många positiva saker hände under den förra borgerliga regeringen. Bland annat avskaffades redan 1991 lex Pyslingen. Lagen hade då funnits i sex år och förhindrat att privata daghem fick del av statsbidragen. Före 1991 var det bara barn till välbeställda föräldrar som hade frihet att välja förskola. Friskolereformens införande förändrade radikalt förutsättningarna.

Framväxten av de fristående skolorna har lett till att elever och föräldrar i allt högre utsträckning har fått möjlighet att välja mellan olika alternativ. Denna ökade mångfald av skolor behövs i ett Sverige där befolkningen blir alltmer heterogen, med olika bakgrund, erfarenheter och preferenser – i alla fall om vi värnar varje barns rätt till en bra skolgång, oavsett barnets bakgrund eller bostadsort.

I Skolverkets enkät svarade 90 % av föräldrarna att de tycker att det är bra och viktigt att ha möjlighet att välja skola. Därför är det beklagligt att så många i denna riksdag behåller de ideologiska skyggklapparna och bortser från vad föräldrar och elever tycker.

Nej, vi måste sätta barnen och föräldrarna i centrum. För dem är inte det viktiga vem som är huvudman för förskolan eller skolan, utan det viktiga är att barnen känner sig trygga, trivs och utvecklas på bästa sätt utifrån sina egna förutsättningar.

Bara 17 % av de inskrivna barnen går i en fristående förskola, och de är dessutom mycket ojämnt fördelade över landet. De flesta fristående alternativ finns i storstäder och i förortskommuner, och de är mycket färre i industrikommuner och glesbygd. De saknas helt i ca 60 kommuner. Men de fristående alternativen är viktiga för mångfalden och kvaliteten. De har påverkat kommunala skolors förändringsarbete på ett mycket positivt sätt. Många skolor har utvecklat sitt sätt att arbeta, skapat profilklasser etcetera. Engagerade föräldrar har kunnat driva glesbygds-skolor som annars hade hotats av nedläggning. Fler arbetsgivare skapar också en bättre arbetsmarknad för lärare, som får större möjlighet att påverka både arbetsmiljö och lön.

När skolor tvingas anstränga sig för att få elever främjar det utvecklingen och höjer kvaliteten. För oss moderater är det grundläggande att alla skolor oavsett huvudman har likvärdiga förutsättningar och kvalitetskrav. Forskning visar att i kommuner där konkurrens från fristående skolor finns har positiva effekter för elevernas resultat uppkommit också i de kommunala skolorna. I en avhandling från Uppsala universitet undersöktes särskilt om friskolorna hade bidragit till ökade kunskapsklyf-

tor, vilket ofta har hävdats i debatten, och man kom fram till att så inte alls var fallet. Tvärtom gynnas både låg- och högpresterande elever av friskolor.

Dagens lagstiftning om enskilda förskolor har många brister. Den öppnar för godtycke. Kommuner kan neka ett fristående alternativ tillstånd och bidrag trots att kvalitetskraven är uppfyllda. Den är också oklar om vilka kvalitetskrav som behöver ställas på verksamheten. Det är faktiskt en skam att Socialdemokraterna under sina tolv år vid makten inte har förmått åtgärda detta genom att förtydliga skollagen!

Fru talman! Nu lägger vi fram ett förslag som innebär att enskilda förskolor och fritidshem ska beviljas tillstånd om kraven på verksamheten uppfylls. Kraven är oerhört viktiga, inte minst att läroplanens krav uppfylls. Därför förtydligar vi i förarbetena hur kraven på kvalitet och säkerhet ska tolkas.

Vårt förslag innebär också att kommunerna blir skyldiga att lämna bidrag om tillstånd finns och om verksamheten är öppen för alla barn. Det är nödvändigt att säkra likvärdiga förutsättningar oavsett huvudmannaskap. Kravet på öppenhet är nytt, och det innebär en skärpning jämfört med i dag.

Den vanligaste formen av enskild förskola är en förskola som drivs av ett föräldrakooperativ. Vi moderater vill uppmuntra och ta till vara engagemanget hos föräldrarna. Vi tror att det gynnar kvaliteten för barnen på ett positivt sätt. Vi vill se en förskola som präglas av pedagogisk mångfald och valfrihet. Vi vill se en förskola som har bättre resurser än i dag, och därför satsar vi moderater över 1 miljard på förskolan under perioden.

Vi tycker inte att det är acceptabelt att många socialdemokratiskt styrda kommuner enbart av ideologiska skäl har noll valfrihet och per automatik anvisar plats i en kommunal förskola. Enskilda alternativ bidrar väsentligt till större pedagogisk mångfald och valfrihet och blir därigenom en drivkraft för högre kvalitet.

Rätten att välja skola är en demokratisk rättighet, men den är fortfarande en omöjlighet i mer än en femtedel av Sveriges kommuner. Därför vill vi moderater också ge denna möjlighet till barn och föräldrar i de kommunerna.

Vi moderater är övertygade om att fristående förskolor och skolor motverkar den segregation som det svenska boendet skapar. Är det någon som ser någon etnisk mångfald i en kommunal skola på Östermalm? Den finns däremot i många friskolor.

Jag pratade i går med personer från en friskola i Lund som drivs som ett föräldrakooperativ. I den förskolan finns 43 barn från 13 nationaliteter, 12 personal från 6 olika nationaliteter, och bland föräldrarna finns både den skånska adeln och familjer från det segregerade miljonprogrammet intill. Friskolor blir ofta multinationella, och det är ännu ett skäl till att de är bra.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, 6, 7 och 18, men jag står självfallet bakom alla moderata reservationer.

Anf. 37 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag begärde replik var att Margareta Pålsson tillät sig att göra en liten historisk exposé och förflyttade sig ett

antal år tillbaka i tiden. Hon gav en ganska bra bild av de reformer som sätts i början av 1990-talet och den positiva utveckling de har haft. Jag skulle nu vilja lägga fram några påståenden och få höra Margareta Pålssons kommentarer till dem.

Avregleringen, det fria valet och framväxten av ett stort antal fristående skolor har medfört

- en ökad segregation etniskt, socialt, religiöst och politiskt,
- ökade kostnader för skolan totalt,
- framväxten av storbolag och koncerner på skolområdet och
- att skolan har blivit en marknad.

Jag skulle vilja höra en kommentar till detta. Detta är ju en lite annan bild än den som Margareta Pålsson gav.

Anf. 38 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag avslutade mitt anförande med att berätta hur en ganska typisk förskola ser ut i en förortskommun eller i en större kommun. Just där finns mångfalden.

Vänsterns sätt att planstyra boendet i Sverige har lett till en omfattande boendesegregation. Om alla barn och elever går i den skola som ligger närmast hemmet blir det en omfattande segregation också bland eleverna och bland dem som växer upp och ska ta över det här samhället. På Östermalm kommer det fortsatt att vara bara de som bor på Östermalm som går i skola, och i skolorna i Rinkeby, Tensta och Rosengård blir det de elever som har sämst förutsättningar i landet. Så vill vi inte ha det.

Anf. 39 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick någon respons på mitt försök att ge en annan bild av vad det fria valet och framväxten av fristående skolor har inneburit. I stället fick vi en diskussion om boendesegregationen. Att boendesegregationen är problematisk vet vi, och det finns det inga lätta lösningar på.

Som inlandsbo kan jag ibland bli trött på den storstadsfokusering som finns i skoldebatten. Jag brukar säga att den är Stockholmsfixerad, och det står jag för. Det finns en annan värld i Sverige där också skolan ser annorlunda ut.

De påståenden jag kom med i min fråga till Margareta Pålsson är inget jag tänkt ut på egen hand. I stort sett är de ett citat ur boken *Motbok – om det ideologiska sveket mot skolan* av Lena Fejan Ljunghill och Sten Svensson. En av dem är chefredaktör för Lärarnas tidning, och den andre är chefredaktör för Pedagogiska magasinet.

Det finns faktiskt en annan bild av det som sker i skolan, och det är väldigt enögt av borgerligheten att man inte vågar diskutera att de fristående skolorna faktiskt har en annan effekt än den gyllene effekt som ni påstår att de har.

Anf. 40 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Lennart Gustavsson påstår att vi inte ser den realitet som finns i många inlandskommuner. Jag är kanske inte så väl bevandrad när det gäller hur det ser ut just i Lennarts kommun, men jag är väl bevandrad när det gäller hur det ser ut i Skåne. Där kan man verkligen inte tala om inlandskommuner.

Min egen hemkommun ligger två mil från vattnet och har varit socialdemokratiskt styrd i de flesta år. Den hade dock en moderat kommunstyrelseordförande under åren 1992–1994, och då tillkom ett alternativ. Vi fick då en Montessoriförskola.

Sedan har ett antal försökt att få etablera sig i min hemkommun. Varje gång har det hänvisats till att vi inte behöver någon utbyggnad, och sedan har man hela tiden byggt ut den kommunala förskolan.

Människor i Åstorp är inte annorlunda än människor i Ängelholm och Helsingborg, de kommuner vi ligger grannar till. Där är det fullständigt naturligt att man väljer förskola. Men om man bor i Åstorp ska man inte få göra det.

Jag hoppas att det kan bli verklighet, om det går rätt i voteringen på onsdag.

Anf. 41 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Finansutskottet har av utbildningsutskottet beretts tillfälle att yttra sig i detta ärende.

Först och främst konstaterar finansutskottet att förslaget om fri etableringsrätt för förskolor inte åtföljs av en särskild analys om det påverkar kommunernas verksamhet och om det får effekt på deras ekonomi. Finansutskottet har därför genom en intern utfrågning inhämtat synpunkter om förslagens ekonomiska konsekvenser.

Enligt Finansdepartementet och Svenska Kommunförbundet medför det aktuella förslaget ytterligare en osäkerhet för den kommunala planeringen i form av ett i praktiken okontrollerbart antal nyetableringar. Förslaget ger de privata aktörerna rätt att utan någon tidsbegränsning tillhandahålla barnomsorg och få bidrag till detta, samtidigt som kommunernas skyldighet att täcka upp för den efterfrågan som enskilda huvudmän inte tillgodoser kvarstår.

Kommunerna måste i så fall antingen hålla med en viss överkapacitet eller ha en förhöjd beredskap för snabb ökning eller minskning av antalet platser i den kommunalt drivna förskoleverksamheten för att leva upp till skyldigheten att tillhandahålla barnomsorg till den som så önskar. Detta bedöms medföra ökade kostnader för kommunerna jämfört med dagens behov.

I samband med utfrågningen har utskottet också tagit del av en konsekvensberäkning sammanställd av Utbildningsdepartementet. Mikael Damberg har redan gått in på de kostnaderna.

Finansutskottet gör samma bedömning som Finansdepartementet och Kommunförbundet att de kostnader som skulle tillkomma för kommunerna till följd av reservanternas förslag är av sådan art att de bör ersättas av staten i enlighet med finansieringsprincipen. Förslaget innebär nämligen att riksdagen ska fatta ett bindande beslut om ändringar av regler med direkt sikte på kommunal verksamhet. De uppgifter som i dag är frivilliga för kommunerna blir i och med den föreslagna regeländringen

obligatoriska. Det är denna föreslagna tvingande regel som gör att finansieringsprincipen blir tillämplig.

Den möjlighet att neka bidrag som reservanterna tilldelar kommunen om den enskilda verksamheten ”innebär påtagligt negativa följder för motsvarande verksamhet i kommunen” ska enligt författningskommentarerna tolkas ytterst restriktivt. Detta medför att förslaget kraftigt begränsar kommunens möjlighet att neka bidrag, men även att återkalla tillstånd och upphöra med bidrag på grund av minskad efterfrågan, vilket förhindrar effektiviseringsåtgärder som även omfattar den enskilda förskoleverksamheten. De i vissa situationer nödvändiga besparingsåtgärderna skulle därför bara drabba den kommunala förskolan.

Mot denna bakgrund drar Finansdepartementet slutsatsen att förslaget leder till en inskränkning av kommunens rätt att besluta om hur de kommunala skattemedlen ska användas. En skyldighet för kommunerna att lämna tillstånd för och bidrag till enskilda förskolor innebär således en begränsning av utrymmet för den kommunala självstyrelsen.

Jag instämmer helt i Finansdepartementets slutsats att en skyldighet för kommunerna att lämna tillstånd och bidrag till enskilda förskolor innebär ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Däremot ankommer det inte på finansutskottet att väga frågan om fri etableringsrätt för enskilda förskolor mot en inskränkning av utrymmet för det kommunala självstyret.

Det är utbildningsutskottet som ska göra denna bedömning, och jag är mycket nöjd med den skrivning som utbildningsutskottet har i betänkandet angående den kommunala självstyrelsen. Där påtalar utskottet särskilt att de föreslagna regelförändringarna innebär en begränsning av det kommunala självstyret, och också att förslaget innebär en inskränkning i kommunens möjligheter att besluta om hur kommunala skattemedel ska användas.

Herr talman! Jag har många gånger i denna kammare debatterat med borgerliga företrädare om den kommunala självstyrelsen och om finansieringsprincipen. Till skillnad mot i dag, när det är ett ärende som både strider mot finansieringsprincipen och den kommunala självstyrelsen, så väljer reservanterna både i finansutskottet och i utbildningsutskottet att blunda för detta faktum, trots att det är ett solklart brott mot de principer jag här har nämnt.

För framtiden kan jag konstatera att högeralliansen inte har någon som helst trovärdighet om de återkommer med frågan om kommunal självstyrelse och finansieringsprincipen, eftersom de inte tar dessa principer på det allvar frågan förtjänar. De borgerliga använder det bara som ett mantra när det passar dem, utan att i sak bry sig om att värna den kommunala självstyrelsen i verkligheten.

Jag vill avsluta med att hänvisa till en offentlig utfrågning om den kommunala självstyrelsen som konstitutionsutskottet hade den 1 februari 2001. Vid denna utfrågning deltog bland andra Curt Riberdahl, tidigare jurist vid Svenska Kommunförbundet. Enligt Curt Riberdahl är utgångspunkten 1974 års regeringsform. Tittar man på förarbeten som finns och den praxis som har utvecklats efter det så finns det inte någon enhetlig praxis när det gäller synen på kommunal självstyrelse. Det varierar över tiden, det varierar mellan olika partier och det kan också variera inom olika partier. Självstyrelsen kan aldrig vara total. Det finns motstående

intressen, exempelvis rättssäkerhet, krav på likabehandling och likartad tillgång till viss samhällsservice över hela landet.

Curt Riberdahl menade dock att från självstyrelseperspektiv innebär friskolereformen ett ingrepp genom att det är första gången man i lagstiftning har en tvångslag, där kommunerna blir skyldiga att lämna bidrag till privat verksamhet. Annars har man alltid gjort detta på frivillig grund.

Herr talman! De borgerliga partierna tillsammans med Miljöpartiet vill nu utvidga denna tvångslagstiftning till att en kommun också ska vara skyldig att lämna tillstånd och bidrag till enskilda förskolor och fritidshem.

Med detta inte bara naggas den kommunala självstyrelsen i kanten, utan över den del av kommunens verksamhet som rör förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola förlorar kommunpolitikerna stora delar av sin självstyrelse. Detta borde ändå bekymra före detta kommunpolitiker inom den borgerliga alliansen. Ni snävar nu in den kommunala självstyrelsen på ett sätt som inte har skett någon gång tidigare.

Jag ber att få yrka bifall till utbildningsutskottets förslag och avslag på reservationerna, och särskilt kraftigt avslag på reservationerna nr 6, nr 7 och nr 18.

Herr talman! Till slut vill jag bara hänvisa till de senaste sex årens debatter i finansutskottet angående allmänna bidrag till kommunerna. I de sex betänkan den jag håller i min hand finns det i samtliga betänkan den reservationer från de borgerliga partierna angående kommunal självstyrelse och finansieringsprincipen. De gäller förslag som alla är mycket svagare än i dag när det gäller att det strider mot både kommunal självstyrelse och finansieringsprincipen. Men i dag blundar alla de borgerliga partierna tillsammans med Miljöpartiet.

Anf. 42 NYAMKO SABUNI (fp):

Herr talman! Jag har först en kommentar till Inger Davidson som i sitt anförande säger att föräldrar alltid vill sina barn väl. På vilket annat område skulle man acceptera att staten går in och bestämmer i stället för föräldrar? undrar hon.

Jag har två svar till dig. Det ena är att det finns en stor minoritet i Sverige som anser att fostran med hjälp av aga är helt okej. Staten har gått in och sagt: Nej, det är inte okej.

Det andra är att det finns befolkningsgrupper i Sverige som anser att könsstymning av flickor är det bästa de kan göra för sina flickor om de ska bli gifta i framtiden. Staten går in och säger: Nej, det är inte okej.

Det finns många områden där staten kan gå in och säga nej. Vi har som samhälle ansvar för dem som minst kan göra sig hörda i samhället.

Jag är så nöjd med att lyckas sätta denna viktiga fråga för Sverige på agendan igen. Efter överenskommelsen om ett utbildningsprogram i Allians för Sverige var många, för att inte säga samtliga, redo att lägga frågan om det olämpliga med religiösa skolor på hyllan under kommande mandatperiod.

Men så blir det inte. Det handlar om barn – våra barn och Sveriges framtid. Det handlar om den grupp människor vars rättigheter slås fast i barnkonventionen, som stadgar att barnens rättigheter alltid ska sättas i främsta rummet.

Konventionen om barnets rättigheter, artikel 14, säger tydligt att konventionsstaterna ska respektera barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.

Till Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet vill jag ställa följande fråga: På vilket sätt anser ni att ni med detta betänkande och detta förslag respekterar barnets tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet?

Vi har i decennier fört en hård kamp för att befria skolan och undervisningen från religiöst inflytande. När vi lyckades få bort den kristna religionens inflytande i skolan kunde ingen på allvar föreställa sig att vi i Sverige på 2000-talet skulle få en explosion av statsfinansierade religiösa skolor och förskolor. Men där befinner vi oss i dag.

Vi har ett regeringsparti med en skolminister som säger sig ogilla religiösa skolor. Men han förmår inte få sitt parti att rösta för motioner som vill förbjuda desamma.

Det har i debatten i talarstolen bland annat framställts som om detta betänkande är det värsta som kan hända och att alla som värnar den sekulära skolan bör agera mot det. Sanningen är att det redan i dag finns religiösa skolor och att det i framtiden kommer att etableras fler – med eller utan detta betänkande.

Det här är inte det stora hotet. Det stora hotet är oviljan att göra något åt de befintliga alternativ som redan finns. Det stora hotet är oviljan att göra något för att gardera oss mot värre sektskolor.

Jag inser att min kamp för förbud mot religiösa skolor och förskolor försvåras av de konventioner som vi förbundet oss till. Det finns konventioner som ger föräldrarna rätt att starta den här typen av skolor och sätta sina barn i sådana. Men det hindrar inte att vi vidtar åtgärder för att säkerställa att skolor som startas på konfessionell eller ideologisk grund verkligen lever upp till skollagens och läroplanens krav.

Jag är för etableringsfrihet. Jag är för friskolor. Det är religiösa fri- och förskolor som jag ifrågasätter.

Folkpartiets gruppleddare i utbildningsutskottet Ulf Nilsson gjorde en viktig deklARATION tidigare i denna debatt. I alliansens utbildningsprogram konstateras det att partierna i Allians för Sverige har delvis olika uppfattningar när det gäller regler för tillståndsgivning och kontroller av skolor som vilar på religiös grund.

Som ledamot i Folkpartiets partiledning vill jag för Folkpartiet avge följande löfte: Folkpartiet kommer i ett eventuellt regeringsamarbete att fortsätta att kritiskt granska de religiösa fri- och förskolorna. Folkpartiet kommer under mandatperioden att arbeta för att det tillsätts en utredning med uppdrag att utforma ett system som i högre grad säkrar att alla skolor och förskolor som vilar på religiös eller ideologisk grund respekterar den värdegrund som ska präglade alla skolor i Sverige.

Alla skolor måste vara öppna för alla barn och skolorna måste garantera att undervisningen bedrivs enligt läroplanen, det vill säga på icke-konfessionellt sätt. Det kan handla om utfästelser om lärarkårens sammansättning, oberoende representation i styrelsen, att den lokala barnombudsmannen inbjuds att ha en roll i skolan och att dessa skolor samverkar med kommunala eller andra skolor med annan inriktning.

Skolorna ska också redovisa hur de arbetar för att främja det demokratiska tankesättet och jämställdheten. Viktigt för tillståndsgivning är skolans finansiering utöver skolpengen. All finansiering ska tydligt redovisas, och inga krav i strid med den svenska skolans gemensamma värdegrund ska kopplas till finansiering.

I regeringsställning kommer Folkpartiet vidare att arbeta för att befintligt kontrollsystem blir effektivt och att bestämmelserna om hur skolan bör fungera verkligen följs upp. Nuvarande kontrollsystem fungerar uppenbarligen inte. Skolverket måste via regleringsbrev få tydliga instruktioner om hur dessa kontroller ska utformas och genomföras.

Från Folkpartiets sida har uttalats att det är vår uppfattning att när det gäller friskolor bör inga nya tillstånd beviljas för religiösa skolor i avvaktan på en översyn av reglerna.

Med detta sagt har jag inte svårt att rösta för förslaget i detta betänkande på onsdag.

I detta anförande instämde Mia Franzén (fp).

Anf. 43 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det är inte helt enkelt att förstå Folkpartiets inriktning. Det känns som om ni både vill ha kakan och äta den.

Jag respekterar självfallet att Folkpartiet kommer att verka för att man följer upp att de regler som finns följs. Det är väl ingen som inte vill det. Vi har skarpa regler och vi har en mycket god kontroll i dag. Jag skulle vilja säga att det inte finns några friskolor som kontrolleras så noga som de som har en konfessionell inriktning. Regeringen har gett ett särskilt uppdrag att man ska titta på dem. Man har alltså kommit långt i sammanhanget, och det är ingen som har motsatt sig detta.

Jag skulle vilja ställa en fråga eftersom Nyamko Sabuni tar upp barnkonventionen och innehållet i den. Hon har också tidigare ställt den emot Europakonventionen. På vilket sätt skiljer sig innehållet i barnkonventionen från Europakonventionen när det gäller föräldrarätten?

Anf. 44 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! För det första är det inte sant, Inger Davidson, att ni inte motsätter er bättre kontroller och bättre tillstandsregler. I det gemensamma program som vi nu har i alliansen är det just kd som har sett till att det som jag nu läste upp – och som Folkpartiet ville och deklarerade – inte kom med. Det ledde också till att Folkpartiet var redo att lägga förslagen i en byrålåda.

Nu har jag stoppat den utvecklingen, för jag är övertygad om att när ett parti prioriterar en fråga så är det stort. Vi har ju sett vad Miljöpartiet har lyckats med. De prioriterade friåret, och det gick igenom. Kunde någon vänta sig det? Den dagen de bestämmer sig för att prioritera medborgarlön kommer det också att gå igenom.

För mig är det viktigt att mitt parti står upp för de liberala värderingarna också när det gäller skolan. Det handlar inte bara om valfrihet. Mångfald har också en gräns.

För det andra anses konventioner om mänskliga rättigheter vara mer riktgivande i förhållande till barnkonventioner och kvinnokonventioner. Det är det som är problemet. När barnkonventionen säger att barnen har rätt till religionsfrihet så säger samtidigt den europeiska konventionen att föräldrar ändå har rätt att sätta sina barn i skolor som tvingar barnen in i föräldrarnas övertygelse. Det är den du väljer. Jag väljer barnens konvention. Du väljer föräldrarnas rätt. Det är där vi skiljer oss åt.

Anf. 45 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kan säga att jag är ordförande i riksdagens tvärpolitiska barngrupp. Den har som utgångspunkt att följa barnkonventionen.

I barnkonventionen står det så här: Konventionsstaterna ska respektera föräldrarnas rättigheter och skyldigheter att på ett sätt som är förenligt med barnets fortlöpande utveckling ge barnet vägledning när det utövar sin rätt.

Vilken rätt är det? Jo, det är bland annat rätten till religionsfrihet. Nyamko tolkar religionsfrihet som frihet från religion. Då ska man i konsekvensens namn tolka yttrandefrihet som frihet från att yttra sig och tankefrihet som frihet från att tänka. Konventionerna kom till en gång i tiden – jag tänker på Europakonventionen – därför att staten hade hindrat de vuxna och barnen att tänka fritt, att utöva sin religion fritt. Därför kom de till. Det är ingen motsättning mellan de två konventionerna i det fallet. Detta är en ren missuppfattning, och det har fått en stor spridning att barnkonventionen skulle avvika från Europakonventionen i det avseendet. Det gör den inte.

Barnen lever inte i isolerade celler – helt isolerade. De lever i en verklighet, i en familj. Att ta dem därifrån är ett långt steg. Det känns inte särskilt liberalt att vilja göra det. Det borde vara den yttersta konsekvensen av det resonemang som förs i dag.

Anf. 46 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Nej, Inger Davidson, jag tolkar inte religionsfrihet som frihet från religion. Jag tolkar religionsfrihet som frihet att välja antingen religionen eller inte religionen. Som barn kan man inte välja, vilket betyder att du som förälder självklart har rätt att i ditt privatliv, i ditt hem, fostra ditt barn enligt din övertygelse. Men det är inte statens ansvar att i skolan fostra barn i samma övertygelse. Det är det som är skillnaden mellan våra åsikter.

Du har all frihet att fostra ditt barn som du vill, men skolan ska vara sekulär och objektiv. Dagens religiösa skolor är inte alltid så sekulära eller objektiva.

Barn lever inte i isolerade celler. Nej, vanligtvis gör de inte det. Men barn i den religiösa skolan hänvisas dit – i den isolerade cellen i den troende familjen, i den isolerade cellen i den religiösa skolan eller i förskolan. Det är det som händer. Det är det jag vill undvika. Varför stöder ni inte Folkpartiets förslag på en utredning för att komma till rätta med detta? Jag inser att det är svårt att förbjuda. Vi har konventioner att diskutera. Men ni kan väl åtminstone hålla med om att det i Sverige behövs mer för att komma till rätta med det här. Håll med om det jag läste upp precis nu så har vi löst problemet.

Anf. 47 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag läste Dagens Nyheter den 4 maj. Jag var imponerad över att Nyamko vågade göra ett tydligt ställningstagande och fullfölja sina principiella utgångspunkter.

Man skrev i artikeln att man fruktade att samma slags rädsla och isolering ska bidra till att främja en expansion av religionsbundna förskolor. Man sade att man var nöjd med att Folkpartiet hade föreslagit tuffare regler för tillståndsgivningen för fristående skolor. Det är ingenting som har föreslagits just här men vid andra tillfällen. Men eftersom de reglerna inte fanns skulle man rösta nej – om ingenting nytt inträffar.

Ingenting nytt har inträffat. Folkpartiet sade för flera månader sedan att man fortfarande tycker att det ska vara tuffare regler. Problemet är att Folkpartiet har skrivit fast sig. Du säger själv att Kristdemokraterna inte accepterar ens en utredning.

Det är inte ett parti som driver en fråga här, Nyamko. Ni driver en fråga. Kristdemokraterna driver en annan fråga – helt motstående. Vad som händer nu om man röstar för lagförslaget är precis det ni skriver i artikeln. Då får vi expansionen av religionsbundna förskolor i Sverige. Då är det faktiskt de borgerliga partierna, inklusive du, som har släppt fram systemet. Sedan kan du hoppas på att Kristdemokraterna ska vika sig och säga att det sker en utredning av tuffare krav för de religiösa skolorna. Ärligt talat: Det kommer aldrig att inträffa. Hade ni skrivit lite annorlunda i er överenskommelse hade ni i Folkpartiet kunnat göra upp med oss. Men ni har skrivit att dessa regler inte kan ändras om inte alla fyra partierna är överens.

Frågan är död. Det är stopp. Du har svikit din egen artikel.

Anf. 48 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna säga samma sak om Socialdemokraterna och Miljöpartiet. ”Friår kommer aldrig att bli verklighet.” Men det blev de.

Något nytt har hänt, Mikael Damberg. Mitt eget parti var berett att lägga dessa krav, som var så viktiga för mig, i byrålådan efter överenskommelse med kd. Men nu är det inte så längre. Det finns ingenting i överenskommelsen som låser oss fast vid att vi inte får uttala vår mening, om att vi inte får kämpa och förhandla om våra åsikter. Det är det jag tar fasta på. Det är det som är viktigt. När Folkpartiet återigen prioriterar denna fråga menar jag att chanserna är stora. Tiden ligger för mitt förslag. Det kommer att bli svårt för kd.

Jag säger: Lycka till med att förklara för de 80 procenten av den svenska befolkningen som anser att jag har rätt att det skulle vara fel med bättre tillstandsregler, hårdare krav och helt enkelt bättre kontroller. Lycka till med det. Tiden är ute för er. Därför är det här så viktigt för mig. Jag har inte svikit min artikel.

Skillnaden mellan mig och dig är att du hade blivit glad om jag hade röstat nej. Då hade vi försvårat för alla andra alternativ att etableras. För mig är det bara de religiösa skolorna som är problemet. Det etableras färre religiösa skolor. Det kommer inte att stoppa alla. Det ska ändå finnas etableringsfrihet. Att det etableras färre religiösa skolor löser inte det stora problemet med tillståndsgivning och kontrollmekanismer. Det är det jag vill komma åt, och det får jag nu.

Anf. 49 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Du har redan själv sagt att du inte får några nya kontrollmekanismer eftersom Kristdemokraterna inte ställer upp på det. Ni har sagt att ni ska fortsätta att prata om det. Men de 80 procenten av Sveriges befolkning som tycker att det här är en viktig fråga, som ser allvarligt på detta, kommer nu att lägga ansvaret på dig och Folkpartiet. Ni skriver artikel efter artikel. Här finns en artikel med rubriken: "Inför totalt stopp för nya religiösa förskolor" av Jan Björklund, Ulf Nilsson, Ana Maria Narti, Helene Odenjung. Du har skrivit artiklar om att stoppa. Nu säger ni att ni inte ska stoppa dem utan nu ska de religiösa förskolorna släppas fram. Det måste ni förklara för svenska folket på onsdag. Det är ert beslut, och det är ert ansvar.

För varje konstig, extrem religiös förskola som startas måste Folkpartiet motivera att det var värt att släppa fram lagstiftningen nu. Tyvärr har partipiskan vinit alldeles för hårt i Folkpartiet. Vi hade en möjlighet, och vi har fortfarande en möjlighet, att rädda Sverige från ett väldigt dåligt förslag som kommer att öppna upp för en expansion av religionsbundna förskolor. Nu är det Folkpartiet som går i bräsch för den utvecklingen. Det blir intressant att se vad svenska folket tycker om det i valet.

Anf. 50 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår Mikael's upprördhet. Jag var nyckeln till hans dröm om förbud mot etableringsfrihet generellt – i stort. Men vi delar inte samma dröm. Jag är för etableringsfrihet. Jag är för friskolor. Det är religiösa skolor som är problemet.

Om Socialdemokraterna störs av de religiösa skolorna kan ni göra något åt det redan i dag. Men ni är inte störda. Ert intresse ligger i att det inte ska finnas privata alternativ över huvud taget. Min kamp är mot de religiösa skolorna. Det är det som ger maximal nytta för så många som möjligt.

Anf. 51 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Minns ni en nydemokrat som hette Vivianne Franzén? Hon brukade propagera för sina främlingsfientliga idéer genom att påstå att Sveriges befolkning i morgon kommer att vända sig mot Mecka och att svenska kvinnor kommer att tvingas att bära burka.

Jag är ledsen för att debatten om betänkandet och om korrigeringen av lagen som vi har åstadkommit har gått i samma spår som Vivianne Franzéns skräckpropaganda. Jag trodde att Socialdemokraterna höll sig för goda för den sortens skräckpropaganda.

Herr talman! Det finns kanske ingen i den här församlingen som är så rädd för hat, våld och terror som jag. Jag har upplevt det. Halva mitt liv har hackats och plågats av det! Jag har familjemedlemmar som har blivit avrättade av bolsjevikerna i hatets och terrorns namn.

Därför tycker jag att det bästa försvaret för religionsfrihet är en total öppenhet. Därför har jag skrivit under den artikel som Mikael Damberg på ett mycket demagogiskt sätt använder för att försöka splittra Folkpartiet. Det enda sättet att ha religiös frihet är att ha total öppenhet. Det betyder mycket tydlig kontroll och mycket klara och tydliga regler för tillståndsgivning. När det gäller det här betänkandet och våra reservationer är det just det som blir lite bättre än i dag. Det kommunala mono-

polet kan inte på något sätt försäkra oss mot att extremism inte kommer in i förskolan. Tänk er en Knutbykommun med oerhört konstiga uppfattningar om religioner och kommunala politiker som delar de uppfattningarna! Vad finns det för garanti för att extremismen inte kommer både i förskolan och i skolan?

Det kommunala monopolet som nu lyckligtvis slås sönder får i sig inte symbolisera kvalitetsgaranti för skolan. Jag har en helt annan uppfattning om religiösa skolor än Nyamko Sabuni, men jag är helt överens med henne om att det här är ett steg i rätt riktning. Vi försvarar oss mot fanatism och extremism när vi agerar för äkta religionsfrihet.

Anf. 52 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Ana Maria ställde frågan vad det är som hindrar att en kommun och en kommunal skola kan hemfälla till extremism eller tokiga idéer. Det finns ju inga garantier mot det – jag köper det.

Det som betänkandet och reservationerna handlar om är att vi i vår text skriver att vi vill att läroplanen ska gälla alla, inklusive kommunala förskolor. Ni säger att det inte ska gälla de enskilda förskolorna. Så i den delen har ni i jämförelse med oss ett svagare kvalitetskydd. Det är ett steg i rätt riktning, säger du. Ja, om Folkpartiet tycker att det är ett steg i rätt riktning att kommunerna inte ska kunna säga nej till nya religiösa förskolor. Då är detta ett steg i rätt riktning. Annars är det ett steg i fel riktning.

Anf. 53 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Ska vi läsa ur betänkandet och ur vår reservation? Vi säger inte att vi inte vill att läroplanen ska fungera. Vi refererar till ett gammalt betänkande från utskottet där ni fortfarande hade majoritet, 1996–1998. Läs hela meningen, Damberg! Hela din debatteknik under hela den här perioden har byggt på demagogiska påståenden. Du har skrivit att vem som helst ska få öppna förskola. Det finns inte den minsta bas för detta i våra reservationer. Mikael Damberg, en gång för alla: Lär dig att respektera dina motståndare i den politiska polemiken!

Anf. 54 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att man ska titta på förslagen som de ser ut. Om ni var oroliga för konfessionella skolor, om ni var oroliga för att extrema samfund startar förskolor eller skolor kanske ni med ett ord hade kunnat nämna det i er reservation. Ni skriver inte ordet konfessionell förskola en enda gång i er reservation. Ni ser inte det problemet, samma problem som ni säger är stort på skolsidan. Ni vill införa samma system på förskolesidan och skriver inte ett ord om konfessionalism. Det är faktiskt lite ologiskt.

Jag vet exakt vad som står i er reservation, och jag vet att ni hänvisar till den gamla lagstiftningen. Problemet är att ni inför ett nytt system i den gamla lagstiftningen. Det varnar vi för. Om man skulle tänka sig att jag skulle acceptera att man inför etableringsfrihet – jag tror inte på idén – måste man göra det med väldigt tydliga kvalitetskrav, till exempel det självklara kravet, tycker jag från Socialdemokraternas sida, att läroplanen ska gälla samtliga förskolor. Det har jag sagt nu, och det står jag för i

Fristående skolor m.m.

Anf. 55 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Talartiden tillåter mig inte att börja läsa allt detta. Det står i vår reservation också att man kan dra in tillståndet för förskolor som inte fungerar bra. Det står tusen hänvisningar till kvalitet och säkerhet. Det här sättet att polemisera är bara ett sätt att fortfarande förvränga motståndarens ståndpunkt. Jag tycker att det är illavarslande för den kommande valkampanjen. Vi borde ha tillräckligt mod för att inte svartmåla, för att inte springa till skräckpropaganda av Vivianne Franzéns typ.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

Grundskolan

4 § Grundskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:Ubu14
Grundskolan.

Anf. 56 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! I detta betänkande speglas den betydande enighet som finns inom Allians för Sverige vad gäller svensk skolpolitikens utveckling. Vi har presenterat över 140 gemensamma punkter att bygga en ny regerings skolpolitik på som vi här följer upp i gemensamma reservationer.

Tillgång till god utbildning borde vara en grundläggande rättighet för barn och ungdomar i Sverige. Vi ser att skolans kvalitet många gånger är hög, men den är också väldigt ojämn. Det finns många bra skolor i Sverige. Det finns däremot inte längre en likvärdig skola. Tvärtom är skillnaderna betydande. Vi har skolor där samtliga elever når grundskolans samtliga kunskapsmål. Det finns också ett stort antal skolor i Sverige där mindre än hälften når fram.

Ansvar för att skolor har tillåtits att falla igenom, för att mindre än hälften av eleverna på vissa skolor når målen, bär regeringen. Regeringens svar när svensk skola dras isär blir att från Rosenbad peka ut landets hundra sämsta skolor som på mycket tveksamma urvalsgrunder ska ges extra pengar. Trots Göran Perssons kommunalisering av skolan ska regeringen tydligen stå på tornets tak i Rosenbad och peka ut vilka skolor som ska få extra resurser. Det är också kommunerna som borde stå för resultaten.

Regeringen har som vanligt systemlösningar på individers problem och saknar kvalitativa åtgärder för att stärka skolans måluppfyllelse. År efter år har vi sett att det bara är tre av fyra elever som uppnår minimikraven för kunskaper i grundskolan. Denna socialdemokratiska trekvartsskola är oacceptabel för oss moderater och för alliansen. Den drabbar främst elever som inte får stöd hemifrån och elever som behöver extra stöd men inte får. Vi menar att alla barn ska ges förutsättningar att

nå kunskapsmålen. Om inte eleverna når kunskapsmålen är resten av skolpolitiken mer eller mindre irrelevant.

Resultaten är nu så långt ifrån att alla når fram att regeringen är på väg att förvandla Sveriges skola till en ren treämnesskola. Man intresserar sig bara för hur stor andel som får gymnasiebehörighet. Det är en ren kapitulation, särskilt i en tid när Sverige befinner sig i ett kunskapssamhälle.

En del elever behöver extra stöd för att nå målen. Andra behöver större utmaningar för att känna sig motiverade. Det kräver flexibilitet och individuellt anpassade lösningar, välutbildade behöriga lärare, en skolledning med utbildning bra nog att klara av att leda det pedagogiska arbetet och en trygg arbetsmiljö på skolan.

Vi måste också få ett stopp på regeringens underfinansiering av den svenska skolan. Därför lägger vi från moderat sida 6,7 miljarder kronor mer än regeringen på skolan.

Det krävs alltså både ökade resurser, via kommunerna, och nya verktyg för skolan för att individanpassa undervisningen så att alla kan ledas mot målen.

Alliansen inför därför kontrollstationer vid år 3, 5 och 8 med tidig fokusering på läsförståelse, som är förutsättningen för allt annat lärande. Redan vid år 5 menar vi att svenska, matte och engelska ska prövas. Detta tar regeringen fasta på först i nian när det i många fall är för sent att kunna ge nytt och tillräckligt stöd. Från år 8 menar alliansen att en bred måluppfyllelse ska speglas. Vi vägrar att acceptera att någon elev kan gå osedd genom grundskolan.

Vi föreslår betyg från år 6, i fler steg än i dag för att de ska bli mer rättvisande – ett tidigt och tydligt signalsystem. Ingen vinner på att problem osynliggörs. Behov av extra stöd måste tidigt synas för skolan och tas tag i. Vi måste få bort den socialdemokratiska skicka-vidare-mentalitet som har präglat skolpolitiken. Vi stärker elevens rätt till extra stöd, hjälp och tid.

Herr talman! Både tiden i skolan och tiden för att börja skolan måste anpassas efter elevens behov. Lagen hindrar i dag individanpassad skolstart. Även om det formellt finns en möjlighet att börja vid sex eller åtta års ålder utnyttjas den sällan och utgör ett undantag. Det finns dock både barn som skulle behöva börja skolan lite senare och barn som skulle vilja börja skolan lite tidigare, men lagen utgår från att skolstart kan ske bara på höstterminen.

Ett år är en mycket lång tid i en sex- eller sjuårings liv. Skillnaden i mognad mellan barn som är födda i januari respektive december kan vara mycket stor. Ändå förutsätts man börja skolan samtidigt, oavsett mognad, och gå i samma klass i nio år. Då riskerar det något yngre barnet att få en sämre skolstart än vad som kunde vara möjligt. I en del fall kan det innebära att en elev går igenom hela skoltiden med en ständig känsla av att ligga efter.

Barn ska börja skolan när föräldrar och skola bedömer att barnet är redo för det. Social, motorisk och intellektuell mognad är individuell för oss alla. Det är något naturligt att barn inte utvecklas i exakt samma takt. Det ligger varken något utpekande eller något bedömande i att konstatera att vi alla växer i olika rytm, också jämfört med oss själva, och skolan måste anpassas efter det. När kommuner velat pröva höst- och vårtag-

ning till skolan för att anpassa skolan efter eleven har dock regeringen stoppat det, vilket är helt orimligt.

Skollagen och grundskoleförordningen måste ändras så att en flexibel skolstart markeras som en bra lösning för dem som så önskar. Vår- och höstintagning ska uttryckligen accepteras. Vi hoppas få en bred majoritet kring detta, även om regeringen fortsätter att motsätta sig individanpassning av skolan.

Herr talman! Vi vill se en skolpolitik som står på tre ben.

För det första vill vi se en nationell målstyrning av skolan. Det har varit avsikten med dagens skollag, men den har inte uppfyllts. I stället har skolan på många håll kommit att präglas av en detaljstyrning på lokal nivå via skolplaner och beslut om vardagsarbetet. Vi menar att skolan ska fokusera på kunskap och vill därför se förtydligade kunskapsmål där processmålen, det vill säga hur eleverna ska lära, tonas ned till förmån för de mer renodlade kunskapsmålen. *Vad* elever ska lära sig bör förtydligas nationellt; *hur* elever ska lära sig bör i högre grad överlätas till skolans lärare och rektorer att avgöra.

För det andra ska uppdraget att se till att eleverna når målen riktas inte till politiker i första hand utan till lärare och rektorer. I dag finns det en mängd beslutsnivåer ovanför läraren som var och en adderar mål och styrning. Det blir till slut väldigt lite inflytande kvar för många lärare. Det var väl på 80-talet, med herr talmannens goda minne, som SAS-chefen Janne Carlzon skrev boken *Riv pyramiderna*. Det finns en sektor i Sverige där inga pyramider har rivits, och det gäller dessvärre den offentliga sektorn och skolan. Friheten för dem som jobbar i skolan måste alltså öka, liksom friheten för elever att välja skola och profil efter intresse och inriktning. Friheten måste öka för medarbetare att profilera och etablera skolor och också påverka resursanvändningen.

För det tredje ska hur skolan klarar att nå målen granskas i en nationell utvärdering som sker minst vart tredje år för varje svensk skola. De ska också granskas med samma ögon oavsett huvudman. Det är nämligen kvaliteten och inte huvudmannaskapet som är det centrala. Vem som äger eller driver en skola är mindre intressant; däremot spelar resultaten all roll i världen. Vi vill därför se huvudmannaneutrala spelregler för skolor och lika villkor för verksamheten. Det kräver olika förändringar. Det kräver ökad rättssäkerhet för friskolor och ökad frihet för kommunala skolor från politisk detaljstyrning.

Vi menar att Skolverket ska ges möjlighet att rikta sanktioner mot skolor där kvaliteten återkommande brister och att dessa ska vara lika för alla skolor. Vi ser att fem partier står bakom den reservation där vi begär att Skolverket ska ges möjlighet att förena ett föreläggande med vite. Vi har tagit fram och lagt fram ett lagförslag om hur ett sådant system skulle kunna se ut.

I dag har Skolverket i praktiken inga sanktionsmöjligheter alls om kommunala skolor missköts eller om huvudmannen inte rättar sig efter verkets förelägganden. Ytterst finns det en möjlighet för regeringen att börja tvångsförvalta kommunala skolor, men den har aldrig använts och förefaller föga realistisk. Regeringen kan i teorin meddela vilka åtgärder som kommunen ska vidta, man kan se till att vidta åtgärder som kommunen får betala och man kan ge föreskrifter för skolan. Det är alltså en skarp möjlighet som aldrig använts. Friskolor däremot kan få tillståndet

indraget på direkten. För dem innebär en chans till vite en möjlighet att åtgärda bristerna i verksamheten innan godkännandet kan återkallas.

Vi eftersträvar lika villkor för kommunala och fristående skolor så långt denna skollag gör det möjligt. Fem partier kommer vid voteringen att ge i uppdrag åt regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om detta baserat på vår reservation.

Jag vill med det, herr talman, yrka bifall till reservationerna 61 och 110.

Anf. 57 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 2 och reservation 110 under punkt 104.

Jag undrar hur mycket folk som inte sysslar med skolpolitik dagligen – den vanliga människan, eleven och läraren – kan följa våra debatter. Jag ska försöka använda mig av de här två reservationerna för att förklara, så enkelt jag kan, skillnaderna i tänkandet om skolan. Jag är glad att vi för en gångs skull har riktiga, levande åhörare på plats och önskar dem välkomna. Det är för folk som ni vi arbetar.

Skillnaden i sättet att se på kunskap reflekteras i den första reservation som vi har skrivit. Det gäller struktur. Kunskap utan struktur kan inte bli kunskap. Om jag plockar olika erfarenheter och tankar lite härifrån och lite däriifrån betyder det inte att jag har fått kunskap om vissa processer i livet. Kunskap får jag om jag koncentrerar mig under lång tid, med mycket precis fokusering och ett mycket precist objekt för min uppmärksamhet, och långsamt samlar mer och mer insyn i de processer jag tittar på.

Det var detta som blev mer och mer otydligt under en lång tid i den svenska skolpolitiken, och det är detta som vi vill gå tillbaka till. Progressivitet i inlärandet, om vi ska använda komplicerade ord, betyder helt enkelt att man kan låta kunskapen växa inom sig genom att möta olika svårighet i kunskapsinläringen, självklart också genom att hela tiden etablera dialog för att nå andra erfarenheter och andra synsätt.

Det här är väldigt viktigt för den skolpolitik vi vill ha i alliansen. Det har varit lite för mycket tal i den svenska skolpolitiken om att vi här ska bestämma vad man ska lära sig.

Snälla barn! Jag lovar att jag inte skulle ha stått här om jag själv hade bestämt hur jag skulle lära mig svenska språket. Då skulle jag inte ha kunnat tala här. Jag fick lära mig utantill alla ”ett-ord” och alla ”en-ord”, och jag fick jobba oerhört hårt för att få in ordföljden som en reflex, för det ska vara tankereflex. Om jag vid varje steg måste tänka på var jag ska placera orden kan jag varken tala eller skriva, och jag har skrivit flera böcker på svenska, fast jag lärde mig språket vid 34 års ålder.

Men det som hjälpte mig var grunden som jag fick när jag var liten och när jag lärde mig andra språk. Förståelsen av språkets levande organism, intresset för nyanser, nyfikenheten på strukturer som finns på svenska men inte på de andra språk jag kan, lusten, för också lusten att lära sig kan man lära sig, kan man träna fram.

Detta angående reservation nr 2, om kunskap. Det är vad vi vill åstadkomma. Struktur i kunskap och lust och glädje i inläringen. De går hand i hand.

Den andra reservationen har att göra med – nu måste jag använda det där konstiga språket – sanktioner för skolor och kommuner som inte uppfyller sin plikt. Jag ska försöka en gång till att tala enkelt.

Vi har i Sverige en hel samling av lagar och regler om arbetsmiljön och arbetslivet, kanske till och med lite för många lagar och regler av det här slaget. Men det finns en arbetsplats i Sverige, en av de viktigaste, skolan, där just lagar och regler är dimmiga.

Under den debatt som just avslutades fick vi höra minst tio hänvisningar till en skollag som skulle skrivas på nytt men som inte har blivit skriven. Varför? Därför att enligt en hel del konstiga uppfattningar om skolan ville man inte precisera vad som är tillåtet och vad som inte är tillåtet i skolan. Därför har vi så stora problem med till exempel mobbningen, och därför har vi fortfarande osäkerhet och otrygghet i vardagen i skolan. Det är det som vi med den här fempartireservationen försöker rätta till. Det är bara ett litet steg på vägen, men det är ett steg i rätt riktning, för att upprepa det jag redan har sagt i förra debatten.

Nu börjar till och med Socialdemokraterna, som under så lång tid har styrt och inspirerat den svenska skolpolitiken, begripa att vi saknar lagar och regler för en sund arbetsmiljö i skolan. Det var inte länge sedan som skolministern gick ut och föreslog tydliga regler. Men fortfarande var hans förslag lite osäkra, lite dimmiga.

Man säger att skolk ska rapporteras till föräldrarna. Man säger att skolorna ska ha ordningsregler, men man säger inte vilka. Ska en skola ha helt andra ordningsregler än en annan skola? Det odlas fortfarande en illusion om att man inom skolan får skapa sin egen moral. Men det är helt omöjligt. Vi har grundläggande ställningstaganden i hela samhället som inte accepterar vissa företeelser. Detta måste sägas klart och tydligt också i skolan. Jag ska ta ett exempel.

Sexuella trakasserier accepteras inte i arbetslivet på någon arbetsplats, men det finns fortfarande oklarheter när det gäller till exempel mycket grova attityder mot flickor i skolan. Ska då skolan samlas och skapa egna regler om det här, när vi vet att sexuella trakasserier betraktas som oacceptabla i hela samhället?

Man accepterar inte heller i samhället etniska trakasserier. Det finns i lagen mot etnisk diskriminering i arbetslivet mycket klara och tydliga beskrivningar av på vilket sätt man ska bekämpa etniska trakasserier. Men någonting motsvarande finns inte i skolan. Ska varje skola sitta i möten och bestämma hur detta ska bekämpas inom skolan?

Därför tycker jag att det är mycket bra att vi har kommit så långt som till reservation 110 under punkt 104. Det finns massor av reservationer i det här betänkandet.

Anf. 58 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Tack, Ana Maria, för en spännande utläggning om kunskap och innehållet i skolan. Det är alltid intressant att lyssna på dig. Det vill jag gärna säga.

Dagens debatt om grundskolan är den sista för den här mandatperioden, och dessvärre har det inte kommit så mycket från Socialdemokraterna i Regeringskansliet på skolans område under de fyra år som har gått. Jo, skolministern har bytts ut, det är sant. Men med samma politik blir det inte så stora förändringar ändå.

Jag gick tillbaka och läste igenom en del av de inlägg som gjorts i skoldebatten under den här perioden, och jag kunde bara konstatera att det går att upprepa de flesta av de förslag Kristdemokraterna och de övriga i alliansen fört fram eftersom de förändringar och förbättringar som vi efterlyst ännu inte har kommit till stånd. Det stora misslyckandet har vi ju redan varit inne på. Det är att regeringen med sina stödpartier inte har lyckats skriva ihop sig om en ny skollag, trots att utredningen som skulle ligga till grund för den presenterades redan under förra mandatperioden.

Det mesta har i stället rullat på i gamla hjulspår, trots att rapporterna har avlöst varandra om att läget i alltför många av våra skolor är allt annat än ljust, varken när det gäller elevernas kunskaper eller ordningen och arbetsron. Det borde ha lett till krafttag och en omläggning av politiken för länge sedan, om det hade funnits handlingskraft kvar hos regeringen.

Några små förändringar kunde jag ändå notera. Den första gäller utvecklingssamtalen. Tänk att vi fick slåss för att de skulle få dokumenteras skriftligt. Det var otänkbart för bara några år sedan. Nu har de dessutom utvecklats till individuella utvecklingsplaner. Det är ytterligare ett steg i rätt riktning. Men fortfarande betonar regeringen att utvecklingsplanerna bara ska vara framåtsyftande. Att inte utvärdera de resultat som eleverna har uppnått och påvisa vad som inte har uppnåtts gör fortfarande arbetet med planerna ganska meningslöst, tyvärr. Att börja från noll varje gång är inte särskilt effektivt.

Skolministern gjorde i höstas ett försök att få till en avstämning av elevernas resultat i årskurs 3, får jag väl säga till hans försvar. Men det avslogs bryskt av s-kongressen, så det blev aldrig något sådant förslag. Och betyg är förstås ingenting att tänka på från det hållet. Det ses fortfarande som något nödvändigt ont som ska ges så sent som möjligt, om det över huvud taget ska ges. Kristdemokraterna vill att betyg ska börja ges från årskurs 6.

Det är trist att det ska behöva gå med sådan snigelfart när det gäller att få fram förändringar som effektivt skulle hjälpa eleverna att uppnå de mål som vi politiker kräver att de ska uppnå. Då är det faktiskt vår skyldighet att också ge dem verktygen för att kunna göra det.

I de yttersta dagarna av det här riksmötet gjorde regeringen också plötsligt en förordningsförändring, som innebär att alla skolor ska ha ordningsregler och att föräldrarna ska meddelas om en elev skolkar. Vilket framsteg! Det tillkom under galgen efter att allianspartierna under åratals vart för sig lyft fram frågor om trygghet och arbetsro i skolan. Vi har under våren också lagt fram ett gemensamt förslag som bland annat innehåller just de här kraven. Det måste vara lite jobbigt för s-ledamöterna i utskottet som stått och debatterat mot oss under tre år att tvingas byta fot, men bättre sent än aldrig. Visserligen har debatten i sig om de här frågorna lett till att de allra flesta skolor faktiskt redan har infört ordningsregler på eget initiativ, men i alla fall. Och något ska ju finnas att visa upp under valrörelsen som kan mäta sig med alliansens förslag på det här området, för vi har många, många fler.

I höst hoppas jag att allianspartierna får ta över och se till att lärare och skolledare också får de befogenheter de behöver för att se till att reglerna följs, så att arbetsron och tryggheten, som eleverna har rätt att

få, kan upprätthållas. Inte en enda elev ska behöva gå till skolan med en klump i magen därför att det råder allmänt kaos och oreda i korridorerna, ute på skolgården och kanske till och med i klassrummet. En trygg miljö är förutsättningen för att eleverna ska lära sig. Det är också förutsättningen för att värdeförmedlingen ska fungera.

Att eleverna får med sig normer och värderingar gör inte bara skolarbetet lättare, utan det gör faktiskt också livet lättare att leva. Etik kan inte bara sägas, etik måste levas. Respekten för andra människors integritet och människovärde måste upprätthållas hela tiden, varje dag i all skolverksamhet. Det kräver också stöd från föräldrar och andra vuxna i samhället och från oss politiker. Lärarna ska inte behöva stå ensamma i arbetet med att försöka upprätthålla normer, värderingar och värden som resten av samhället inte lever upp till. Vi måste faktiskt hjälpas åt.

En elev som betar sig illa mot andra måste få ett tydligt besked om att det uppförandet inte accepteras. Elever som är omtänksamma och anstränger sig för att passa tider och visa civilturage genom att ställa upp för sina kompisar måste också uppmuntras i sitt beteende. Därför anser Kristdemokraterna att ett omdöme om elevens uppträdande och ordning ska skrivas in i betyget. Det är inte märkvärdigare än att man senare i livet får ett arbetsintyg som berättar hur man fungerar i samspel med andra. Det är också ett sätt för vuxenvärlden att visa att varje elev är sedd och att ens handlande uppmärksammas. En fast hand och ett varmt hjärta går mycket bra att kombinera.

Herr talman! Under våren kom regeringens enda nya lag på grundskolans område under den här perioden. Det var lagen mot diskriminering och kränkande behandling i skolan. Jag tror att den var nödvändig, men samtidigt är den också ett bevis på Socialdemokraternas misslyckade skolpolitik. Utvecklingen har tillåtits att gå så långt åt fel håll att ett utökat rättsskydd för eleverna ses som en förutsättning för att motverka den mobbning och de trakasserier och kränkningar som många tvingas leva med dag ut och dag in. Men lagen erbjuder ingen lösning på själva grundproblemet utan är riktad mot de konsekvenser som är av värdeneutralitet i skolan lett till. Den börjar alltså i fel ände. Och jag är den första att beklaga att den behövs över huvud taget.

Eftersom det är som det är i många skolor, har lärarna länge efterfrågat att få mer kunskap om konflikthantering. Erfarenheten visar att det går att komma långt den vägen för att hantera motsättningar. Rätt utformad kan den engagera elever och personal tillsammans på ett positivt sätt utan att fokus behöver sättas på det negativa beteendet, men det kräver kunskap. Konflikthantering borde därför för länge sedan ha varit en självklar del av lärarutbildningen och borde ha funnits som ett delmål i examensordningen. Jag tycker faktiskt att det är en skymf, inte bara mot lärarna utan också mot en majoritet här i riksdagen, att regeringen har struntat i att genomföra denna förändring som riksdagen har krävt.

Herr talman! En av de viktigaste anledningarna till att det behövs ett regeringsskifte efter höstens val är att situationen är som den är i alltför många av våra skolor. Jag tycker att det är beundransvärt att lärare och skolledare i de flesta skolor klarar sin uppgift så bra som de gör, trots bristen på stöd i form av regler och lagar och bristen på engagemang från de styrande politikernas sida.

Skiljelinjerna är tydliga inom skolpolitiken. Kristdemokraterna ser fram emot att tillsammans med de tre övriga partierna i Allians för Sverige få möjlighet att lägga grunden för en skola där varje elev möts med höga förväntningar och får komma till sin rätt. Vi vill lägga grunden för en skola där alla lär sig det som de behöver kunna genom att kunskaperna följs upp och stöd sätts in så snart behoven visar sig, en skola där ett tydligt regelverk stöder lärare, rektorer och övrig personal i deras arbete för att skapa ordning och trivsel i skolan, en skola där kunskap och respekt för varje människas egenvärde är de viktigaste ledstjärnorna – helt enkelt en skola som både lärare och elever kan vara stolta över och längta till.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 61 och 110.

Anf. 59 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Först ska jag instämma i Inger Davidsons vision att varje lärare och varje elev har rätt att varje morgon vakna och längta till skolan. Den tror jag att vi är överens om.

Skrivningarna om skolans värdegrund i läroplanerna, den för den obligatoriska skolan och den för de frivilliga skolorna, innehåller formuleringar om demokrati, varje människas egenvärde, miljö, individens frihet, jämlikhet, jämställdhet samt solidaritet med svaga och utsatta. Dessutom sägs det att undervisningen ska vara icke-konfessionell och att skolan ska låta varje enskild elev finna sin särart. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som uttrycks i läroplanen och ”klart ta avstånd från det som strider mot dem”. Men i läroplanens formulering av värdegrunden ingår också: ”I överensstämmelse med den etik som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.”

Herr talman! Jag som vänsterpartist finner den här formuleringen problematisk och att den ger en del felaktiga signaler till lärare, elever, föräldrar och andra samhällsmedborgare. Jag vill alltså stryka formuleringen om kristen tradition och västerländsk humanism. Kristen tradition och västerländsk humanism innehåller givetvis viktiga etiska värden som vänsterpartister och stora delar av samhället sluter upp bakom. För många i dag troende kristna, däribland många vänsterpartister, innebär den kristna tron en stark uppmaning till ett radikalt samhällsengagemang för demokrati, frihet, jämlikhet, jämställdhet och solidaritet. Samma sak gäller för många som tagit ställning för västerländsk humanism.

Om det är de här värdena som det syftas på måste man fråga sig varför formuleringen finns över huvud taget. Just de värden som det syftas på finns ju redan upptagna i läroplanens värdegrund, konkret och tydligt formulerade. Men det som gör formuleringen lite olycklig är att kristen tradition och västerländsk humanism också innehåller helt andra värden. Inom ramen för kristen tradition såväl som med hänvisning till västerländsk humanism har stora brott begåtts.

De positiva delarna i den kristna traditionen och den västerländska humanismen har tydliga motsvarigheter i varje annan betydande religion och världsåskådning. Mot den bakgrunden är utpekandet av just den kristna traditionen och västerländska humanismen olycklig.

Herr talman! Många lärare, barn och föräldrar tillhör varken kristen tradition eller västerländsk humanism. De tillhör andra traditioner och kulturer. Men de bor i Sverige. De är födda i Sverige. De omfattar läroplanens övriga grundläggande värden lika väl som någon etnisk svensk. Dessa barn omfattas också av skolplikten. Dessutom rimmar formuleringen illa med bestämmelsen, som jag tidigare nämnt, om att undervisningen ska vara icke-konfessionell och med regeringsformens värn om minoriteters "möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv". Med anledning av det yrkar jag bifall till reservation 4, punkt 3.

Herr talman! Är det så att du måste ha vissa talanger eller tillräckligt med pengar för att få gå i den klass du vill eller den grundskola du vill? Min och Vänsterpartiets ståndpunkt är att inträdesprov som testar vissa talanger eller avgifter på obligatorisk verksamhet inte ska förekomma i grundskolan. Är verksamheten obligatorisk, vilket grundskolan är, kan inte elever utestängas för att de inte spelar fotboll tillräckligt bra eller inte kan betala för biljetter av något slag. Att utbildningen ska vara kostnadsfri är en princip som gäller i Sverige.

Undersökningar har visat att landets grundskolor inte har någon policy när det gäller att ta ut avgifter och att avgifter förekommer i olika sammanhang. Eleverna får själva betala allt från studiebesök till fritidsverksamhet. I skollagen står att utbildning i grundskola ska vara avgiftsfri men att det också kan förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Vad en obetydlig kostnad är vet vi varierar från familj till familj. En hundring till en skolutflykt kan vara en oöverstiglig kostnad för en familj med knappa eller inga ekonomiska marginaler. Det finns enligt rapporten *Ekonomiskt utsatta barn* ca 155 000 fattiga barn i Sverige. De lever i familjer som inte har några marginaler för oförutsedda utgifter. Naturligtvis är det dessa barn som drabbas hårt när skolor väljer att ta ut avgifter för vissa aktiviteter; utflykter, studiebesök och skolresor är mycket positiva inslag i skolans verksamhet. Men sker verksamheten inom skolans ram ska den också finansieras inom skolans ram.

Herr talman! Skolan behöver arbetsro, och eleverna behöver en trygg, säker och varm arbetsmiljö. Lärarna har naturligtvis en avgörande betydelse. De är och ska vara auktoriteter. I det tror jag att många av oss kan vara överens, men sedan kommer det ett antal skiljelinjer. Medlemmar i den borgerliga alliansen talar med begrepp som skriftliga varningar, kvarsittning, avstängning, att avvisa, skriftliga omdömen i ordning och uppförande och drogtester. Ska jag vara ärlig misstror jag inte ambitionerna att skapa en god miljö för Sveriges elever, men jag tror att man är inne på fel väg.

Herr talman! För mig handlar det om att ge demokratin en verklig innebörd även i skolans värld. Jag tror inte att mer katederundervisning, mer av så kallade hårdare tag eller olika former av bestraffnings- och sanktionsåtgärder leder till en tryggare och bättre skola. Jag är övertygad om fördelen med ett arbetssätt som gör det möjligt att ha ett reellt inflytande för eleverna, ett arbetssätt som involverar och engagerar eleverna i det dagliga arbetet i skolan. Jag tror mig veta att lärarna utifrån sin profession med rätt stöd av en ny skollag klarar att skapa det lugn och den arbetsro som så väl behövs.

I det sammanhanget måste jag ge den borgerliga oppositionen rätt beträffande detta med en ny skollag. Det är ett misslyckande att vi inte under den här mandatperioden har lyckats få fram en ny skollag. Sveriges elever och Sveriges lärare har rätt till en ny och modern skollag.

Herr talman! Avslutningsvis har vi här i riksdagen som företrädare för medborgarna att ange skolans mål och uppgifter. Ett problem uppstår när vi på flera punkter kan se att kommunerna faktiskt har stora svårigheter att genomföra det som riksdagen i lagstiftning och styrdokument ålägger dem som är ansvariga för förskola, grundskola och gymnasieskola. Vi kan inte heller se att de så kallade fristående skolorna klarar uppdraget bättre. Man kan som ett annat exempel nämna de stora skillnaderna mellan kommunerna när det gäller hur mycket pengar som satsas på en genomsnittlig elev, på skolmat och på skolskjutsar. Enligt Skolverkets statistik, om den nu har rätt, varierar kommunens satsning på en elev år 2004, när man har rensat från skolskjuts, från 54 000 till 90 000 kr. Därför menar vi att det är dags att utifrån något slags jämlikhetssträvan åter ta frågan om skolans styrning och finansiering på allvar. Regeringen borde därför tillsätta en utredning med uppdrag att utreda skolans styrning och finansiering. Jag yrkar bifall till reservation 14, punkt 14.

Herr talman! Eftersom det här troligen är den sista skoldebatt som vi har ska jag tillåta mig att komma med en vision från mig som vänsterpartist om skolan. I en skola för alla går alla elever i en vanlig klass eller grupp. Undervisningen är anpassad efter individen och inom gemenskapen. Det är en skola där medbestämmande är en viktig princip och där alla deltar i och bidrar till gemenskapen efter egna förutsättningar. En skola för alla upplever alla barn som *sin* skola där var och en får personligt utbyte i form av självförtroende, insikt, kompetens, attityder, kunskap och inte minst ett socialt nätverk.

Anf. 60 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det är inte första gången som Lennart Gustavsson och jag diskuterar innehållet i värdegrunden i läroplanen, men eftersom du nu fortfarande strider för att få en ändring ska jag också strida för att ha formuleringarna kvar. Jag ska motivera med att det här är en idéhistorisk hänvisning. Etik finns inte i ett lufttomt rum utan etik måste kopplas till en religion eller filosofi. I vårt samhälle har det varit den kristna idétraditionen som etiken har kopplats till, och den hänvisningen görs därför i vår läroplan. Det är inte ett dugg märkvärdigt. Så är det i de flesta andra länder också.

Så min fråga till Lennart Gustavsson är egentligen: Vad skulle vi ha i stället? Vilken hänvisning skulle han vilja se?

Anf. 61 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Då blir det korta svaret att vi har en läroplan för förskolan som inte innehåller samma hänvisning och som jag tycker fungerar alldeles utomordentligt. Så mitt konkreta svar på den frågan är: Anpassa läroplanen för grundskolan och läroplanen för de frivilliga skolformerna till läroplanen för förskolan.

Anf. 62 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Lennart Gustavsson tycker att det fungerar bra nu, men det finns ingen hänvisning där. En ny regering eller en annan konstellation skulle mycket väl kunna lägga in andra värden. Hänvisar vi inte till något har vi ju inte bestämt oss för varifrån vi ska hämta de etiska principerna. Demokratin lever inte utan att man har etiska principer som till exempel handlar om människolivets helgd och alla människors lika värde. Det är basen för att hela demokratin ska fungera. Och då är det väl inte mer än rätt att vi talar om att det här vill vi fortsätta med. Oavsett vilken regering som sitter och oavsett vilka politiska konstellationer som ska styra det här landet tycker vi att de här grundreglerna är viktiga.

Jag vill påminna om att både företrädare för muslimerna och den judiska församlingen här i Stockholm uppvaktade utbildningsutskottet när vi höll på att diskutera den här frågan och uppmanade till att det skulle bli just de här skrivningarna i läroplanen. Jag tror ingen känner sig överkörd av att man hänvisar idéhistoriskt till principer som bygger just på människovärdesfrågor och där också viktiga principer som yttrandefrihet och religionsfrihet ingår.

Anf. 63 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag förstod inte riktigt. Mitt resonemang om att anpassa skolans skrivningar runt värdegrund till förskolans var inte bra eftersom man kunde ändra i förskolans läroplan. Men man kan ju också ändra i skolans skrivningar. Båda är ju underkastade politiska beslut. Jag förstår inte, och jag är ärlig, vad just de här hänvisningarna till specifikt kristen tradition och västerländsk humanism tillför till de andra skrivningar som vi har runt värdegrunden. Jag uppmanar Inger Davidsson och Kristdemokraterna att tillsammans med sina borgerliga kolleger, och troligen alla andra politiska partier utom Vänsterpartiet, sätta sig ned och studera läroplanen för förskolan och se vad det är som saknas där när vi ska beskriva basen för värdegrundsarbetet.

Anf. 64 SOFIA LARSEN (c):

Herr talman! Många inom skolans värld gör ju ett fantastiskt arbete. Det är skolledare och lärare som brinner av iver för elevernas välbefinnande och kunskap. Samtidigt ser det inte ut riktigt så överallt i vårt land.

Jag besökte nyligen en skola där flera i skolledningen på fullt allvar menade att det vore bättre om vi tog bort kravet på godkänt i grundskolan. Då skulle ju inte eleverna behöva känna sig dåliga om de inte uppfyllde godkännitvån. Det skulle räcka om vi hade mål att sträva mot, sade man. Kunskapsluckorna skulle kunna fyllas på ett eller annat sätt på gymnasiet. Det menade man på fullaste allvar.

Om du som ledare i en verksamhet har inställningen att vad man gör inte är så viktigt och att vilka mål man når inte är så viktigt är det inte konstigt att den personal som jobbar i verksamheten – eleverna i det här fallet – inte uppfyller de krav som ändå faktiskt finns.

Denna enskilda skola är tragisk i sig. Men det är ännu mer anmärkningsvärt att vi har en skolminister som skulle kunna uttrycka något liknande. Laga och lappa, sänk kraven, ta igen kunskaperna på gymnasiet, öka det individuella programmet och resurserna dit, har ju varit och är Socialdemokraternas budskap. Det är totalt förkastligt att ha en sådan

politik. Det vänder ju upp och ned på hela målsättningen och resone-
manget.

I stället för att ta tag i problemen har ju skolministern och regeringen
blundat för utanförskapet i skolan. Det har gjort att vi i socialdemokratisk
ledning har fått en sorteringskola. Det är ett faktum i vårt land.

Under Socialdemokraternas senaste tolv år har kunskapssegregering-
en i vår skola ökat mer och mer. Vi har halkat efter, både jämfört med
andra länder och jämfört med oss själva.

I stället för de krafttag som borde sättas in har man kommit med utta-
landen som: Det är inte så tokigt i alla fall. Eleverna mår ju bra. Det ser
ju lite konstigt ut med kunskapsresultaten, men det fixar sig.

Det verkar vara Socialdemokraternas nya grepp: Tysta ned det som är
problematiskt. Så gjorde statsministern när han på första maj talade om
arbetslösheten. Pratar man inte om det kanske det inte finns till slut.

Vi i Centerpartiet är övertygade om att det är i början av skoltiden
som de stora insatserna ska komma och inte i slutet av skoltiden. Om alla
elever ska ha en ärlig chans att lyckas måste vi få en likvärdig skola som
tillåter individuella möjligheter. Vi ska ha en skola där elevens behov
sätts i centrum, en skola som satsar på kunskap och på att eleven blir
sedd och mår bra. Ingen ska behöva gå osedd under nio års skolgång.
Varje elev ska direkt få den uppbackning den behöver. Likvärdighet
betyder ju inte likadant, utan det betyder lika möjligheter att lyckas.

Vi vill ha en skola som sätter fokus på kunskap, ger möjlighet till
flexibel skolstart – både höst och vår – en skola där kunskapen är det
viktigaste, inte hur lång tid det tar att ta till sig kunskapen. Vi vill ha en
skola med både ramar och kramar.

Det låter inte särskilt konstigt, men faktum är att skolministern fortfa-
rande håller fast vid stöpa-i-samma-form-mentaliteten trots att det är
uppenbart att vi måste hitta andra vägar för att möta varje elev. Skolmi-
nistern är inte heller särskilt intresserad av de tidiga insatser och de kon-
tinuerliga uppföljningar som vi i Allians för Sverige har föreslagit. Man
satsar i stället på senare åtgärder. Det tycker man är en bättre idé.

I Centerpartiets skola finns det inga motsättningar mellan insatser och
utvärdering. Vi ser att det går hand i hand.

Vi i Centerpartiet satsar stort, 1,2 miljarder, på en läsa-och-skriva-
satsning som vi vill ha de första tre åren. Vi vill ha fler kontrollstationer,
år 3, 5 och 8, som en tydlig uppföljning där man kan se hur eleven klarar
sig så att man direkt kan sätta in stöd.

Det här tycker regeringen, Socialdemokraterna och Vänstern inte är
intressant. Varför satsa tidigt, när man har det individuella programmet,
verkar de tycka.

Herr talman! Vi har ett läge där vi behöver ta krafttag för den svenska
skolan så att vi får en likvärdig chans från start för våra elever.

Jag vill lyfta fram några saker.

Vi måste, som jag har nämnt tidigare, ha en skola som utgår från kun-
skap i stället för tid. I dag är antalet år eleverna går i skolan viktigare än
den kunskap de får med sig. Eleverna ska ha tillräcklig bas från grund-
skolan innan de lämnar för gymnasiet, annars får vi den snedvridning
som vi har i dag.

Vi behöver en mer elevanpassad skola. För att klara det behöver vi
satsa stort redan från början med extra stöd och hjälp direkt och flexibel

skolstart från sex års ålder där man kan börja både höst- och vårtermin. Vi vill ha individuella utvecklingsplaner som fungerar som ett samspel mellan skolan, föräldrarna och eleven.

Vi behöver också fler kontrollstationer, år 3, 5 och 8. Vi behöver tydliga insatser för de elever som kommer till Sverige mitt under skoltiden med satsningar på svenska språket men också med möjlighet att läsa till exempel matematik på sitt hemspråk.

Vi vill satsa på dem som jobbar i skolan. Utan duktiga och engagerade lärare fungerar inte skolans verksamhet. Vi ska ha bra utbildade lärare med möjlighet till fortbildning vilket Allians för Sverige nu föreslår. Ge lärarna tydliga befogenheter och ansvar både i klassrummet och i den skola man arbetar i.

Vi vill också inrätta speciallärartjänsterna igen.

I betänkandet om grundskolan finns det en stor enighet i Allians för Sverige. Vi är övertygade om att skolan kan så mycket bättre och vi är övertygade om att med rätt redskap går mycket att göra för att eleven ska få den ärliga chansen att lyckas och för att vi ska få en likvärdig skola som är värd namnet.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 61 och 110.

Anf. 65 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Det var ju en ganska traditionell eländesbeskrivning som vi har hört under ganska lång tid. Vi som är ute i verkligheten vet att det fungerar väldigt bra på många ställen. Vi har väl fungerande skolor. Vi har engagerade lärare och engagerade elever.

Jag begärde replik när det gäller frågan om vikten av tidiga insatser – en inställning som jag till fullo delar. Även om det här betänkandet handlar om grundskolan är jag intresserad av att höra Centerpartiets inställning till den satsning och de förslag som man under den här perioden har tagit fram för att lyfta fram förskolan och förskolans roll. Det har ju koppling till hur man hanterar det senare.

Anf. 66 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Vänstern och Socialdemokraterna brukar vara experter på att försöka fokusera på något annat än det vi verkligen pratar om.

Vad gäller grundskolan har vi i Centerpartiet och Allians för Sverige oerhört tydligt sagt att det är de första åren som är viktiga och att det är där vi ska satsa. Vi ska inte lägga de stora resurserna och pengarna på efterhandslösningar och en lappa-och-laga-politik. Vänstern har tillsammans med Socialdemokraterna föreslagit att satsa mer på det individuella programmet.

Det är självfallet viktigt att vi har en bra grund i förskolan. Det är där det ska startas.

Regeringen har tillsammans med Vänstern föreslagit att specialdestinerade pengar ska gå till uppföljning och annat. Det har visat sig att mycket av de pengarna har gått till administrativa tjänster i stället för till fler inne i verksamheten. Det är inte särskilt bra.

Vänstern har varit med under de senaste åren och sett till att vi har fått en sorteringsskola i stället för en skola där alla har en ärlig chans att lyckas.

Anf. 67 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Att prata om andra saker än dem vi egentligen pratar om är inte unikt för Vänsterpartiet. Det finns andra partier som är minst lika duktiga på det.

När det gäller förskolesatsningens effekter, tror jag att det finns statistik som visar att det har haft effekt, om nu Centerpartiets representant tror på Skolverkets kontroll.

Ser inte Centerpartiet något som helst problem i att många av de förslag som läggs fram av en enig borgerlighet är av repressiv karaktär? Det handlar alltså om mer ordning och disciplin, tidigare betyg, betyg i fler steg, ordnings- och uppförandeintyg, nivågrupperingar och flyttning av elever. Det handlar även om att återinföra speciallärarutbildning, även om det inte är av repressiv karaktär. Men det är ändå ett steg tillbaka. Jag tycker att den borgerliga alliansen många gånger försöker möta de utmaningar som vi står inför, och som vi i närtid måste fatta beslut om, med gårdagens metoder.

Eftersom detta troligen är den sista skoldebatten ska jag passa på att tacka dem som har varit mina med- och motdebattörer under ett antal år eftersom jag inte kommer att finnas i denna kammare efter valet. Det har varit intressant och givande. Tack ska ni ha. Men nu får du svara på dessa frågor.

Anf. 68 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Tack själv, Lennart. Det är alltid trevligt att debattera med dig.

Vi i Centerpartiet och Allians för Sverige är övertygade om att Sverige kan mycket bättre och att den svenska skolan kan mycket bättre. Vi vill inte vara med och föra vidare den det-spelar-ingen-roll-mentalitet som bland annat ditt parti har fört fram inom skolpolitiken. Man säger att man fixar det i efterhand, till exempel om betyget Godkänd inte har uppnåtts. Man ska inte ha några betyg. Det fixar sig ändå. Men det fixar sig ju inte ändå. Det ser vi på den kunskapssegregering som vi har fått i den svenska skolan.

Då måste vi se till att vi får en likvärdighet och likvärdiga möjligheter för varje enskilt barn att lyckas. Det är vår främsta uppgift. Och det vill vi lyfta fram, och det lyfter vi också fram i Allians för Sverige. Det handlar både om de tidiga insatserna och om kontrollstationer. Vi ser nämligen att dessa saker går hand i hand. Det är inte farligt att se hur det går för varje enskild elev om man sätter in tydliga insatser. Vi säger att det är oerhört viktigt att man har med sig kunskaperna i sitt bagage när man går vidare i stället för att man hela tiden skjuter det på framtiden.

Tidiga insatser och en ärlig chans att lyckas, det är alliansens förslag.

Anf. 69 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Herr talman! Den svenska skolan måste förbättras. Jag tror att förbättring uppnås genom att man bättre tar till vara den kompetens som finns lokalt på varje skola. Genom att ge ökad lokal frihet kombinerad med skärpt tillsyn och med möjlighet till sanktioner kan man komma till rätta med de skolor som brister i sin verksamhet.

Jag är faktiskt djupt oroad över delar av utvecklingen i skolan. Enligt nationella och internationella utvärderingar har elevernas kunskaper i matematik, läsförståelse och svenska försämrats under det senaste decenniet. Enligt nationella utvärderingar kan bara 60 % av landets manliga 15-åringar läsa på den nivå som är önskvärd för att klara sig i vuxenlivet.

Alltfler finns på det individuella programmet, ett faktum som med all önskvärd tydlighet visar att den svenska skolan i dag inte ger alla elever den kunskap som de behöver. Vägen ur den situationen tror jag inte är mer likriktning och detaljstyrning, tvärtom tror jag att den centralstyrda skolpolitiken har nått vägs ände.

Nej, det behöver i stället tas steg för ökat lokalt inflytande, mångfald och frihet.

Jag tror inte heller att vi så att säga lyfter skolan eller förbättrar resultaten genom mer reglering, hårdare tag mot elever eller en lärarkår som agerar Säpoagenter i stället för att fokusera på kunskapsuppdraget.

Det krävs nya idéer för att bryta den negativa utvecklingen i skolan, idéer som ger alla skolor ökad frihet. Det krävs en väsentligt ökad individualisering, där varje elev blir sedd, där varje elev får utvecklas och lära utifrån sina egna förutsättningar och behov. För att kunna se och lyfta varje individ krävs en större pedagogisk mångfald och en större lokal frihet att utforma arbetet på just det sätt som passar den skolan och just de eleverna. Då tror jag att skolan är fri att fokusera på kunskaper och hitta kreativa sätt att utveckla undervisning. Både försöket att arbeta utan timplan och friskolornas bättre resultat visar att ökad lokal frihet leder till ett bättre kunskapsfokus.

Herr talman! Vi vill från Miljöpartiet se en skola som utvecklar barns kreativitet och förmåga att tänka självständigt och kritiskt.

Det amerikanska flygvapnet gagnar sig av ett kreativitetstest för att ta ut de allra bästa piloterna. Detta kreativitetstest går till så att följande fråga ställs: Vad kan man använda en tegelsten till? Man ska nämna fem olika användningsområden.

Svaren är vitt skilda beroende på om det är vuxna eller barn som har svarat. Detta test har nämligen prövats på barn. 99 av 100 vuxna misslyckas, medan 99 av 100 barn lyckas.

Vet ni vad de vuxna svarar? Jo, de vuxna svarar att en tegelsten kan användas som vapen, bokstöd, grill eller byggnadsmaterial. Barnen i sin tur svarar att den kan användas som nagelfil, flugsmälla, drinkunderlägg eller hårfärgningsråvara.

Alltså: Vi vuxna ger förutsägbara svar om användningsområden som är väl kända och som vi känt till sedan tidigare. Barnen tänker mer fritt och mindre förutsägbart.

Men någonting händer på vägen till vuxenlivet. Någonting händer under den tid som man spenderar i skolan.

Vi vill se en skola som uppmuntrar detta fritänkande och som hindrar att man hjärntvättas av vad som alltid är rätt och riktigt. Då tror jag att vi skapar en skola med individer som är rustade för en framtid där det krävs mycket kreativitet.

För att skolan ska fungera bättre måste vi sätta större tilltro till lokala kompetenser, det vill säga rektorer, lärare, elever och föräldrar. Om varje enskild skola själv får bestämma hur man vill arbeta tas den lokala kompetensen bäst till vara.

Ett system där inget utrymme lämnas för alternativa pedagogiker och med centralt fastställda timplaner tar dålig hänsyn till det faktum att barn är individer med olika behov, olika viljor och olika förutsättningar.

Därför anser vi att alla skolor, fristående såväl som kommunala, bör få arbeta efter alternativa läroplaner och kursplaner, om Skolverket bedömer att de i allt väsentligt motsvarar de nationella styrdokumentet. Denna möjlighet har i dag enbart de fristående skolorna. På det sättet skulle även kommunala skolor ha en chans att profilera sig och utveckla alternativa pedagogiker och arbetsätt i högre grad än i dag.

Herr talman! Det är dags att avskaffa den nationella timplanen. Det är mycket tråkigt, tycker jag, att vi i dag är ensamma om detta krav i kamraren. Skolorna måste få större utrymme att lägga upp undervisningen så att den passar elevernas verkliga förmåga. Elevkåren består av olika individer som har olika svårigheter.

Under flera år har en omfattande försöksverksamhet med slopad timplan genomförts på 900 skolor i 79 olika kommuner. Eleverna i dessa skolor har förbättrat sina studieresultat mer än vad landets elever i genomsnitt har gjort. Särskilt markant har förbättringen varit för dem som har haft det svårast i skolan – pojkar och elever med utländsk bakgrund. Vi anser att skolan ska anpassas efter eleverna och inte tvärtom. Alla kan inte stöpas i en form. Ett sådant här lyckat försöksprojekt måste leda till att timplanen avskaffas i hela Sverige.

Vi vill också öka möjligheterna att inrätta profilklasser för att på ett bättre sätt ta till vara elevers intresse och motivation. En elev som är engagerad och motiverad gör bättre ifrån sig i alla ämnen. Givetvis måste det då också vara möjligt att använda sig av tester i urvalet till profilklasser.

Vi har i dag en fempartireservation om att stärka Skolverkets tillsyn genom möjlighet att utdöma vite. I dag finns inga reella sanktioner att ta till för Skolverket oavsett hur stora brister som finns i verksamheten i kommunala skolor. För fristående skolor finns den yttersta sanktionen att återkalla ett tillstånd. Jag tycker att det är rimligt att sanktionerna blir mer lika mellan olika huvudmän och att gränserna för när sanktioner tas till måste vara desamma. Det är också rimligt att det finns någon sanktion på vägen till att dra tillbaka ett tillstånd, vilket är en ganska radikal åtgärd. Vi måste kunna kräva att alla huvudmän lever upp till de krav som ställs och fullgör sina åtaganden. Därför är det viktigt att Skolverket ges möjlighet att utdöma vite till skolor som har brister i verksamheten då dessa brister inte åtgärdas trots påpekanden.

Herr talman! Elevernas rättssäkerhet behöver stärkas genom att de ges reell möjlighet att få sina betyg omprövade. Betygsättning är myndighetsutövning, och det måste finnas en möjlighet att få betygen omprövade om man upplever sig felbehandlad. Men vi anser också att elever och föräldrar bör få möjlighet att överklaga åtgärdsprogram.

När en elev riskerar att inte nå målen och få godkänt i ett ämne är skolan redan i dag skyldig att upprätta ett åtgärdsprogram för att få eleven fram till godkänt. Det finns dock signaler om att inte alla får denna rättighet tillgodosedd eller att åtgärdsprogrammen har en alldeles för undermålig kvalitet.

De som har rätt till åtgärdsprogram är kanske de svagaste och mest utsatta eleverna. Deras chanser att nå kunskapsmålen måste stärkas genom möjligheten att överklaga beslut och uteblivet beslut om åtgärdsplan.

En annan fempartireservation i betänkandet rör införandet av flexibel skolstart. Barn mognar i olika takt. Skolan måste anpassa sig efter att barn är olika. Barn bör därför kunna börja i skolan både höstterminen och vårterminen det år de fyller sex eller sju år.

Att det inte har kunnat nås total enighet i utskottet om det här förslaget är faktiskt för mig rätt obegripligt. Det känns så självklart att anpassa skolan på det här sättet, efter barn, och så enkelt och smidigt. Varför man från Socialdemokraternas sida motsätter sig detta är för mig en gåta och något som jag hoppas att Mikael Damberg i sitt kommande anförande kan reda ut. Men först tänker han tydligen hinna ut en liten sväng.

Herr talman! Vi har en mängd reservationer i betänkandet. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 61, 66 och 110.

Anf. 70 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag får rädda Mikael så att han hinner tillbaka till kamraren.

Nej, jag begärde egentligen replik för att få ett tydliggörande från Miljöpartiet vad gäller er positiva inställning till profilklasser. Mikaela, du sade att det naturligtvis ska få finnas prov och tester för att välja ut de elever som ska in i dessa profilklasser. Jag tänkte ge dig chansen att utveckla det lite mer, alltså vilka profilklasser ni pratar om och vilken typ av prov och tester ni pratar om.

Anf. 71 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Herr talman! Det gör jag med nöje. Vi har tyckt att det är rimligt att kunna använda sig av tester för att bättre kunna anpassa undervisningen efter de elever som ska gå där.

Vi tycker inte att det finns skäl att ha en särskild skiljelinje mellan olika ämnen, utan vi anser att det bör kunna vara tester i såväl estetiska, konstnärliga, ämnen där det av tradition finns flera tester redan i dag – jag tänker då på musik och teater – som i ett sådant ämne som matematik till exempel.

Vi ser inte att det finns avgörande skillnad mellan färdigheter i musik eller matematik. Däremot har vi så att säga satt ett litet varningens tecken – vi skulle vilja vara restriktiva med tester. Det handlar då inte om en skillnad mellan tester utan mellan ålder på barnen. Vilka är de allra tidigaste åldrarna? När man påbörjar skolår 1, 2 och 3 tycker vi att man ska vara mer restriktiv med tester. Men i praktiken finns det inte så många profilklasser med tester i de åldrarna, utan det brukar gälla från skolår 4.

Anf. 72 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Miljöpartiets inställning till tester i det här fallet måste jag säga skrämmer mig som vänsterpartist en aning. Nu nämnde du själv fjärde årskursen. Det ska vara fullt möjligt att testa utifrån idrottsliga egenskaper för att komma in i någon form av profilklass. Men vi vet ju hur olika barn är, hur olika barn utvecklas. Därför är det för mig bekymmersamt att tänka mig en offentlig skolgång med skolplikt där vi ska ha vissa profilklasser där man, i mina ögon, till viss del "testas in" på väldigt osäkra grunder.

Anf. 73 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att man behöver vara så orolig. Det är ju också så att här ges en möjlighet att ha tester, men det är inget tvång. Det finns redan i dag profilklasser på olika nivåer, även på gymnasiet, där man väljer att inte ha tester, utan de inriktas på en annan grupp.

För att ha bästa möjliga undervisning som utgår från de enskilda eleverna och där man på bästa sätt kan hjälpa dessa att utvecklas är det inte jättekonstigt att ha tester. Jag tror fortfarande att det kommer att förekomma i liten omfattning, men möjligheten kan finnas.

Anf. 74 MIKAEL DAMBERG (s):

Herr talman! Jag blev räddad av replikskiftet. Det var skönt. Innan jag sprang ut ur kammaren och kom tillbaka hit hörde jag Mikaelas underbart kreativa inlägg om barn som använder tegelstenar. Jag tror att vi vuxna också lite grann skulle behöva tänka så.

När jag åker runt och besöker många skolor träffar jag barn som är underbart kreativa. Jag ser många olika skolor och träffar duktiga lärare som bedriver ett fruktansvärt bra arbete. Jag är stolt över både de skollärarna och de lärare som finns i svenska skolor, men jag är också stolt över de elever som gör underbara prestationer i våra skolor.

Det grundskolebetänkande som vi debatterar här i dag omfattar 360 olika motionsyrkanden som inkommit under allmänna motionstiden. Eftersom denna debatt med stor sannolikhet är den sista riksdagsdebatten om grundskolan under den här mandatperioden vill jag passa på att sammanfatta några av de viktigaste besluten som vi har fattat under de här fyra åren och som har varit viktiga för skolan. Jag vill peka ut en av de största utmaningarna som jag tycker att svensk skola står inför.

Men för att inte glömma bort det vill jag först yrka bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga yrkanden i övrigt.

Under de här fyra åren har ganska mycket hänt på skolans område. Det viktigaste och den största satsningen som skolan varit med om under de här fyra åren är att vi har anställt 15 000 fler lärare och andra specialister i skolan. Det har betytt väldigt mycket. Det har betytt att lärartätheten ökat och att de lärare som har tid att jobba med de elever som har största behovet av stöd och hjälp har kunnat hjälpa just de barnen mest. Det var ett av de viktigaste vallöften från Socialdemokraterna i förra valrörelsen, och det har genomförts genom att vi har öronmärkt resurser till kommunerna för att just anställa lärare. Detta har inte varit helt okontroversiellt i riksdagen.

En annan satsning som kommer att betyda mycket för skolans utveckling och som Lennart var inne på är den satsning på förskolan som har gjorts och som fortfarande så att säga faller ut. Den innebär att vi ska anställa 6 000 fler förskollärare och barnskötare i förskolan. Vi ser att förskolan alltmer blir det första steget i det livslånga lärandet. Klarar vi att kunskapsresan börjar ordentligt redan i förskolan genom att lärandet och leken bildar en helhet kan det bli mycket bättre, och vi kan komma mycket längre också i skolan.

Vi har stärkt kvalitetsarbetet. Vi har inrättat individuella utvecklingsplaner. Vi har också satsat på de ungdomar som hade det svårt i grundskolan på 1990-talet och som inte kom in i gymnasieskolan, på dem som går på det individuella programmet. Vi har satsat 450 miljoner kronor på en kvalitetshöjning av det individuella programmet.

Det har tidigare diskuterats här om det är rätt satsning eller inte. Ja, man kan alltid tycka att insatserna borde ha skett tidigare. Men de elever som gick i skolan på 1990-talet och som lämnade skolan utan fullständiga betyg måste få hjälp att komma tillbaka, få en ärlig chans att göra det.

Vi inför en laglig rätt till heltidsstudier. Vi förstärker kvaliteten i de yrkesförberedande programmen och ökar kontakterna med arbetslivet, bland annat genom en ny lärlingsutbildning för alla yrkesförberedande program.

Trots alla de här satsningarna – det finns många fler som jag senare kommer till – kan man se att det finns problem i den svenska skolan. Många elever går till skolan med en liten klump i magen, som Inger Davidson förut talade om. Man är oroad för hur stämningen är. Det kan gälla att man blir mobbad eller mår dåligt i skolan. Det finns elever som inte får det stöd och den hjälp som de behöver i skolan och som känner sig frustrerade över att inte få den hjälp de borde ha rätt till.

Jag ser en växande skillnad, en skolsegregation, något som också lite grann har diskuterats här i dag. Jag vet inte om ni såg tv-programmet i går – egentligen borde jag ha förberett mitt inledningsanförande. I alla fall började jag titta på Janne Josefssons uppföljning av inslaget om på andra sidan älven. Jag vet inte hur många gånger jag har sett ursprungsprogrammet – det är många gånger. Det är en av de tv-dokumentärer från Göteborg som berört mig mest i mitt politiska liv.

För varje gång jag ser Janne Josefssons film från Biskopsgården och Örgryte blir jag både upprörd och lite förbannad. Jag blir upprörd när jag ser att ungdomarna i Biskopsgården inte ens på allvar vågar drömma om framtiden. Men i Örgryte vill ungdomarna bli direktörer och segla på semestern. Redan innan ungdomarna gått ut skolan drömmer de om olika saker.

Men vad hände med de två klasserna i Örgryte respektive Biskopsgården? Ja, en av eleverna i Biskopsgården pluggade faktiskt senare vidare på universitetet. Han är taxichaufför i dag. Men Örgryteklassen ville inte ställa upp på tv-intervjuer. De tyckte att det bara bekräftar bilden av att de haft det så lätt i livet. Men efteråt kunde man se vad de jobbade med. De hade välavlönade och framgångsrika jobb.

Det här borde skoldebatten handla mycket mer om. Den borde handla om att alla barn och ungdomar i Sverige har rätt att drömma stora, underbara drömmar om framtiden. Men chanserna och möjligheterna att

förverkliga sina drömmar måste också jämnas ut. Här vill Socialdemokraterna att skolan ska spela en större roll i framtiden. Vi vill ändra skollagen så att det faktiskt skrivs in i skollagen att skolan har ett mål att uppväga skillnader i förutsättningar och att det blir tydligt.

Jag tror också att vi måste se att det generella behovet i skolan i dag kanske inte är ett generellt resursbehov efter de stora satsningar vi nu har gjort på skolan. Det handlar kanske mer om ett fördelningspolitiskt behov och att se att det finns lärare som inte har möjlighet att sätta in de åtgärder de skulle vilja göra för att hjälpa alla elever, och att alla elever därför inte får samma chans. Det finns skillnader mellan olika skolor.

Jag läste högeralliansens program till utbildningspolitik och tyckte att det här med en växande skolsegregation inte behandlades särskilt väl. Först funderade jag på om det var så att man hade glömt bort det eller att man inte riktigt ville se det. Jämlikhetspolitik är ju vanligtvis inte prio 1, i alla fall inte för Moderaterna. Men sedan hittade jag ett resonemang i er skrivning som förklarade varför ni inte vill göra några omfördelade insatser mellan skolor. Ni skriver så här: Närmare 90 % av alla variationer i kunskapsresultat förklaras av skillnader mellan elever inom skolor, medan 10 % förklaras av skillnader mellan skolor. Den slutsats vi drar av detta är att skolpolitiken i första hand ska fokuseras på insatser som påverkar resursfördelning och arbete för att kompensera elevers skilda förutsättningar inom skolor.

Det är logiken bakom det programmet. Jag blir väldigt konfunderad över det. Jag köper inte alls den beskrivningen. Jag tror att det är en felsyn. Jag tror att man har tolkat statistiken, Pisa och internationella studier totalt fel.

Det räcker att titta på verkligheten i mitt hemlän, Stockholms län. I Skolverkets Salsaundersökning tittar man på vilka förutsättningar eleverna har i skolan och jämför dem med resultaten. Där kan man se att de två skolkommuner i Stockholms län som presterar bättre än de borde göra är Botkyrka och Danderyd. Det är ganska roligt för det är den fattigaste kommunen och den rikaste kommunen. Det är de två kommuner som presterar bäst utifrån sina förutsättningar. Men sedan kan man titta på vilka genomsnittliga meritvärden det blir. Jo, i Danderyd blir det 244 och i Botkyrka 195. Det kan ju inte vara så att lärarna i Botkyrka har så stora problem att prioritera resurserna i tidiga år och att rektor och lärare inte vet vad man ska göra med eleverna i Botkyrka. Jag ska också säga att Botkyrka kommun i allmänna termer betraktas som en ganska progressiv skolkommun. Det är inte inom skolorna i Botkyrka problemet ligger, utan problemet ligger i att Botkyrkas lärare och rektorer har helt andra förutsättningar att jobba med eleverna än vad man har i Danderyd. Ser man inte detta, och förstår man inte det, förstår jag varför man inte lägger något förslag om detta.

Jag menar att det här är den stora utmaningen för svensk skolpolitik under nästa mandatperiod. Vi har gjort en del den här mandatperioden. Vi har infört ett stöd på 225 miljoner kronor till de skolor som ligger i utsatta bostadsområden. I vårbudgeten gör vi en ny satsning för att anställa 1 000 resurspersoner i de 100 skolor som har störst utmaningar. Det handlar framför allt om skolor som har hög andel elever med utländsk bakgrund eller väldigt låg måluppfyllelse. Det handlar om att vi har satsat på försöksverksamhet med ämnesundervisning på modersmå-

let, precis som Sofia Larsen var inne på som en viktig insats. Vi har sagt att vi behöver en nationell strategi för att ta hand om elever som anländer till Sverige sent i grund- och gymnasieskolan.

Jag menar att detta bara är början. Det här är några insatser för att rätta till det här. Vi kommer att behöva göra mycket mer om vi menar allvar med att vi ska ha en likvärdig skola. Jag hoppas att skoldebatten inför och efter valet kommer att handla om detta.

Men det finns ju skiljelinjer i svensk skolpolitik också. Vid sidan om den här frågan om fördelningspolitik i skolan och att alla ska ges samma förutsättningar finns det en tro just nu i högeralliansen som innebär att man på något sätt ska sortera eleverna. Nioåringar som inte håller måttet ska få lite kvarsittning i lågstadiet och sorteras bort från sina klasskamrater. Sedan ska man ha betygslänkande omdömen, gärna från första klass. Man ska öppna för skolmognadsprov. Man ska sänka kunskapskraven i de yrkesförberedande gymnasieprogrammen och dra ned ganska kraftigt på vuxenutbildningen. IV-programmet ska tas bort på sikt. Allt det här skapar en sortering som innebär att nioåringa skolelever redan börjar välja väg vart de ska i livet. Jag tror att det är alldeles på tok för tidigt. Precis som Lennart Gustavsson säger utvecklas barn och ungdomar väldigt olika, och man har olika förutsättningar också när man är liten.

Herr talman! Vi socialdemokrater tror på en skola där barn med olika erfarenheter och bakgrund möts och utbyter tankar med varandra. Vi är övertygade om att denna modell är bäst både för de elever som har det svårt och för de elever som klarar sig bra. Vi socialdemokrater vill utveckla en kunskapskola för alla där trygghet, lärande och studiero står i främsta rummet och där alla elever har möjligheter och förutsättningar att lyckas. Vi kommer aldrig att acceptera en skolpolitik där utmaningar och svårigheter möts med sänkta kunskapskrav, nedsatta ambitioner och ökade klyftor mellan olika elever.

Anf. 75 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Att fortsätta att göra som man alltid har gjort brukar alltid medföra att det blir som det alltid har varit. Socialdemokraterna har misslyckats med sin skolpolitik under sin maktsejour på tolv år. Kunskapssegregeringen har ökat markant. Jag skulle vilja fråga Mikael Damberg om han kan förklara hur mer av samma vara kommer att ge bättre resultat i svensk skola.

Anf. 76 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror inget parti kan säga att man har alla lösningar på skolans alla problem. Jag tror inte heller att man kan säga att ett parti bär ansvar för allting som sker i samhället.

Det vi har lyckats med i den svenska skolan på senare år är att vi har fokuserat resurser på skolan. Vi har ökat lärartätheten. Det finns fler lärare i dag som jobbar med de elever som har störst behov. Det är förutsättningarna för att skolan ska fungera. Jag tog flera exempel på hur man har utvecklat kvalitetskraven i skolan, till exempel uppföljningen och de individuella utvecklingsplanerna. Det tror jag är viktiga steg mot en skola som ska möta framtiden.

Men jag sade också att det finns problem i skolan som inte bara präglas av vad lärarna och rektorn gör i den enskilda skolan. Skolor i

utsatta bostadsområden drabbas också av detta. Därför blir skolans problem inte bara en fråga om vad rektorn och lärarna har gjort utan också en fråga om hur samhällsutvecklingen sker. Dras skillnaderna i samhället isär, får vi också problem i skolan. Det är det vi ser. Jag vill med bestämdhet hävda att alliansens program inte har några svar på den här ödesfrågan för skolans framtid. Men er ekonomiska politik i övrigt, med sänkta a-kasseregler och annat, skulle absolut inte öka tryggheten och stabiliteten i de skolor som har störst problem att lyckas i dag. För oss hänger skolpolitiken ihop med samhället i övrigt. Vi bestämmer inte över allt. Vi har gjort mycket så här långt, men vi kan göra mycket mer. Och det tror jag att vi kan göra tillsammans.

Anf. 77 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Skolans resultat är inte bara en fråga om vad rektorn har gjort, säger Mikael Damberg. Det är helt riktigt. Det beror också på vad de som har det riktiga ansvaret, nämligen du, Mikael Damberg, och ditt parti, Socialdemokraterna, som sitter i regeringen, har gjort. De tolv senaste åren som ni har suttit vid makten har vi fått en sorteringsskola i Sverige. Vi har fått en kunskapssegregering som har blivit mer tydlig än den har varit tidigare.

Det kanske är så att Mikael Damberg tycker att Socialdemokraterna har haft dåligt med tid, men faktum är ju att Sverige är unikt bland de demokratiska länderna. Vi är i stort sett en enpartistat där Socialdemokraterna har haft makten att förändra, men de har inte gjort det. Inför varje val säger man att man ska lägga grunden för samma politik igen. Det är mer slagord, men sedan blir resultaten inte bättre. Jag har svårt att förstå hur Mikael Damberg kan stå här och mena att ytterligare politik av samma sort ska ge någonting annat än det som vi redan har sett i dag.

Trots de insatser som Damberg pratar om här har ju resultatet inte blivit bättre i svensk skola. Vi har fått fler utan tillräckliga kunskaper och fler som inte klarar gymnasieskolan. Den har i stället nästan blivit ett uppsamlingsheat för misslyckandet i grundskolan. Vi har fått fler unga i utanförskap och fler ungdomar i arbetslöshet. Då säger Mikael Damberg: Vi satsar på efterhandslösningar! Se till mer på individuella programmet! Lappa och laga!

För Centerpartiet och Allians för Sverige handlar en likvärdig skola om lika rättigheter att lyckas i livet. Vi vill satsa stort från start. Det är en tydlig skillnad mot vad regeringen och Socialdemokraterna säger: Satsa i efterhand – vi har inget ansvar i alla fall!

Anf. 78 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Alliansen är ju inte ens överens om finansieringen av skolan. Jag läser här att ni inte är överens på den lilla punkten om hur skolan ska finansieras. Det var ju en liten punkt, höll jag på att säga. Då kan man ju fundera på vad som är möjligt att genomföra i övrigt, om man inte ens är överens på den punkten.

Det blir lite väl hårda slagord från Centerpartiet. Om de borgerliga förslagen hade gått igenom i riksdagen så hade vi inte fått de öronmärkta medlen till 15 000 fler lärare i skolan. Jag tror att det hade betytt väldigt mycket negativt för svensk skolutveckling.

Ni verkar säga så här: Nu ska vi ändra regelverk, betygssystem och vissa ordningsregler, så löser vi problemen i Biskopsgården eller i Rinkeby.

Ja, det är möjligt att ni tror det, men har ni frågat lärarna och rektorerna i Rinkeby och Biskopsgården om det är det enda de behöver – om de behöver en ny lag som säger åt dem exakt vilka ordningsregler som ska gälla eller om de behöver mer resurser att sätta in för de elever som har behov av stöd och hjälp? Ställ den frågan ute på de skolor som har de här problemen, så förstår ni att era lösningar inte alls är lösningen på skolans problem.

Anf. 79 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är väldigt intressant att Mikael Damberg tar upp exemplet Rinkebyskolan. Den fanns ju nämligen med på Utbildningsdepartementets hemliga lista över vad man påstod vara Sveriges 100 sämsta skolor – trots att den presterar bra mycket bättre än den borde göra, sett till dess sociala förutsättningar. Den borde snarare vara med på listan över Sveriges duktigaste skolor.

Jag är oerhört oroad över att Sverige har en skola som allt sämre klarar att kompensera elever för social bakgrund. Vi har förlorat den förmågan samtidigt som behoven har ökat. I Socialdemokraternas Sverige har vi fått en skola som bara kallt överför föräldrarnas situation på nästa generation, barnen.

Det är alldeles riktigt så att utanförskapet påverkar skolresultatet enormt. Den dryga miljon svenskar som av olika skäl är utanför arbete i dag är också föräldrar. Om föräldrar är uppgivna, långsiktigt bidragsberoende eller sjuka så påverkar det möjligheterna att ge stöd till barnen. Jag har besökt skolor som får ha sovrum, därför att barnen har det så stökigt hemma att de måste inleda dagen med att få vila för att över huvud taget kunna ta till sig någon undervisning – i Socialdemokraternas Sverige.

Det är bara kunskap som kan utjämna och ge livschanser, och det är därför vi, precis som Tony Blair, använder exakt det exempel som Mikael Damberg nu avfärdade: Det är skillnader inom skolor som är det stora problemet, när man inte ser varje elevs möjligheter att utvecklas, inte varje elevs kunskapsresultat, inte varje elevs behov av extra stöd, utan bara sitter i Rosenbad, i sitt elfenbenstorn, och där tror att man kan peka ut sämsta skolor som ska ges extra resurser.

Jag hävdar att Socialdemokraterna underfinansierar den svenska skolan och samtidigt misslyckas med att ge varje elev möjlighet att bli sedd och få rätt till det stöd som han eller hon behöver för att nå resultaten. Vi ändrar på båda de sakerna så att alla elever i den svenska skolan kan nå kunskapsmålen. Det är det enda som kan återupprätta och ge nya möjligheter i ett kunskapsamhälle.

Anf. 80 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det blir svårt att hänga med i Moderaternas tankegångar, eftersom de säger att segregationen är stor mellan skolorna och sedan inte föreslår några åtgärder för att hjälpa de skolor, lärare och rektorer som skulle behöva extra mycket stöd för de elever det gäller. Man motarbetar de satsningar som vi gör just nu, de 225 miljoner kronorna, och

man motarbetar de 1 000 extra resurspersonerna som kan betyda jättemycket för de 100 skolor som inte är sämst utan som har tuffast förutsättningar. Jag delar helt din bedömning att Rinkebyskolan är en bra skola, på samma sätt som jag delar uppfattningen – jag försökte göra en poäng av det – att Botkyrkas skola i dag presterar bättre än den borde göra enligt Salsamodellen men ändå inte når ända fram.

Då är frågan om man ska resonera så: Jaha, Botkyrkas skola presterar bättre än den borde göra. Bra, då behöver de ingen mer hjälp!

Och ändå blir resultatet efter skolan att eleverna inte når upp ens i närheten av Danderyds skolors resultat. Menar ni allvar med att utjämna skillnader för eleverna så måste ni göra mycket mer än ha de ambitioner som ni tyvärr saknar.

Anf. 81 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är ett resultat av en konsekvent socialdemokratisk politik att se till allt annat än kunskap i skolan. Det är det som gör att ni sorterar för livet, att var fjärde svensk elev inte längre når grundskolans kunskapsmål, att man inte blir sedd, att man inte har kontrollstationer som tidigt upptäcker problem och att man inte har en ovillkorlig rätt till stöd för att nå fram till målen. Det är det som gör att bara var femte elev som börjar på individuella programmet tar sig igenom det och sedan tar sig igenom gymnasieskolan. Det är detta bristande kunskapsfokus som gör att 25 % inte ens tar sig igenom gymnasiet på fyra år. Tala om sorteringsskola!

Vilka hittar vi i bidragsberoende i morgon, Mikael Damberg – de som kan läsa eller de som inte kan läsa? Vilka hittar vi i utanförskap eller arbetslöshet – de som har gått en fullständig gymnasieutbildning eller de som inte har gjort det? Vi har en enorm arbetslöshet som naturligtvis påverkar också utfallet i skolan, men det krävs kvalitativa åtgärder för att följa upp varje enskild elev och tillföra stöd, och det krävs också ny finansiering. Då är det intressant att Socialdemokraterna konsekvent och gravt underfinansierar den svenska skolan.

Vi tillför 6,7 miljarder kronor mer än vad regeringen gör till den svenska skolan, därför att det behövs både nya verktyg, nya kvalitetskrav och nya pengar. Damberg tillför ingenting av detta. Vi lägger 840 miljoner mer än Damberg på att se över målen och ta fram nya nationella prov och utvärderingar. Vi lägger en kvarts miljard på skolnära forskning, 680 miljoner på specialskolor för de elever som har det svårast, 30 miljoner på att se till att få in vad forskningen säger om hur man kan få bort mobbningen, 150 miljoner på att få bättre utbildade pedagogiska ledare, 2,6 miljarder på fortbildning av lärare för att få djup i både akademiska ämnen och i pedagogiken, 350 miljoner på att lärare ska få möjlighet att forska och fördjupa sig inom sitt yrke, 1,1 miljarder mer på förskolan för att tidigt förbereda barn för läs- och skrivinlärning och 240 miljoner på att rikta extra stöd vid kontrollstationerna till dem som inte når målen.

Damberg har ingenting av detta. Han har tomhet och viss retorik.

Anf. 82 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Sten Tolgfors säger: Vi tillför... Det är alltså Moderaterna i sin budgetmotion. I alliansens program säger ni att ni inte är överens

om finansieringen. Ni har alltså inte de här satsningarna gemensamt – du råkar ha dem. Det är väl intressant att veta vad det blir av det efteråt.

Det är lite provocerande att tro att lärarna i Biskopsgården, på Rinkebyskolan eller i Botkyrka inte har prioriterat kunskapsmålen. De har inte hajat varför de är lärare. De har inte förstått vad som är viktigt för eleverna. Kan det vara så att deras förutsättningar att jobba är något annorlunda än förutsättningarna för deras kompisar på Danderydsskolorna? Kan det vara så? Om vi drar den slutsatsen kan man inte skriva som ni gör, att 90 % av 100 % beror på skillnader inom skolan. Det är inte rätt analys, och då kommer man aldrig att kunna lösa de problem som svensk skola står inför.

Det är inte konstigt att Moderaterna står för den här politiken just på det här området. Ni brukar inte vara så intresserade av att jämna ut villkor på andra områden heller.

Anf. 83 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Det har varit en lång skoldebatt i dag, så vi ska inte hålla på i all evighet.

Det är något mycket intressant som kommer upp just nu, i slutet av den här debatten, och det är tanken på klassamhället och skolan och hur man ska agera. Det intressanta är att sedan slutet av 60-talet, framför allt, arbetar socialdemokratin för att använda skolan som redskap för att avskaffa klassamhället. Alltså: Det är nästan 50 år, och resultatet är det som du har beskrivit.

Har ni aldrig ställt er frågan om inte själva tanken att göra skolan till ett redskap i kampen för det klasslösa samhället är fel?

Jag vet att den skola som ni inte ville ha, den tidigare svenska skolan, producerade en stor grupp skapande människor som gjorde att Sverige från att ha varit ett fattigt land blev ett rikt land. Den producerade också en fantastisk grupp proletärförfattare, liksom utmärkta sätt att arbeta på i skolan, vilket bland annat speglas i en av de vackraste barnböcker som skrivits i världen, *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*. Har ni inte gått fel till väga från början?

Anf. 84 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Nej, jag tror absolut inte att det är fel tanke att göra skolan till ett redskap för att uppnå jämlikhet i samhället, och jag trodde inte att jag skulle få den frågan från Folkpartiet liberalerna.

Det är klart att jag ser att det finns en begåvningsreserv i de utsatta bostadsområdena. Runtom i Sverige finns skolelever, barn och ungdomar, som i dag inte får chansen, som inte tas till vara, och som därmed döms till en framtid som de egentligen inte borde ha. Man kunde givetvis önska att vi hade kommit längre på den resan eftersom allt inte är bra.

När ni i kammaren beskriver allt som ett elände kunde ni väl någon gång också tänka på att Sverige fortfarande är ett av de länder i världen som har minst inkomstskillnader mellan människorna. Jag tror att svensk skola, förskola, högskola, men också vår arbetsmarknadspolitik, haft oerhört stor betydelse för den jämlikheten, och jag vill inte ge upp den tanken.

Anf. 85 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Vi har tyvärr för lite tid för att nu kunna fördjupa oss i det, men vi kommer att ha gott om tid under valkampanjen.

Inkomstskillnaderna visar på i första hand skattepolitiken, på sätt att behandla entreprenörer. Då förstår vi också varför vi i Sverige har en så statisk utveckling av inkomsterna, något som inte alls är av godo.

Om man, när det gäller barnens möjligheter, redan under de första åren hade satsat ordentligt, såsom vi vill göra, på kunskaper i läsning, skrivning och räkning, om man hade haft modet att se vad som kan åstadkommas och vad som inte kan åstadkommas, i stället för att i jämställdhetens, jämlikhetens och alla de stora idealens namn blunda inför verkligheten i skolarbetet, blir frågan: Hade ni inte då gett dessa elever en mycket bättre chans?

Också vi satsar massor av pengar. Vi skulle kunna inveckla oss i det – en miljard här och så många hundra miljoner där – men det är inte huvudproblemet. Huvudproblemet är att från första skoldagen inrätta en skapande miljö i skolan. Det kan man dock inte göra om man blundar inför skolarbetets konkreta verklighet dag för dag.

Anf. 86 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi nog är överens om ganska mycket. Att redan från första dagen inrätta en skapande miljö för barnen måste vara målet för skolan. Jag, liksom även landets lärare och skolledare, instämmer helt i att de första åren i skolan måste handla om att lära sig att läsa, skriva och räkna. Det är självklart.

Sedan får man inte blunda för förutsättningarna, precis som Ana Maria Narti säger. Det hoppas jag att vi kan vara överens om. Sverige är ett av de länder som satsar mycket på skolan. Vi tror nämligen att om alla elever får möjlighet att komma med så skapar vi i slutändan också ett mer jämlikt samhälle, och vi tar vara på de begåvningsresurser som finns.

Om vi ser på Sverige i dag har vi för stora klyftor i det svenska skolsystemet. Min kritik av alliansen är inte bara att ni inte har en gemensam finansiering utan att ni faktiskt inte ser att vi måste utjämna villkoren mellan olika skolor för att kunna ge lärarna, rektorerna och eleverna samma chans. Det är min huvudkritik av den borgerliga alliansen.

Anf. 87 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Ibland förstår jag mig inte på Socialdemokraterna. Jag såg också dokumentären På andra sidan älven och upprördes över att ingenting hänt, och jag tänkte: Tänk om man fått vara med och förändra politiken under den tid som gått så att vi hade kunnat visa att dessa barn och ungdomar kan få drömma, något som de nu inte får. Hur kan man som socialdemokrat, som så länge haft chansen, ta fram det som exempel?

Klassklyftorna ökar i dagens samhälle, hur sorgligt det än är. Vi kan konstatera att de ökar, inte minskar. Det gäller även inom skolan. Det finns en segregation inom skolorna som bland annat handlar om svenskfödda elever och elever födda utanför Sverige. Det är inte alls ovanligt i stora skolor i närheten av Stockholm att den ena gruppen lever på ena sidan och den andra gruppen på andra sidan. De möts bara på lektioner-

na, när de är tvungna, och det förekommer bråk mellan dem. Så ser segregationen inom skolorna ut i dag.

Lärarna får inte det stöd som de skulle behöva. Det är det som är problemet. Jag fattar inte hur ni ska kunna lura i dem en gång till att det är det ni vill ge – och att vi inte skulle vilja göra det, att vi inte ser den problematiken. Det är där bristen finns. Lärarna får inte stöd av den politiska världen, och inte heller av det omgivande samhället, när de befinner sig i svåra situationer i de skolor som Mikael Damberg gett exempel på. Skillnaden i Danderyd beror kanske på att föräldrarna där ställer upp mer – eller vad det nu kan bero på – men lärarna behöver stöd, och det har de inte fått från den politiska världen. Som gammal lärare vet jag att det är så.

Anf. 88 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tog upp exemplet På andra sidan älven för att jag upprörs över det. Det är bra att Inger Davidson också upprörs över det.

Klassklyftorna har ökat i Sverige och i skolan, men inte för att vi anställt 15 000 fler lärare i skolorna, inte för att vi anställt 6 000 fler förskollärare, inte för att vi sänkt avgifterna i förskolan så att fler barn i dag har möjlighet att gå där än tidigare. Det är inte därför klassklyftorna ökat i det svenska skolsystemet.

Om du menar att ni har en politik för att minska klassklyftorna i skolan undrar jag: Kan du ge några exempel, några krav, på sådant som minskar klassklyftorna genom att ni tillför resurser till de skolor som har störst behov?

Anf. 89 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att Mikael Damberg borde vara lite mer försiktig. Har ni anställt 6 000 nya lärare i förskolan? Har ni gjort det? Ni gick till val på att ni skulle göra det, och de föräldrar som då hade barn som var två år har i dag barn som är sex år. Nu har ni börjat anställa, och ni har lyckats komma en liten bit på väg. I höst är det val igen, och då kan ni ju ta om den valsen. Ni har börjat anställa lite grann. Jag vet inte om ni är färdiga med de 15 000 lärarna heller. Det är möjligt; jag har inte kollat upp det. I vilket fall som helst bör Mikael Damberg vara lite mer försiktig.

Barn och elever, ungdomar, behöver strukturer, och lärare behöver känna att de har det omgivande samhällets och politikernas stöd för att skapa de strukturerna. Där ligger det stora misslyckandet i socialdemokratisk skolpolitik. De har skapat en osäkerhet hos personalen i skolan om vad som gäller och vad som inte gäller. Det har lett till att många hellre tittar bort när det händer saker för att inte utsättas för att göra fel, kanske bli anmälda och dras in i något som de inte alls vill dras in i. I stället borde lärarna få känna att de har politikernas stöd för att skapa ordning och trygghet.

Det handlar ju inte om att slå eleverna i huvudet utan om att skapa strukturer som gör att de kan fungera i vardagen och som gör det lättare för dem att ta till sig kunskap. Om det inte är ordning i skolan kan eleverna inte lära sig. De sitter och funderar på var de ska gömma sig på rasten, de har ingen toalett att gå på för den är trasig, allt är kaos. Hur ska de då kunna ta in den kunskap som de behöver just för att få möjlighet

till det som vi båda nu efterlyser, att kunna drömma om en ny framtid?
Jag förstår inte det.

Prot. 2005/06:117
5 maj

Anf. 90 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att ge Inger Davidson rätt på två punkter. För det första: Ordning och trygghet är helt avgörande för elevernas möjlighet att ta till sig kunskap. Inte minst är det viktigt för de elever som har störst problem i skolan. Tryggheten och studieron är jätteviktig för att de ska kunna ta till sig kunskap.

För det andra har Inger Davidson rätt i att jag kanske slarvade när jag sade att vi hade anställt 6 000. Vi har öronmärkt pengar för att anställa 6 000. Det har också gått mycket bra med de 15 000. De kommer att vara klara i år. De allra flesta kommuner – dock inte min hemkommun Solna, tyvärr – har tagit emot alla pengarna, alltså de pengar som ska gå till skolan. Solna, som är en moderatstyrd kommun, har valt att inte anställa, men det kan vi ta i en annan debatt. Det intressanta är att Inger Davidson lyckades undvika ett enda exempel ur det nämnda papperet, det som ger mer resurser till de skolor som har störst behov av hjälp.

Jag tror att skolan kommer att bli en av de stora valfrågorna, för svensk skolas största utmaning är att ge eleverna i Biskopsgården samma chans som eleverna i Örgryte.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

Grundskolan

5 § Stöd till polisen vid terrorismbekämpning

*Stöd till polisen vid
terrorismbekämpning*

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU17

Stöd till polisen vid terrorismbekämpning (prop. 2005/06:111).

Anf. 91 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 2, även om vi moderater naturligtvis står bakom samtliga reservationer där vi finns med.

Huvudförslaget i den proposition som vi nu ska behandla är att Försvarsmakten ska få vidgade möjligheter att ge polisen stöd vid terrorismbekämpning. Det är något som vi moderater har krävt tidigare, och vi tycker att förslaget i huvudsak är bra.

Egentligen är det närmast en självklarhet att man i ett litet land som Sverige samverkar över myndighetsgränserna och nyttjar de resurser man har så effektivt som möjligt i krislägen. Just terroristangrepp är en typ av krisläge där viktiga samhällsfunktioner och viktiga värden ofta står på spel.

Det är ändå viktigt att det finns en rågång mellan Försvarsmakten och andra myndigheter. Man ska vara noga med det. Man måste veta vem som har ansvar för vad, och man måste också veta vem som har befogenheter att ingripa och utöva tvång mot enskilda. Jag tycker att regeringen i propositionen har rätt ut detta på ett ganska vettigt vis.

Desto märkligare är det att regeringens samarbetspartier yrkar avslag på alltihop. De yrkar avslag på att man ska kunna använda vissa resurser från Försvarsmakten i krislägen och hävdar att det är polisen som ska bekämpa brott i fredstid och upprätthålla ordning. Ja, det tycker vi nog alla, men i den här propositionen handlar det om Extremsituationer. Den genomgång som har gjorts visar att det finns tänkbara terroristangrepp där polisen inte klarar den uppgiften.

Mig veterligen har varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet förordat några ökade resurser så att polisen skulle kunna klara av de uppgifter man nu anser att polisen ska ha. Från vissa håll sägs till och med att man vill avväpna polisen. Jag ser framför mig hur man i en allvarlig situation ska ha obeväpnade poliser som ska försöka hävda tryggheten i landet visavi grova brottslingar. Det är oseriöst och omdömeslöst att inte försöka se till att vi kan försvara medborgarna och landet i händelse av extrema terroristangrepp.

Sverige är ingen fredad ö långt från resten av världen. Vi vet att vi som ett land i en internationaliserad värld kan utsättas för denna typ av angrepp. Det är klart att vi i Sverige måste ha ett regelverk för att på bästa sätt kunna hantera sådana situationer. Nu finns det här i kammaren en majoritet för att ta ansvar i detta ärende, och det är bra.

Vi moderater har tillsammans med allianspartierna framhållit att vi tycker att man borde kunna göra det möjligt att använda försvarsresurser även i en del andra situationer där polisen inte klarar av uppgifterna. Det finns möjligheter i dag, men vi skulle vilja ha ytterligare några. Detta borde regeringen låta utreda. När det händer något riktigt allvarligt står man annars lätt med byxorna nere, och i efterhand undrar man varför man inte gjorde det man borde. Vi tycker att man i förväg borde fundera över de situationer som kan uppkomma. Liksom man har gjort i propositionen bör man reda ut hur beslut ska fattas, vilka regler som ska gälla och så vidare, så att man inte måste hasta i väg när det kommer en oväntad situation.

Vi anser också att riksdagen så snart som möjligt ska informeras om och när regeringen har gett polisen befogenheter eller rätt att använda försvarsresurser. Där är det märkliga att Socialdemokraterna menar att vi inte kan fatta ett sådant beslut i riksdagen därför att regeringen funderar över hur man ska ha det med den parlamentariska insynen. Det vore väl självklart att man redan nu sade att det är naturligt och viktigt att parlamentet får besked så snabbt som möjligt när man har tagit ett sådant beslut? Det har ju att göra med tryggheten i regelverket.

De senaste åren har vi tillsammans – även om alla partier kanske inte har varit med på allt – fattat en rad beslut som syftar till bättre beredskap och bättre förmåga att bekämpa terrorism. Det är ingen enkel uppgift; det vet vi alla. Man vet inte riktigt hur denna typ av kriser kan se ut. Terrorismen i dag ser annorlunda ut än den gjorde för 10–15 år sedan. Likafullt är det viktigt att vi funderar över vad som skulle kunna hända och förbereda oss – förhoppningsvis för en situation som aldrig ska inträffa. Även den grövre brottsligheten ligger i vissa avseenden mycket nära det som definieras som terrorism.

Denna brokiga skara av beslut – det kommer säkert fler beslut framöver – har föranlett att vi moderater har efterlyst en nationell strategi som

håller samman arbetet. Jag tror att det är viktigt att man har en bättre samordning av de olika delarna. En strategi gör det lättare att samordna arbetet mellan polisen och andra myndigheter.

Vi efterlyser också bättre samordning mellan polisen och andra myndigheter när det gäller underrättelser. Det framgår av betänkandet att en del av detta är på gång, men vi tycker att det behöver skyndas på och hitta sina former.

I en reservation efterlyser vi också mer samordning inom Regeringskansliet. Innan jag gick upp i talarstolen läste jag några rader om att man hade olika möten och så vidare. Men erfarenheterna från tsunamin och den kritik som konstitutionsutskottet har riktat mot flera statsråd gör att man måste ta detta på större allvar. Vi behöver en bättre samordning inom Regeringskansliet. Vi behöver ett organ eller en plan som håller samman de olika delar som måste fungera i en kris.

Jag yrkar som sagt bifall till reservation 2.

Anf. 92 KARIN GRANBOM (fp):

Fru talman! Demokratin kan reta gallfeber på vissa människor. Demokrati, innefattande mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, stör vissa människor till den grad att de är beredda att begå enorma brott. Vi ska inte vara mer blåögda än att vi inser att det faktiskt förhåller sig så. Därför måste demokratin skyddas.

Vi som står upp för demokratin har inte bara en rättighet utan också en skyldighet att försvara oss. Vissa länder är större måltavlor för terroristbrott än Sverige. Dessa länder finns representerade i vårt land. Sverige har, som en del av den demokratiska gemenskapen i världen, ett ansvar enligt internationell rätt att göra allt för att motverka och bemöta terrorhot mot alla människor i vårt land.

Det finns tre perspektiv att tänka på i kampen mot terrorism. Det handlar om att förebygga, att bekämpa och att kunna reparera eventuella skador. Jag vill börja med att tala om det förebyggande arbetet.

Vi ska sända ekonomiskt bistånd för att bidra till en ekonomiskt rättvisare värld. Men framför allt måste vi intensivt stödja demokratisering och demokratiska krafter. Man ska komma ihåg att terrorister, och främst då ledarna, i regel inte är fattiga utan rika.

Terrorism utgår i hög grad från idéer. Det gäller att hålla emot den radikaliserings som vi ser av unga muslimer i dag. Radikaliserings sker inte bara långt bort utan också här hemma. Här i Sverige har det på senaste tiden funnits klart oroande exempel.

Jag kan till exempel nämna det åtal som just väckts gällande attacken mot en vallokal i Kista och det faktum att det finns organisationsföreträdare på hög nivå som vill införa muslimska lagar i Sverige. Det är väldigt bekymmersamt. Att det sker en betydande finansiering av terrorism från Sverige är också mycket olyckligt.

Tyvärr räcker det inte med att enbart på ett mjukare sätt förebygga brott. Vi behöver också en effektiv bekämpning. Polisen måste få nya verktyg såsom buggning och förebyggande avlyssning. Även organisationen av de brottsbekämpande myndigheterna måste förbättras. I detta betänkande har vi i Folkpartiet en reservation för att förbättra organisationen av underrättelsehantering.

I dag har vi många myndigheter som bidrar i kampen mot de grova brotten. Den öppna polisen och säkerhetspolisen kan ses som självklara brottsbekämpare. Men även Tullverket, Kustbevakningen, Ekobrottsmyndigheten, militära underrättelsetjänsten, Försvarets radioanstalt och Migrationsverket är viktiga aktörer.

För att effektivt kunna bekämpa grova brott krävs bra informationsunderlag. I dag kan de myndigheter och verksamheter som jag just räknade upp hantera ett och samma ärende men ändå vara ovetande om information som de andra besitter i ärendet. Det måste upphöra. Folkpartiet föreslår därför att de olika underrättelse- och analysenheterna samordnas i ett nationellt underrättelsecentrum.

Om vi inte lyckas förebygga och bekämpa brott måste vi kunna minimera skadorna och reparera. För stora skador som kan bli resultatet av en terroristattack krävs det en väl fungerande krishantering i stort.

Fru talman! Det beslut vi debatterar, om att tillåta polis att avropa militär hjälp vid terrorismbekämpning, är viktigt och bra. Men Folkpartiet vill gå lite längre. Vi måste rusta för det värsta och det mesta. Det gäller att tänka efter före.

Vi anser därför att vi bör överväga att Försvarsmakten ska kunna ge stöd till polisen även i andra situationer än vid terrorism. Det kan inträffa sådant som skulle kunna medföra så stora påfrestningar på samhället att tvångsåtgärder kan behöva vidtas. Det handlar om så pass stora åtgärder att polisen inte klarar av dem med nuvarande resurser.

Vårt förslag handlar om att försvaret skulle kunna stödja polisen vid en större olycka eller en naturkatastrof. Låt mig vara konkret och ge exemplet en pandemi. Försvarets insats skulle kunna bestå av att till exempel upprätthålla avspärningar i större områden, genomföra utrymningar av samhällen samt skydda mot plundring.

Precis som jag började vill jag avsluta med att säga att kampen mot terrorism är en kamp för demokrati och mänskliga rättigheter. Men även själva kampen måste alltid föras med respekt för mänskliga fri- och rättigheter. För att säkerställa detta vill Folkpartiet öka den parlamentariska insynen i bland annat säkerhetspolisens verksamhet.

Vi vill att det inrättas ett särskilt underrättelseråd med företrädare för alla riksdagspartier och att det varje år ska avlämnas en offentlig rapport där det belyser Säpos verksamhet så öppet som det bara är möjligt med hänsyn till rikets säkerhet.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservation 6.

Anf. 93 OLLE SANDAHL (kd):

Fru talman! Propositionen och dagens betänkande ger riksdagen möjlighet att ta ställning till och besluta om hur Sverige ska möta terroristhot. Det är hot som i dag ökar dag för dag i sannolikhet, frekvens och skadeverkan.

Lite yrvaket måste också svenskarna motvilligt inse att Sverige är med i världens händelseförlopp. Vi står inte utanför, befriade från problem som är andras. Terroristhandlingar är inget vi kan räkna med att slippa, speciellt inte ifall vi har en passiv attityd.

Propositionen är därför efterlängtd och efterlyst och välkomnas av Kristdemokraterna. Vi stöder, och har flera gånger tidigare begärt, samverkan mellan myndigheter. Vi har efterlyst helhetsgrepp. Det är bra att

polisen hädanefter kommer att få ta hjälp av försvaret när så behövs. Det är ett steg på vägen.

Vi menar dock att ett antal förutsättningar inför detta måste vara uppfyllda. Det måste finnas ett entydigt regelverk som sätter tydliga gränser till exempel när det gäller parlamentarisk insyn och kontroll, rapportering och att samarbetet sker på polisens villkor och polisens rekvisition.

Både propositionen och betänkandet tillgodoser flera av dessa behov. I helhet går alltså propositionen våra ärenden. Men på några punkter föreslås i betänkandet att riksdagen ska fatta dåliga beslut.

När det gäller att förebygga terroristdåd föreslås riksdagen avslå vårt krav på att utreda i vilken mån och utsträckning det går att kriminalisera propagandistiskt förhållande och rättfärdigande av terrorism enligt mönster för uppvigling.

Denna möjlighet skulle kunna bidra till att motverka en okontrollerad utveckling och nyrekrytering av terrorister. Vi är fullt medvetna om att detta är ett svårt och grannlaga område att beträda i ett rättssamhälle. Just därför kräver vi inte kriminalisering så här omedelbart och rakt av, utan vi vill utreda möjlighet och former.

Vi menar också att den restriktiva och närmast undantagsvisa användningen av Försvarsmakten både tillåter och motiverar att regeringen ska åläggas att rapportera till riksdagen vid varje tillfälle då lagen används med en redogörelse för motiv och insats.

Utskottsmajoriteten avstyrker i sin upphöjda visdom direkt detta motförslag utan motivering. Man konstaterar bara lite slött att "utskottet emellertid inte är berett att förespråka sådan rapportskyldighet", ungefär som en uttröttad förälder uppgivet svarar ett lätt vanartigt barn.

Inom den mycket restriktiva användning vi är överens om vill Kristdemokraterna dock i likhet med övriga partier inom Allians för Sverige att försvarets resurser också ska kunna användas vid andra typer av extraordinära samhällskatastrofer. Vi ser även här svårigheterna att dra gränser och vill därför först utreda förutsättningarna inför ett lagförslag. Det vill nu inte, inte helt oväntat, majoriteten. Den vet nämligen i stället att vi klarar oss lika bra utan försvarets resurser i varje tänkbar situation.

Fru talman! Det finns anledning att tydligt understryka att Sverige behöver en organisation som samordnar samhällets resurser nationellt och även internationellt. Terrorismen är till sin natur utomordentligt sammansatt och komplicerad. Liksom annan brottslighet, och för den delen all mänsklig aktivitet, är den resultatet av ett mycket komplext samspel av en mångfald faktorer.

All erfarenhet visar att sådana aktiviteter inte kan styras eller kontrolleras med trubbigt och enkelt våld i ett sent skede, i detta fall då terrorn redan manifesterat sig i dåd eller uttalade hot. Huvudinsatsen mot terrorism är därför inte eldvapen och fordon utan förebyggande kunskap.

Vår kunskap om terrorismens reaktioner, sociologi, kultur, ekonomi och för all del psykiatri måste utvecklas. Vi föreslår därför att regeringen verkar för att stimulera forskning om terrorismen. Vi vill också att regeringen ska se till att myndigheterna samarbetar bättre än hittills. I april förra året konstaterade Totalförsvarets forskningsinstitut i sin rapport att en myndighetsöverskridande ansvarsfördelning saknas i Sverige. Det är svårt i Sverige att samarbeta över organisationsgränser, hävdar man.

Ambitionen från regeringens sida har visat sig vara god när det gäller internationellt samarbete, speciellt inom EU. Det är bra. Nu gäller det att visa samma ambition för egen domän och helt enkelt infria det som sades i statsministerns regeringsförklaring.

Konsekvenserna av att sakna denna klara överordnade organisation har vi i annat sammanhang med önskad tydlighet sett i spåren av tsunamin i Sydostasien i december 2004 och i orkanen över södra Sverige i januari 2005.

Utskottets majoritet bekräftar i harmoni med regeringsförklaringen behovet av samverkan över myndighetsgränser. Men utskottsmajoriteten menar uppenbarligen, lite lätt motstridigt, att detta problem nu med full trygghet redan är fixat. Det finns nämligen numera ett samverkansråd under ledning av säpochefen, som ska koordinera myndigheternas verksamheter och var 14:e dag rapportera till regeringen sin bedömning av det aktuella läget beträffande terroristhot. Någon form av kartläggning pågår också inom samverkansrådet. Det är en kartläggning som sedan ska läggas till grund för en vidare utveckling av koordinering och samverkan mellan myndigheterna. Låt oss noga följa utvecklingen. Låt oss hoppas på god framgång! Men bättre vore att bifalla vår reservation.

Det övergripande ansvaret för att samordna olika myndigheters ansvar och uppgifter måste nämligen rimligen åvila regeringen. Det övergripande ansvaret kan knappast delegeras till en aldrig så kompetent, motiverad, klok och väl sammansatt nämnd.

Jag hoppas, så här avslutningsvis, att jag i någon mån har lyckats förklara våra orsaker till att vi reserverar oss mot vissa av betänkandets beslutsförslag samtidigt som vi i stort stöder propositionen.

Fru talman! Även om Kristdemokraterna står bakom alla våra reservationer yrkar jag för tids vinnande bifall enbart till reservationen nr 8.

Anf. 94 KALLE LARSSON (v):

Här vilar en svensk arbetare.

Stupad i fredstid.

Vapenlös, värnlös.

Arkebuserad

av okända kulor.

Brottet var hunger. Glöm honom aldrig.

Fru talman! Erik Blombergs dikt *Gravskrift* publicerades i tidningen Social-Demokraten bara några dagar efter dödsskjutningarna i Ådalen den 14 maj 1931. Så står vi här i dag – 75 år senare. Att de borgerliga partierna gärna vill glömma är väl kanske inte så svårt att förstå. Det är ingen överraskning. Men när den socialdemokratiska partiledningen i dag föreslår att militär ska kunna användas i polisiära sammanhang är det ett direkt svek mot den egna historien – ett svek som kan få förödande konsekvenser för framtiden. Faktum är att de är så rädda för att vi ska avslöja vad de håller på med att de inte ens vill hålla en gemensam minneshögtid om en knapp vecka i Ådalen.

Fru talman! Jo då, jag har läst betänkandet. Jag ser att det skiljer sig en aning från den erbarmligt bristfälliga utredningen. Men det duger inte. Regeringen föreslår ändå att rollfördelningen mellan polis och militär luckras upp genom att militären i vissa situationer får rätt att använda

våld mot civila. I andra europeiska länder där detta har skett och där man har gjort en sammanblandning mellan dessa båda roller – till exempel i Spanien och Italien – har det inte alls förhindrat terroristdåd. Tvärtom har det lett till ett ännu hårdare samhällsklimat. Regeringen placerar sig, som det ser ut med en riksdagsmajoritets stöd, på ett sluttande plan där man bara lite längre ned finner händelserna i Ådalen -31.

Fru talman! Låt det vara sagt tydligt och klart. Självfallet måste det som kallas terrorism bekämpas. Det bästa sättet är att angripa det vid roten. En rättvis världsordning med respekt för de mänskliga rättigheterna minskar grogrunden för det som kallas för terrorism. Ett ifrågasättande och bekämpande av de stater som tar till terroristiska metoder mot människor i det egna landet eller som tar sig rätten att ockupera andra är en annan viktig del av en sådan strategi. Det är ett enkelt konstaterande att USA, som påstår sig vilja föra krig mot terrorismen och som Sverige i stor utsträckning följer efter i denna strid, tillhör de stater i världen som på det mest grymma och omfattande sätt själva bryter mot den frihet och de rättigheter som man låtsas vilja försvara.

Fru talman! När ett terrorbrott ändå sker måste det utredas och bekämpas med demokratiska metoder. Polisen måste förstås ha de resurser som krävs för det arbetet. Men grunden för dagens förslag är en symbolpolitik från socialdemokratiskt och borgerligt håll. Det gäller att visa att man är beredd att ta hårda tag i kampen mot terrorismen. Utredningen tillsattes under hård tidspress. Man baserar dagens förslag på hopfantiserade scenarier där man menar att den nuvarande lagstiftningen lägger hinder för en samverkan mellan polis och militär i allmänhet. Det påstår man från utredningens sida utan en egentlig genomgång och utan någon analys av den redan befintliga lagstiftningen när det gäller vilka möjligheter polisen har till terrorismbekämpning i dag och hur man faktiskt kan ta hjälp av försvaret i det sammanhanget.

Självfallet finns det situationer som kräver att polisen samverkar med andra. Det finns alldeles uppenbart möjligheter till samverkan redan inom ramen för befintlig lagstiftning. Möjligheter att exempelvis rekvidrera materiel från militären för terrorismbekämpning är naturligtvis något som kan vara högaktuellt. Den klara begränsningen måste vara att militär personal aldrig får använda våld eller tvång mot civila i fredstid.

En av anledningarna tar Sveriges Advokatförbund upp i sitt remissvar. ”Vid en polisiär våldsinsats åligger det i princip varje deltagande polisman att i varje situation göra en proportionalitetsbedömning av vilken våldsinsats som är nödvändig för att genomföra insatsen och ibland att avstå från insatsen om den inte framstår som proportionell. En sådan ordning är mindre väl anpassad för militära insatser och torde kräva omfattande utbildningsinsatser för militär personal efter från den gängse militära utbildningen avvikande principer.”

Polisen får lära sig att ta ansvar för sitt våld och ibland faktiskt hålla igen. Soldater får lära sig att inte göra det utan att bara lyda order. Advokatsamfundet tror att det kan vara svårt att lära om.

Fru talman! Låt mig citera journalisten Petter Larssons artikel i Helsingborgs Dagblad den 21 januari i år.

”- - - de samhällspolitiska förhållandena? De kan snabbt ändras. Jag har svårt att tro att det inte finns politiska och sociala strider som skulle kunna hetta till rejält också i framtiden. Det är trots allt bara fem år sedan

som Göran Persson – helt missvisande – brännmärkte Antifascistisk aktion i tv med orden: 'Det här är en militärt organiserad grupp med god utrustning, bra samband, utomordentligt väl planerat och med stora ekonomiska resurser som syftar till att stoppa en demokratisk process.' Närmare begreppet terrorism kommer man inte utan att använda ordet. Ja, jag tror att man hade velat sätta in militär under EU-toppmötet i Göteborg 2001 om det hade varit lagligt. Därför ska det inte vara det."

Tillåt mig, fru talman, att instämma. Jag har inte särskilt mycket till övers för Afa, men lärdomen från Göteborgshändelserna säger oss att polisens metoder måste förändras. Vi ifrågasätter, tillsammans med Miljöpartiet, att polisen provocerar fram våld från annars fredliga demonstranter och att oskyldiga demonstranter drabbas av polisens våldsanvändning. Senast häromdagen kunde vi följa i medierapporteringen hur också helt fredliga och lugna stockholmare blev slagna av maskerade poliser för att de påstods vara på fel plats vid fel tidpunkt.

Fru talman! Sveriges lagstiftande församling – Sveriges riksdag – har ett val att göra. Valet handlar inte om huruvida man är beredd att bekämpa det som kallas terrorism eller inte. Valet handlar inte heller om huruvida man är beredd att "ta krafttag" eller inte. Valet handlar om vilka metoder som är mest demokratiska och effektiva och vilka som mest är symbolhandlingar och innebär brott mot viktiga demokratiska principer. Låt mig avsluta med en uppmaning direkt ur Ådalskommissionens berättelse från 1931 när man hade utrett dödsskjutningarna av arbetare:

"Kommissionen vill därför avsluta sin framställning med en vädjan till statsmakterna att för framtiden söka förekomma ett upprepanande av vad som skett dels genom ytterligare förbättringar av polisväsendet, varigenom militärt bistånd i det längsta kan undvikas, och dels genom åtgärder, avseende att vid tilltänkta större folksamlingar anordnarna och ordningsmakten på förhand vinna kontakt med varandra för utrönande av bästa sättet för ordningens upprätthållande."

Jag låter orden sjunka in. De borde påverka kanske inte folkpartister, kristdemokrater, inte heller moderater och centerpartister, men en och annan socialdemokrat borde nog ändå höra att orden väcker genklang. Vi får se vad debatten i fortsättningen ger.

Fru talman! Man kan välja att låtsas som om skotten i Ådalen aldrig föll. Man kan välja att låtsas som om polisens agerande gentemot demonstranter i Sverige alltid är helt perfekt och fläckfritt. Man kan välja att göra så. Det är visserligen att förvränga både historien som samtiden, och det är att göra ett farligt val inför framtiden. Vänsterpartiet väljer en annan väg. Jag står bakom alla Vänsterpartiets reservationer, och jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1 och till reservation 13 under punkt 11.

Hur var det nu? "Brottet var hunger. Glöm honom aldrig."

Anf. 95 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag är uppvuxen i närheten av Ådalen. Jag har också nära vänner som är anhöriga till dem som drabbades. Kom inte och påstå att jag inte vet vad det här betyder.

Det är också skälen till att jag har varit noggrann med att resonera om nödvändigheten av en rågång och tydliga regelverk mellan militär och polis. Det är nödvändigt. Det är också viktigt att ha klart för sig att pol-

ismans befogenhet inte kan ges till vem som helst hur som helst. Jag kan inte se framför mig att vi ska använda värnpliktiga med polismans befogenhet i något sammanhang.

I propositionen sägs att polismans befogenhet ska kunna ges till Försvarsmaktens personal, men då gäller också samma regler om proportionalitet och annat. Där har man gjort en noggrann genomgång, och det är bra. Men det här är något där Kalle Larsson har en poäng och där vi har anledning att hålla ögonen på regelverket.

Poängen med Kalle Larssons inlägg är att smällen i Ådalen inte får hända igen. Det är vi helt överens om. Vi andra har försökt att lösa ett problem som gäller människor i dag som kan utsättas för allvarliga hot. Jag delar uppfattningen att mycket måste göras vid roten till det som skapar terrorismen. Man måste jobba med ett brett program.

Låt oss säga att vi hamnar i en situation med ett våldsamt angrepp som hotar människoliv. Vad vill Kalle Larsson att man ska göra om polisen inte har resurser att klara av situationen och vi vet att försvaret har det? Ska vi riksdagsledamöter säga: ”Vi får inte använda de resurserna. Det är fel helikoptrar.” Det är inte så att man har tänkt sig att använda sig av försvaret i vilken situation som helst. Man pekar framför allt på situationer i lufrummet och ute på sjön. Det är de exemplen som tas upp.

Vad tycker Vänsterpartiet ska göras i den situationen? Hur svarar man drabbade människor när det står klart att de resurser som landet ändå har inte har använts?

Anf. 96 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Beatrice Ask säger att jag har en poäng. Jag har nog mer än så. Jag har rätt.

Vi står inför en farlig utveckling. Vi inleder nu ett replikskifte där Beatrice Ask säger att det jag är orolig för verkligen ska undvikas. Men det finns ett sätt att undvika, nämligen att lägga fram förslag på riksdagens bord som inte innebär att man börjar glidningen längs detta slutande plan så att vi så småningom befinner oss på precis den punkt som dina släktingar från dina hembygder faktiskt har drabbats av tidigare. Det finns möjlighet att lägga fram förslag om en ordentlig genomgång och samordning. Vilka möjligheter finns i dag? Det är möjligt att rekvirera den helikopter Beatrice Ask nämnde – militära materiel. Det finns inget hinder för den saken i dag. Det som vi kritiserar i förslaget är att man låter militär personal använda våld mot civila i fredstid.

Vad vill vi göra? Vi vill angripa problemet vid roten. Vi vill att man kritiserar de stater i världen som själva brukar så kallad statlig terrorism. Vi vill självklart att man ser till att det svenska samhället är förberett på den typen av attacker med hjälp av en civil beredskap. Vi vill att man använder samordningen i enlighet med den lagstiftning och reglering som redan i dag finns. Det är klart att också polisen kommer att behöva utrustas bättre i framtiden. Till detta har vi under de senaste åren bidragit. Det finns alternativ så att Beatrice Ask slipper glida längs planet – om hon är orolig på riktigt för att den utvecklingen är farlig.

Anf. 97 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag sade redan i mitt inledningsanförande att jag tror att det vore bra med en nationell strategi så att man ser vad man gör. Jag

delar uppfattningen att det är många förslag som får fram i luften om terrorism och terrorismbekämpning. Det kan gå fel om man inte ser helheten.

Hur tänker ni vänsterpartister? Ni säger att man ska få använda grejer från försvaret. Ni ska ju avslå propositionen! Det har ni inte rätt ut. Nu har vi inte poliser som kan flyga försvarets helikoptrar eller hantera deras fartyg. Det är det som är problemet. Vi hinner inte utbilda poliserna om vi vill kunna använda en del sådan materiel i en specifik situation. Har Kalle Larsson lagt fram något förslag om att lägga pengar på att satsa på en sådan utveckling av polisens personal så att det går att hoppa in och använda försvarets grejer? Nej, det har ni inte gjort.

Försök inte att smita undan de problem som vi ändå diskuterar! Propositionen försöker att lägga fram ett förslag som praktiskt innebär att vi i en viss situation har möjlighet att be Försvarmakten hjälpa till. Det är ni mot. Ni spelar upp långtgående situationer som jag, vid Gud, givetvis hoppas inte ska inträffa men som inte heller verkar troliga med den beslutsgång och det regelverk som finns med i propositionen. Förklara för mig hur ni har tänkt att hantera detta! Säg inte att vi bara kan hämta grejerna i försvaret! Det måste vara möjligt att rekvirera. Det är ingen som tror att det går att använda försvarets personal hur som helst. Förresten är de inte så många att det skulle vara möjligt.

Vi moderater tycker att där det finns en möjlighet att lösa uppgiften bättre måste svenska myndigheter kunna samarbeta. För polisens befogenhet vid ingripande mot människor är det fråga om det ansvar och den prövning som gäller för en polisman. Annars är vi ute på ett sluttande plan. Det vill ingen av oss.

Anf. 98 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! ”Annars är vi ute på ett sluttande plan.” Nej, på det sluttande planet befinner ni er nu. Vad som görs i betänkandet, som ni avser att rösta för i kammaren, är att den principiella rågången mellan militär och polisiär personal luckras upp. Om det hade lagts fram ett förslag på riksdagens bord som hade inneburit en samverkan, förbättrad utbildning av poliser för att använda viss annan teknisk utrustning, hade Beatrice Ask och jag stått här och möjligen varit rentav överens. Det hade varit en nyhet för kammaren, och då hade vi kunnat uppleva en trevlig stund! I stället är jag dessvärre nödgad att säga att Beatrice Ask antingen inte är medveten om att mycket av det hon påstår att hon vill göra med betänkandet redan är möjligt i dag enligt lagstiftningen, där behövs egentligen bara resurser och praktiska insatser, eller så försöker hon mörka detta eftersom det egentliga bakomliggande syftet med betänkandet faktiskt är att åstadkomma det som vi varnar för, nämligen en förskjutning så att mer av de uppgifter som polisen i dag har kommer militären i framtiden att kunna ta över.

Vi ska vara medvetna om att samhällsklimatet förändras väldigt fort. Det är därför det är så avgörande hur våldsmonopolet används. I fredstid måste detta vara förbehållet polisen. De har en utbildning som är anpassad till det, som kan bli avsevärt bättre men som åtminstone är anpassad till att också hålla igen. Det räcker inte att säga att den militära personalen ska göra ungefär som om de vore poliser när de inte har den bakgrunden och den utbildningen.

Ni har klivit över en gräns. Ni har några dagar fram till voteringen i nästa vecka på er att kliva tillbaka. Om ni gör det kan vi sedan sätta oss ned och konstruktivt diskutera vad som egentligen borde göras för att undvika det Beatrice Ask påstår att hon inte vill se upprepas.

*Stöd till polisen vid
terrorismbekämpning*

Anf. 99 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! I dag debatterar vi i vilken utsträckning försvaret ska få ge stöd till polisen när det har hänt något mycket speciellt i vårt land. Det är en viktig fråga, och den har debatterats länge, säkert sedan det som hände i Ådalen 1931.

Vi har tidigare i debatten hört varför det är viktigt att militären ska få hjälpa till. Jag tänkte inte upprepa så mycket av det. Jag och Centerpartiet håller med om att i sådana här mycket speciella situationer, när polisen inte har resurser för att klara av en situation, kan regeringen ge tillåtelse till Försvarsmaktens stöd. Det måste helt enkelt finnas ett lagligt stöd för att vi ska kunna använda alla tänkbara resurser för att hjälpa människor, även försvarsresurser, om det skulle hända att Sverige råkar ut för ett storskaligt terrorangrepp. Det är också viktigt att påpeka att det stödet ska ges under ledning av polis. Det är inte så att militären kommer att få rätt att gå ut i samhället för att skjuta terrorister eller demonstranter, som det har låtit på tidigare talare.

Att stå här i riksdagens talarstol och hävda att Sverige inte skulle kunna bli utsatt för ett terrordåd tycker jag skulle vara naivt. Jag tror och hoppas innerligt att det aldrig någonsin kommer att ske, men vi måste ändå ha en beredskap för det otänkbara. En sådan beredskap är bland annat att ha en tillämplig lagstiftning på plats, även om vi inte tror och hoppas att den lagstiftningen någonsin kommer att användas.

Jag skulle också vilja säga att trots att vi sett terrorangrepp i världen, mot New York, Washington, Bali, Madrid och London, är det fortfarande inte terrorismen som är det största hotet mot Sverige eller andra länder i världen. Det är inte det hot som är värst. Terrorismen är ett hot, men jag skulle vilja hävda att naturkatastrofer och större olyckor är både mer vanligt förekommande och mer allvarligt.

Vi har nu sett översvämningar av Donau i Rumänien, Bulgarien och Serbien. Tusentals människor har tvingats att lämna sina hem. Hela New Orleans fick utrymmas vid orkanen Katrina. Där fick militär sättas in för att tvångsevakuera människor och för att hindra plundring. Vi vet också vad som hände efter tsunamin annandag jul 2004.

Även i vårt eget land har vi haft naturkatastrofer som har varit allvarliga på senare år, stormen Gudrun i Småland, översvämningar, olyckor med svavelsyra i Helsingborg till exempel. De senaste månaderna har vi använt ord som pandemi och fågelinfluensa för första gången.

Det är inte svårt att tänka sig att det kan inträffa situationer, olyckor och naturkatastrofer, i Sverige, där det kommer att behövas mycket stora insatser för att skydda människor. Det kan gälla evakuering, avspärrning och bevakning. Det kan vara en kärnkraftsolycka, en gasolycka mitt inne i Stockholm, svåra översvämningar, stormar, orkaner. Man behöver inte ha speciellt livlig fantasi för att tänka sig att det skulle kunna hända även i Sverige. Jag är övertygad om att risken är större för det än att Sverige skulle bli utsatt för en terroristattack.

Vi i Centerpartiet får yrka på att försvarets stöd även ska kunna ges i andra situationer än vid terroristattacker, inte för att vi vill att det ska behöva användas utan för att vi vill ha en lagstiftning som möjliggör det när det otänkbara händer. Men tydligen är det så känsligt för socialdemokratin och minnet av Ådalen 1931 så starkt, även om Kalle Larsson inte tycker det, att det endast är under hotet av terrorism som man vågar lägga fram förslag om att Försvarsmakten ska få hjälpa till vid stora påfrestningar mot samhället.

Svaret i betänkandet på vårt yrkande om stöd även vid andra situationer än terrorism är att särskilda beredskapspolisen kan användas vid sådana situationer. Det är helt riktigt. Särskilda beredskapspolisen är bra, och den borde definitivt kunna användas oftare än hittills. Men man ska komma ihåg att det bara är 1 500 personer utspridda över hela landet. Som en jämförelse kallades det i New Orleans in 54 000 personer från armén, marinen och nationalgardet när staden skulle utrymmas och sedan skyddas mot plundring. New Orleans är ungefär lika stort som Stockholm.

Fru talman! Utöver yrkandet om att försvaret ska få ge stöd till polisen även vid andra samhällshotande situationer än terrorism har vi i Centerpartiet yrkat på att regeringen efter varje bemyndigande om Försvarsmaktens stöd ska informera riksdagen om grunderna för beslutet. Jag vill också yrka bifall till reservation 3 under punkt 5 om parlamentarisk insyn i tillämpningen av stödbestämmelserna.

Det är givetvis enbart i mycket speciella situationer, förhoppningsvis aldrig, som det här skulle ske. Då känns det anmärkningsvärt att majoriteten i utskottet och troligtvis även här i riksdagen säger nej till att regeringen ska informera riksdagen om grunderna för sitt beslut. Man kan läsa i betänkandet. Egentligen är det försvarsutskottets majoritet som i sitt yttrande till justitieutskottet säger följande: Det ligger i sakens natur att de händelser det är fråga om ändå kommer att komma till riksdagens kännedom.

Visst är det så. Om det skulle ske en terroristattack mot Sverige så att regeringen tvingas fatta beslut om Försvarsmaktens stöd är det självklart att det kommer att rapporteras hur mycket som helst i medierna om detta. Men att vi i riksdagen ska sitta och följa nyhetsbevakningen för att få veta varför regeringen har fattat ett sådant beslut känns något konstigt. Självklart borde regeringen ha i uppdrag att genast återkomma till riksdagen med grunderna för sitt beslut.

Majoriteten i utskottet talar också om KU:s granskning, att det skulle vara ett sätt för riksdagen att informera sig. KU är ju viktigt, men deras granskning kommer oftast månader i efterhand. Det kan väl inte vara tillräckligt för att informera riksdagen.

Jag hoppas att de två partier, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som helt vill avslå propositionen ändå skulle kunna tycka att det är viktigt att riksdagen får information om det otänkbara skulle hända. Det finns all möjlighet att rösta för reservation 3.

Fru talman! Till slut vill jag säga någonting om reservation 12 om domstolsprövning av frysning av tillgångar. Det ligger väl lite vid sidan om den här frågan, men det är en reservation som Centerpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom.

Jag är fullt medveten om att vi i Sverige är bundna av FN:s resolutioner och EU:s rådsförordning i den här frågan. Jag är en stor anhängare både av FN och EU-samarbetet. Ändå tycker jag att det är helt oacceptabelt att en svensk medborgare sedan november 2001 har sina tillgångar frysta utan att kunna få en domstolsprövning av det. I fyra och ett halvt år har han haft sina tillgångar frysta. Jag tar inte ställning till om det finns anledning att frysa tillgångarna eller inte, men jag tar bestämt ställning för att alla ska ha möjlighet till domstolsprövning. Och det sker inte.

Det finns ingen majoritet för detta. Det är en svår fråga, men jag tycker åtminstone att man från regeringens sida borde kunna ta detta på lite större allvar och ge det skydd till svenska medborgare som är ett minimum, alltså att man ska få sin sak prövad i domstol.

Anf. 100 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! Jag sitter och lyssnar på den här debatten och blir lite förvånad. Jag måste instämma med vad Kalle Larsson säger: Det låter som om ni inte känner till vilka regler som gäller i dag. Här lyfts det upp argument efter argument för att polis och militär måste få samarbeta. Men det får de ju! Vad är detta för någonting?

Jag tillhör den lilla staden Arvikas befolkning som fick staden översvämmad. Vilka var där? Jo, polisen, militären, hemvärnet och mängder av frivilliga personer. Det var inga problem för polisen att vara där. De behövde inte använda polismans befogenheter, men de kunde göra en stor insats ändå. Materialet kunde vi hämta både från Räddningsverket och från närliggande regementen när det gällde att få fram pumpar, extra generatorer och så vidare. Det fungerar ju!

Då säger ni: Ja, men det är ju inte i det fallet detta är så himla viktigt utan vid de extrema terroristfallen. Javisst, skulle ett sådant inträffa har regeringen nödvärnsrätten och möjligheten att samordna alla myndigheter. Att de sedan skulle behöva öva och formalisera det hela kan vara så sant, men den möjligheten finns ju redan i dag!

Jag skulle vilja titta på en del andra saker som är anledning till att vi från Miljöpartiet säger nej till denna proposition som den ser ut. Till att börja med, och det är den största punkten, är det polisen som har monopol på våldsanvändning gentemot civilbefolkningen i det här samhället, och så ska det vara. Det är en av de springande punkter som gör att vi opponerar oss. Vi opponerar oss därför att vi inte anser att det finns en tillräckligt bra parlamentarisk kontroll av denna verksamhet. Vi opponerar oss också av rättssäkerhetsskäl. Johan Linander nämnde den här frysningsen. Här får människor dömas utan att vara hörda. De är dömda utan domstolsprövning, men straffet får de ta. Det tycker jag känns rättsvidrigt.

Det är väldigt viktigt att slå fast att vi allihop är överens om att befolkningen ska skyddas i händelse av katastrofer, terroristanfall eller andra typer av hot. Det vore väl underligt om någon hade en annan uppfattning i den här kammaren. Det kan vi alltså vara fullkomligt överens om. Vi kan också vara fullkomligt överens om att man ska använda de medel som behövs. Från Miljöpartiets sida menar vi att de möjligheterna finns redan i dag utan att man överlåter polismans befogenheter på militär, kanske till och med värnpliktiga.

Därför, fru talman, yrkar vi bifall till reservation 1 – men tillika till reservation 12, och detta av det skälet att jag vill lyfta upp rättssäkerhetsfrågorna i det här. Stödutredningen föreslog att detta skulle handla om att bekämpa terrorism ”och annan liknande svår brottslighet”. Jag är glad att man tog bort den där sista delen.

Det finns en del annat som jag tycker känns osäkert. Vi använder ordet terrorism som ett slags ”sesam, öppna dig!”. Så fort det handlar om terrorismbrott får vi göra vad som helst – utan att vi för den sakens skull, fru talman, är riktigt på det klara med vad vi menar med terrorismbrott. Det finns ingen tydlig och klar definition av begreppet. Därför kan vi se hur man använder begreppet terrorismbrott i olika sammanhang. När Greenpeace skulle demonstrera i Danmark kallades det för terrorismbrott. För mig handlar det inte om det.

Jag tycker att vi här ska vara medvetna om att vi ska stifta lagar som ska fungera på demokratiska villkor och kunna användas på ett för medborgarna bra och positivt även om fan själv sitter som statsminister med sitt anhang i regeringen. Det är väldigt viktigt att vi är klara över att de lagar vi stiftar ska leva betydligt längre än vad vi gör. Jag är väldigt rädd att den mörke potentaten, om han kommer till regeringsmakten, med de förslag som föreligger redan har försetts med alla de instrument han kan tänkas vilja ha.

Vi har fått en del kommentarer som jag tycker är ganska spännande. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet säger så här: ”På en rent abstrakt nivå, om förslaget blir lag, skapas det utrymme för den typ av kontroll av befolkningen som man mera förknippar med starkt auktoritära regimer än med demokratiska stater.”

Jag tycker att vi ska ha en ödmjukhet inför lagstiftandet. Vi ska vara försiktiga. Samtidigt är vi fullt ut medvetna om att samhället kan hotas från extremt håll, men vi ska inte ha så bråttom med lagstiftningen utan först ha med det som ni har begärt från borgerlighetens sida. Ni har pratat om att det är viktigt att vi får parlamentarisk kontroll, att det ska finnas rättssäkerhet och alla de här sakerna. Då bör ni väl vänta med att acceptera och anta den här proppen tills de instrumenten finns på bordet.

Det är min bestämda uppfattning att den här propositionen bör avslås – vilket inte betyder att vi ska upphöra att arbeta med problematiken, för det ska vi givetvis fortsätta att göra.

Anf. 101 JOE FRANS (s):

Fru talman! Tänk er att det är första maj och fullt med folk i stan. Samtidigt håller några ungdomar en olaglig gatufest. Somalias president är i stan, och samtidigt står den svenska utrikesministern värd för ett internationellt möte om Förintelsen. Flera diffusa hot har framförts. Efter tips från allmänheten har dessutom en hemmagjord enklare granatkastare och en större ostyrd raket påträffats. Ett larm inkommer till polisen om att en fullastad oljetanker, Alexandra, kapats ute till sjöss. Det visar sig att det är terrorister som tagit gisslan och hotar att sprida kemiska vapen i Mälaren.

Är det otänkbart? Egentligen ska detta inte kunna inträffa, men om det någon gång gör det är det nödvändigt att samhället har förmåga att samordna sina resurser på effektivaste och bästa möjliga sätt. När det otänkbara som inte kan inträffa ändå inträffar, är det då helt orimligt att

polisen ska kunna begära stöd i samband med bekämpningen av den typ av terrorism som jag menar? Jag tycker att i kampen mot terrorism är detta nödvändigt.

Polisen har förmåga att med egna resurser klara de allra flesta skilda slag av terroristattentat. Vi vet dock att de inte kan klara av allt. Ibland kan stöd behövas vid svåra fall, kanske i samband med att själva attacken äger rum och kanske också efteråt för att undanröja effekterna. För terroristbrott som utspelar sig i luftrummet och ute till sjöss kan polisen också behöva bistånd, som vi har varit inne på. Även om själva brottet inte är särskilt omfattande kan det handla om att polisen inte är utbildad i att framföra vare sig helikopter eller fregatt.

Ett genomgående stödbehov finns också i situationer där det kan förekomma kemiska och ibland biologiska, radiologiska eller nukleära ämnen. Ibland kanske man behöver stöd i form av underrättelse och annan information samt i form av utrustning och transporter eller personal och andra resurser. Det är rimligt att personal från Försvarsmakten, när stöd lämnas i enlighet med det vi pratar om, har polisinsatsbefogenhet för att de ska kunna agera precis som vi har diskuterat utifrån proportionalitetslagstiftning och annat.

Det innebär att Försvarsmaktens personal i extrema situationer kan sättas under polisens ledning. Det framgår också att det finns väldigt tydliga regler om hur detta ska ske. Polisen har ledningsansvaret över de resurser som lämnas. Det är klart att när personal från Försvarsmakten utövar polisinsatsbefogenhet ska de alltid stå under direkt polisbefäl, någonting annat är det inte fråga om. Sådana skrämselfbilder som målas upp är det inte.

Den historiekunnige har påmint oss om att det snart är 75 år sedan händelsen i Ådalen. Det är sant. Man ska tänka sig för. Det är också sant. Man ska tänka före. De tragiska händelserna i Ådalen för snart 75 år sedan då fem personer omkom till följd av militär skottlossning i samband med en arbetardemonstration i Lunde vid Ångermanälven torsdagen den 14 maj 1931 ska inte glömmas. Det är just därför vi har varit noggranna och tydliga med i vilka situationer detta kan komma att användas. Man kommer inte att sätta in den svenska militären mot den svenska befolkningen. Det är inte det som är tänkt. Låt oss inte förvränga historien.

Händelserna i Ådalen måste bedömas i sitt tidsmässiga sammanhang. De samhällspolitiska och strukturella förhållandena som då rådde finns inte i dag. Vi lever i ett helt annat samhälle nu än för drygt 75 år sedan. Vår försvarsmakt är i dag, vågar jag påstå, en modern statlig resurs med mycket hög kompetens som bedriver ett målinriktat arbete för landets yttre försvar och som för FN gör fredsbevarande uppdrag av skilda slag vid oroshärdar runtom i världen. Det framstår därför som både förlegat och osakligt att i dag, av principiella skäl, återöppna händelserna i Ådalen år 1931 som grund för att inte låta Försvarsmakten få kvalificerade uppgifter till stöd för angelägna civila verksamheter.

Det är på det sättet jag påstår att det är dags att nyansera diskussionen och det gamla synsätt som man har. Militären ska inte sättas in mot den svenska befolkningen. Det är inte det vi diskuterar. Det vi diskuterar här är terroristangrepp, ovanliga händelser där polisens resurser inte räcker till.

*Stöd till polisen vid
terrorismbekämpning*

Fru talman! Vi är väldigt ödmjuka inför just tanken att lagar och befogenheter kan missbrukas. Det måste vi vara. Som politiker är vi satta att ta tunga, kanske ibland obekväma steg, steg som inte alltid är populära men som ändå måste tas just därför att det vore oansvarigt att inte göra det. Vill man ta ansvar tittar man på saker och ting som de är och så gör man något. Men man följer besluten och slår vakt om att befogenheterna inte missbrukas.

Om vi ser oss omkring kan vi konstatera att våra närmaste grannländer har ungefär samma ordning. I Danmark kan dansk polis begära stöd från försvarsmakten i kampen mot terrorism. Stöd från försvarsmakten till polisen kan ha karaktären av allmän hjälp eller också av särskild hjälp.

I Norge har man möjlighet att be om stöd från försvarsmakten för att lösa polisiära uppgifter. Det är en liten instruktion från 2003.

I Finland finns det en lag som gör det man kallar handräckning till polisen möjlig. Polisen kan exempelvis få hjälp med efterspaning och gripande av person, med trafikdirigering till och med och med röjning av sprängladdningar och sådant.

Det finns liknande lagar i EU.

Bara för att man har dessa lagar kommer man självklart inte att kunna lösa alla problem. Man måste göra mycket annat. Man måste som sagt se till att dessa situationer över huvud taget inte uppstår.

Låt mig ägna några minuter åt de motioner som har väckts. Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill naturligtvis avslå motionerna. Jag kan bara säga att de gör det av principiella skäl. Det är inte mycket att säga om det. Jag tycker att det resonemang de för inte är övertygande. Vissa saker som de tar upp kan jag, det har jag sagt, tycka att vi ska vara ödmjuka inför. Men man är inte ansvarsfull när man till och med bortser från verkligheten och inte pratar om sakläget utan pratar om andra saker. Jag tycker att ansvaret åligger Vänstern att inte stå här och prata om maskerade poliser när så inte är fallet och när vi diskuterar denna angelägna sak. Det framstår som om man gör detta av helt andra skäl än sakliga.

Sedan finns det andra motioner, från Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna och andra, där jag helt klart tycker att vi har anledning att följa upp en del av de saker som tas upp. En hel del av de sakerna bereds i Regeringskansliet, och jag hoppas att vi i utskottet i konstruktiv anda kan återvända till en del av de förslag som dessa partier har väckt.

Jag hinner inte gå igenom varför vi avstyrker en hel del av dem. Det finns sakliga skäl. Jag vill bara säga att jag och utskottet är beredda att diskutera när eller hur man ska följa upp och hur man ska se till att redovisning och annat kan ske i framtiden.

Jag får återkomma.

Anf. 102 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag anade nog att det var illa men inte att det var så här illa. Joe Frans sade precis i sitt anförande: Man ska inte sätta in militär mot civilbefolkningen. Det är inte det som är syftet. Och så sade han en gång till: Det är inte det vi diskuterar.

Fascinerande att det är precis det vi diskuterar. Det är exakt den möjligheten som öppnas med det här lagförslaget.

Det är också betecknande att Joe Frans beskriver det arbete man har utfört i utredningen som noggrant. Många remissinstanser och många här i kammaren har trots allt en annan uppfattning. Utredningen var nog inte särskilt noggrann, och den är ändå grund för den lagstiftning som man nu vill föreslå.

Jag har tre frågor till Joe Frans.

Den första frågan är varför inte befintlig lagstiftning har analyserats och redovisats i beslutsunderlaget. Varför har ni inte tagit reda på vad det är som gäller i dag, vilka möjligheter till samordning som finns och öppet redovisat det i utredningen, i propositionen eller i det här betänkandet? Ingenstans finns detta.

Jag vill ställa en andra fråga, eftersom Joe Frans tror att det handlar om att man inte glömmer bara för att man minns ett årtal, men det handlar ju mer om att man ska minnas i vilket sammanhang det skedde. Vilka garantier kan Joe Frans ge för att den lagstiftning som nu diskuteras inte öppnar för att händelserna i Ådalen återupprepas?

Den sista frågan: Eftersom det här är en lagstiftning som ska kunna användas vid terrorismbekämpning, undrar jag om du kan vara vänlig och definiera begreppet terrorism för mig och för kammaren.

Anf. 103 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Tack, Kalle Larsson, för frågorna. Du ställer tre frågor och jag ska svara på de tre frågorna.

Först och främst har du läst den här utredningen, antar jag. Efter de grundläggande utgångspunkterna kommer analyser och nuvarande lägen, där man berättar om hotbilder och berättar om analyser som man har gjort. Har du läst utredningen har du nog inte läst den noggrant. Läs den en gång till, för att här berättas det om vilka analyser man har gjort, om vilka hotbilder som kan finnas, om hur läget är i dag, hur situationen ser ut. Du har använt en del argument härifrån. Man kan alltid göra mer kommer du att säga. Men läs utredningen en gång till, så tror jag att dina funderingar kommer att stillas något men kanske inte helt.

Den andra frågan du ställer handlar om de historiska sammanhangen. Det är klart att man lockas att tänka på att Vänsterpartiet nog ska vara försiktigt med att be andra göra upp med historien. Innan de har gjort upp med sin egen historia ska de inte ta ansvar för att vara något slags ljusväktare över historiekunnskapen hos andra. Ansvaret för de garantier som kan lämnas har både du och jag och riksdagen, och jag är övertygad om att riksdagen gör saker och ting i gott syfte. Det finns garantier. Terrorismbekämpningen kommer att stå under polisens ledning och det kommer att fattas regeringsbeslut, så jag undrar vad det är för garantier du vill ha.

Jag återkommer när det gäller terrorismdefinitionen.

Anf. 104 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Detta är häpnadsväckande. Här står regeringspartiets företrädare i en av de mest principiellt viktiga debatter vi har haft inom det här området på flera år och ägnar två minuter åt att säga två saker. Det första är: Du måste läsa en gång till. Det andra är: Du har ett kommunistiskt förflutet, så du ska inte säga någonting om historien. Jag utgår ifrån

att ni har starkare argumentation och möjligen också starkare debattörer än så för er sak, men jag blir förvånad.

Joe Frans redogör för att i utredningen, som jag självfallet har tagit del av, står det om hotbilder, om läget i dag. Men vad jag efterlyser är ju en analys och en redovisning av vilken lagstiftning som i dag finns och att få veta på vilket sätt den är ett hinder för det som man vill åstadkomma med detta betänkande. Svara på den frågan, för det är den jag ställer!

Den andra frågan handlade om situationen i Ådalen. Och det räcker faktiskt inte att komma och säga: Ni har en viss historia och därför får ni inte diskutera historien. Du måste kunna förklara vad det är som gör att vi som nu är oroliga kan känna oss trygga med att situationen i Ådalen inte återupprepas. Även andra talare från borgerliga partier har i någon utsträckning varit oroliga för att den situationen eventuellt skulle kunna komma tillbaka. Vilka garantier kan du ge för att ni genom denna lagstiftning inte öppnar för ett återupprepande av händelserna i Ådalen 1931?

Den tredje frågan, som du naturligt nog inte hann med att svara på eftersom det andra tog så lång tid att säga, är: Vem är egentligen terrorist? Det är en grundläggande fråga i det här sammanhanget, därför att hela betänkandet och hela resonemanget bygger på något slags bild där den man för tillfället anser vara ett hot eller ett problem görs till terrorist så att man får möjlighet att använda den lagstiftning som från början bara gällde i extrema fall. Så, Joe Frans, vem är egentligen terrorist?

Anf. 105 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Den ansvarsfulle Kalle Larsson borde kanske också ägna någon minut åt att definiera vad han själv menar med terrorism, för när han pratar om en sak skulle jag vilja veta vad han pratar om.

Det finns inom ramen för FN och också i utredningen definierat vad man menar med terrorism. Det finns typfall. Och, återigen, jag är ledsen, men jag måste envisas med att peka på att om du läser utredningen ser du att det finns väldigt noggrant beskrivet ett antal typfall. Det handlar inte om att man ska sätta in militären mot ett antal demonstranter som har gatufest. Det handlar om mycket, mycket större och allvarigare hot mot samhället, systemhotande saker. Du försöker vrida debatten därför att du är emot förslaget. Det förstår jag. Jag håller med om och har sagt att vi måste vara ödmjuka. Men du måste också ta viss del av ansvaret. Även om du är emot saker och ting måste du kanske säga att det är detta du vill ha. Du ger inga alternativ utan står bara och säger nej. Det går vi inte på.

Den dagen du vill vara med ordentligt är du välkommen. Då kan vi sätta oss ned och diskutera detta konstruktivt. Jag tar allvarligt på de invändningar du har, så det är inte det. Vi är mycket ödmjuka inför de problem som du pekar på, men du ska också ta ett ansvar. Detta är ungefär det som jag vill säga till dig: Låt oss ta detta ansvar på stort allvar. Det ansvaret har du och det har jag.

Jag vill avsluta med att säga att definitionen av terrorism och annat kan du läsa själv. Det vill jag uppmana dig att göra.

Anf. 106 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag måste säga att det synopsupplägg som du, Joe Frans, gjorde från talarstolen konkurrerade verkligen med terroristserien *Kommissionen*, för jag tyckte att det du tog upp här var mycket mer actionbetonat. Du fick ju med betydligt mycket fler saker. Det var ett spännande manus. Försök att sälja det till SVT!

Sedan kan du fundera på frågan: Om den situationen skulle dyka upp i dag, är det då inte tillåtet för polis att rekvirera båtar och helikoptrar? Allt det där som du spelar upp här är ju tillåtet i dag.

För att föregripa dig lite grann kan jag säga att jag har läst utredningen. Jag har också haft överläggningar med Annika Nordgren Christensen, som är vår politiskt sakkunniga på försvarssidan. Där diskuterade vi i detalj i vilken omfattning polisen skulle kunna använda sig av båtar inklusive skeppare och besättning, flygplan inklusive pilot och besättning, och pumppersonal. Det är *en* sak att använda sig av deras kunskaper, men sedan är det en annan sak om de ska ha polisiära befogenheter eller inte. Jag tycker att ni argumenterar på ett väldigt konstigt och felaktigt sätt.

Sedan har jag en väldigt skarp fråga. Det europeiska polissamarbetet handlar till viss del även om europeisk operativ samverkan. Är det tänkbart att polisen ska kunna ha ett operativt samarbete med EU:s övriga polis samtidigt som de använder sig av svensk militär under sitt befäl? I så fall hamnar vi i en ganska komplicerad situation.

Jag skulle också väldigt gärna vilja höra Joe Frans definition på terrorism. Jag har läst de som finns några gånger, men jag skulle gärna vilja höra hur du har uppfattat den.

Anf. 107 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Tack, Leif Björnlod, för frågorna.

Du berättade att polisen och militären var med vid översvämningarna i Värmland, och självklart inser också jag att det finns en möjlighet redan i dag för polisen och för samhället via länsstyrelserna och annat att rekvirera stöd och hjälp från militären. Det är riktigt.

Det vi pratar om nu är ju mycket större händelser där polisens egna resurser inte räcker till. Då frågar man Försvarsmakten om den kan hjälpa till. Då gör den det, och då står den under polisbefäl. Det kan handla om att det exempelvis varit en stor kidnappningssituation och att människor sitter inlåsta i ett rum där kanske bara militären har möjlighet att sanera någon form av nukleärt vapen innan man går in i rummet. Det är klart att man inte kan be en polis att göra det om det bara är militären som har den kapaciteten.

Det kan handla om att det finns ett flygplan som kanske har kapats från, låt säga, Härnösand på väg till Stockholm. Det kan vara på väg till centrala Stockholm och kanske måste tvingas ned någonstans på vägen. Polisen kanske inte har den typen av kapacitet. Det är fråga om den typen av händelser, mycket stora händelser. Jag är enig med dig om att det under vissa omständigheter går att använda det redan i dag. Vi måste självklart inse att det finns sådana situationer, och det har du själv också erkänt.

När det gäller frågan om terrorism inser jag att det finns olika definitioner. Du vet mycket väl, jag kan återkomma i den andra repliken, vilka

exempel det finns på vad terrorism är. World Trade Center – det är ett typexempel på vad terrorism är.

Anf. 108 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Joe Frans, det är alldeles uppenbart att du har fel yrke. Efter alla dessa härliga, spännande scenarier till romanuppslag som du berättar för mig i stället för att svara på mina frågor förstår jag att du har en dold talang. Men jag har fortfarande inte fått svar på mina frågor. Jag fick inget svar på huruvida EU-samverkan skulle kunna ske mellan poliser i samband med att man också har militärsamverkan och militärstöd. Jag tycker att det är en väsentlig fråga.

Sedan håller du med mig, Joe Frans, om att det onekligen är så att när det gäller skogsbränder och översvämningar får polis och militär samarbeta. Det får de i andra sammanhang också. I de extrema fall som du pratar om kan regeringen använda sig av sin konstitutionella nödvärnsrätt, eller nödrätten. Då kan man alltså samordna samtliga myndigheter.

Egentligen finns alltså dessa möjligheter. Det är bara det att den här propositionen saknar komplementet av rättssäkerhet som jag efterlyser. Man skulle inte jämföra Ådalen med dagens samhälle för de är helt olika. Det är sant. I dag har vi byggt upp ett övervaknings- och kontrollsamhälle som ger polisen så oändligt mycket fler möjligheter och instrument att kunna verka i samband med de här händelserna om man vill kontrollera samhället när det gäller demonstrationer, olika riktningar och eventuella terrorgrupper. Det finns ju, alltihop! Jag kan alltså inte förstå varför ni envisas med att säga att det är de här svåra fallen – och så får man ett härligt romanuppslag av dig. Det får man ju redan i dag! Och det står du också här och medger!

Anf. 109 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Beträffande frågan om EU: Det är ju ändå så att du säger nej till hela detta och inte presenterar några alternativ. Det är självklart att vi lever i ett europeiskt samhälle, och vi har ett samarbete inom EU. Jag har inga principiella betänkligheter om det skulle hända saker inom närområdet och man behöver hjälpa varandra. Det kan gälla översvämningar och annat som du själv var inne på. Det finns situationer som man får diskutera. Det viktiga är att det finns regeringsbeslut om saker och ting. Det kommer som jag har sagt alltid att finnas regeringsbeslut i dessa sammanhang. Vi diskuterar nog utifrån olika utgångspunkter. Det är dina utgångspunkter och mina. Jag tror inte att du heller vill ha ett samhälle som inte har en förmåga att stå emot terroristangrepp och terroristhot. Då kommer jag till din fråga om vad terrorism är. Jag kan bara ge dig ett antal exempel på vad terrorism är. Elfte september är ett typexempel. Madridbombningen är ett annat exempel. Det diskuteras inom FN att man skulle ta fram en gemensam definition av terrorism. Det är klart att det arbetet pågår.

Anf. 110 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Debatten går mot sitt slut. Det är dags att sammanfatta. Men det finns också ett antal frågor som behöver tas upp. Joe Frans använde en ganska ansenlig del av sin tid till att säga att varken jag eller Leif Björnlod tog ansvar, för vi gav inga alternativ. Samtidigt kan Joe

Frans inte på en enda punkt – inte på en enda punkt! – säga vad i den nya lagstiftningen som inte är möjligt med den lag och förordning som i dag gäller. Han kan inte annat än att i allmänna ordalag berätta rövarhistorier när han ska förklara sin motivering till att man ska ställa sig bakom det här betänkandet.

Man kan le och tycka att detta är lite skämtsamt framställt. Men det är djupt allvarligt. Vi är nu i färd med att förändra en lagstiftning som det finns ett skäl till att den kom på plats. Det var att vi hade problem med att militär ingrep med tvång och våld mot civila. Man kan förstås hävda att detta aldrig kommer att hända igen. 30-talet är längesedan. Sveriges Advokatsamfund har ett svar till Joe Frans på den punkten. Jag citerar: ”Sociala och politiska spänningar och konflikter kan i ett framtida alltmer heterogent samhälle vara minst lika dramatiska som förhållandena på den svenska arbetsmarknaden i början av 1930-talet”. Alltså finns det en stor risk, jag instämmer i detta, för att man får se liknande situationer som Ådalen igen.

Och vad har vi fått höra när det gäller definitionen av terrorism? Att vi ska läsa på i utredningen som vi redan har läst, att FN diskuterar en gemensam definition av begreppet och att Joe Frans från talarstolen kan ge exempel på ett antal saker som han uppfattar vara terroristhandlingar. Och detta ska vara bakgrunden till rekvisit i lagstiftning. Det är en undermålig argumentation, och det är ett undermåligt förslag som riksdagen borde avslå å det snaraste.

Anf. 111 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! Fortfarande efterlyser jag frågor, svar och upplysningar, kanske från borgerligt håll, om hur man ser på begreppet terrorism. Jag har en av definitionerna framför mig här. Det kan ju vara ganska enkelt att svara på vad som menas med terrorism. Det handlar om dem som vill injaga fruktan hos en befolkning eller otillbörligen tvinga offentliga organ eller internationella organisationer att utföra eller avstå från att utföra en viss handling. Det kan också vara att allvarligt destabilisera och förstöra de grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska och sociala strukturerna.

Jag tycker faktiskt att delar av det här förslaget undergräver vår konstitutionella situation, det vill säga rättigheten för människor att fritt demonstrera och prata. Jag ser att det kan användas som ett instrument för att bekämpa det som vi normalt brukar kalla för, kanske lite subversiva, demonstrationer för att människor absolut vill lyfta fram sina rättigheter. Jag tycker att rättssäkerheten kan hotas av detta. Och jag är definitivt motståndare till att överlåta polisens rättigheter till människor som inte är utbildade att hantera det. Vi har ett våldsmonopol och så ska det förbli. Där ska inte militärerna ingå i fredstid.

Anf. 112 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Jag har en mycket kort och enkel fråga. På vilket sätt tror du att detta kommer att leda till att militären sätts in mot demonstranter?

Anf. 113 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag kan tänka mig att vi inte alltid har en regering och ett rättstänkande polissystem som är av den goda uppfattningen. Det kan ske felbedömningar.

Vi har exempel från Göteborg. Där har vi skrämmande exempel på felbedömningar från polisiärt håll när det gäller att använda sina maktmedel. Om militären dessutom hade varit inblandad hade jag blivit ändå oroligare.

Jag ser att man redan i dag faktiskt kan använda sig av det.

Anf. 114 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Jag säger inte att militären skulle ha satts in i situationen i Göteborg. Det är inte den typen av händelser vi diskuterar.

Vilka konkreta förslag har du på hur vi ska kunna stå emot terroristangrepp? Efter alla dessa debatter har du inte förmått presentera något konkret alternativ som är verklighetsnära.

Anf. 115 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem som är mest verklighetsnära, jag eller Joe Frans med sina härliga romanuppslag, men jag tror att jag ligger något närmare verkligheten.

Jag menar givetvis att vi ska motverka terrorism, i första hand uppkomsten av terrorism. Vi ska motverka möjligheten till rekrytering till terrorismgrupper och ekonomisering av terroristarbetet. Vi ska jobba med underrättelseverksamhet. Allt det gör vi redan.

Det finns naturligtvis mer. När terrorismverksamheten och aktiviteterna blir direkt brottsverksamhet, utöver planeringsverksamhet och förberedelser, ska vi naturligtvis använda oss av de medel som står till buds. Det måste vi göra. Jag menar att vi kan göra det redan i dag. Så långt går reglerna.

Om vi lämnar terrorismen och talar om polisen och militärt samarbete när det gäller naturfria delar – det är Johan Linanders uppfattning – är de stora hoten i Sverige mot mänskligheten naturhändelser, miljöhändelser, industriverksamhet och kemikalieanvändning. Det gör att vi har ett mycket känsligt samhälle. Där ser jag de stora hoten.

Jag anser att vi givetvis ska kunna använda militär till saneringar. Det kan vi redan i dag. Jag tror att jag har ganska väl på fötterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

*Ändringar i
säkerhetskyddslagen,
m.m.*

6 § Ändringar i säkerhetskyddslagen, m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU27
Ändringar i säkerhetskyddslagen, m.m. (prop. 2005/06:137).

Anf. 116 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Jag ska säga några ord om säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsbegreppet som vi kan hämta från utredningar eller från betänkandet och propositionen.

Med säkerhetsskydd avses skydd mot spioneri, sabotage och andra brott som kan hota rikets säkerhet och skydd. Det omfattar också skydd mot brott som kan karakteriseras som terroristbrott. Ett led i säkerhetsskyddet som är avsett att verka förebyggande är en fungerande säkerhetsprövning. Det handlar om att på olika sätt klarlägga om personer som söker arbete eller på annat sätt deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet kan antas vara lojala och pålitliga. Den här prövningen och säkerhetskontrollen ska under vissa förutsättningar omfatta registerkontroll och särskild personutredning.

I den proposition som ligger till grund för betänkandet föreslås betydande utvidgningar av vad som kan lämnas ut från aktuella register – misstanke- och belastningsregistret – vid kontrollerna till skydd mot terrorism.

Den katalog över brott som nu finns som klargör när uppgifter kan lämnas ut föreslås strykas. Propositionen föreslår i stället att alla uppgifter om den kontrollerade som finns i registren ska få lämnas ut, oavsett brott. Detta innebär att också uppgifter om relativt ringa förseelser eller misstankar härom kan lämnas ut. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet ifrågasätter.

Självklart måste det finnas ett säkerhetsskydd och kunna göras en säkerhetsprövning. Under senare år är det dock en tydlig trend att registerkontroller blir allt vanligare i alltfler situationer. En person som har begått ett brott måste, enligt Vänsterpartiets mening, ges möjlighet och uppmuntras att komma tillbaka till viktiga sociala sammanhang. Där är arbetslivet oerhört centralt. Detta förslag innebär att också uppgifter om relativt ringa förseelser kan lämnas ut och försvåra möjligheterna att få och behålla ett arbete.

Jag instämmer i mycket av vad Brottsförebyggande rådet och Advokatsamfundet säger i sina remissvar på den här punkten.

Förslaget innebär också en ändring av reglerna såtillvida att säkerhetsprövning får ske mitt under pågående anställning.

Fru talman! Detta är några av de förändringar som föreslås i betänkandet. Vänsterpartiet är sammanfattningsvis oroat över att dessa förslag ytterligare bidrar till en utveckling av alltfler kontroller och mindre insyn för de kontrollerade.

I betänkandet föreslås också att behörigheten att besluta om utvidgat uppgiftslämnande ska föras över från regeringen till Registernämnden. Inrättandet av Registernämnden måste ses mot den mörka bakgrund av decennier av mycket omfattande hemliga Säporegistreringar, IB-affärer, sjukhusspioner och liknande verksamhet. Inrättandet av Registernämnden ska enligt regeringen ses som ett uttryck för en vilja att förstärka rättssäkerheten och de enskildas integritetsskydd vid utlämnandet av uppgifter för säkerhetsprövning.

Vänsterpartiet är dock fortsatt kritiskt till Registernämndens sammansättning. Vi har sedan nämndens tillkomst påtalat att bara två partier är representerade i nämnden, nämligen moderater och socialdemokrater. Talet om förbättrad rättssäkerhet försvagas betydligt på grund av detta

Prot. 2005/06:117

5 maj

Ändringar i
säkerhetsskyddslagen,
m.m.

faktum, menar vi. Det gäller i ökad utsträckning när nu ännu fler uppgifter ska läggas på Registernämnden.

Vänsterpartiet vill därför också i detta sammanhang understryka vikten av att bredda Registernämndens sammansättning så att alla riksdagspartier finns med i nämnden. Det är mycket viktigt för att stärka förtroendet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 117 JOE FRANS (s):

Fru talman! I propositionen föreslås vissa förändringar i säkerhetskyddslagen. Det innebär konkret tre fyra saker.

Samtliga uppgifter som finns i misstanke- och belastningsregistret ska kunna lämnas ut. Det blir alltså på samma sätt som när man kollar personer som i dag är placerade i säkerhetsklass tre.

Regeringen ska kunna delegera rätten att besluta om registerkontroll på begäran av det man kallar mellanfolklig organisation.

Beslutanderätt i fråga om att lämna ut vissa uppgifter ska flyttas över från regeringen till Registernämnden.

Slutligen ska det bli tydligare att en säkerhetsprövning får göras även om man redan är anställd.

När det gäller lagen om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder föreslås att en efterlysning från en medlemsstat inom Europeiska unionen som inte deltar i Schengensamarbetet också ska kunna räkna med att behandlas fullt ut på samma sätt.

Lagen ska träda i kraft redan den 1 juli.

Vänsterpartiet har i en reservation anfört att detta ska avslås med utgångspunkt i att det kommer att resultera i fler registerkontroller och mindre insyn för de kontrollerade.

Utskottet kan bara konstatera att det vid registerkontroll som sker till skydd mot terrorism endast får lämnas ut de uppgifter som finns i de två register som jag har nämnt och utifrån en brottskatalog. Den begränsning som en brottskatalog innebär kan enligt utskottet medföra att uppgifter i dessa register som är relevanta för säkerhetsprövningen utesluts.

Det är viktigt att man gör detta. Det kan vara fråga om små brott, men om man lägger samman dem får man en helhetsbild.

Det är dessutom så att man ska göra dessa kontroller efter medgivande. Den person som ska kontrolleras ska ge sitt medgivande till detta.

När det gäller regeringens möjlighet att delegera rätten att fatta beslut om registerkontroll är det redan i dag delegerat såväl när det gäller svensk verksamhet som när kontrollen avser medverkan i utländsk verksamhet. Och beslut meddelas av Rikspolisstyrelsen.

Utskottet delar regeringens bedömning att det inte i detta avseende föreligger några bärande skäl att behandla en framställan om registerkontroll från en mellanfolklig organisation på ett annorlunda sätt. Därför anser utskottet att regeringen måste få möjlighet att delegera den rätten.

Man kan konstatera att det redan i dag framgår att det under vissa omständigheter under en pågående anställning kan göras en säkerhetsprövning.

I princip är det dessa tre korta ändringar som görs, det vill säga att man ska kunna göra en prövning under redan pågående anställning, att man ska kunna göra en slagning i både misstankeregistret och belast-

ningsregistret och att man dessutom ska kunna meddela mellanfolkliga organisationer om detta.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 118 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska vara mycket kortfattad och ställa några principiella frågor som jag har till Joe Frans. Grunden för vårt yrkande om avslag är att detta vidgar möjligheterna att lämna ut uppgifter, så att uppgifter om alla förseelser och brott som finns i dessa aktuella register kan lämnas ut och inte som nu begränsas via en katalog.

Vi tycker att det generellt sett i samhället är ett bekymmer med en tendens till att antalet registerkontroller ständigt ökar.

Jag undrar om inte Joe Frans ser en fara i att denna utvidgning bidrar till en utveckling som försvårar för personer som har begått en måhända ganska ringa förseelse att få och behålla ett arbete. Jag undrar om Joe Frans rent allmänt ser några problem. Och finns det inga problem i övrigt med integriteten när vi nu så att säga spår på denna möjlighet till registerkontroller och till kontroller när det gäller ganska ringa förseelser? Det är den ena frågan.

Den andra frågan handlar om Registernämnden och om Joe Frans möjligen kan se ett problem, som vi i Vänstern ser, nämligen att det är bara moderater och socialdemokrater som får plats i Registernämnden nu när vi också lägger ytterligare uppgifter på Registernämnden. Borde inte alla partier vara representerade i Registernämnden? Varför får inte de andra partierna plats där? Vi tycker att det är viktigt för förtroendet, inte minst mot bakgrund av decennier av registreringar.

Anf. 119 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag framförde mitt yrkande i det förra ärendet, annars gör jag det nu.

Rolf Olsson ställde två frågor. Den ena handlade om att det blir fler och fler registerkontroller. Det är självklart något som man kan fundera över. Det viktiga är att man ger sitt medgivande om det ska göras en registerkontroll.

Samhället utvecklas, och fler och fler har positioner som omfattas av känsliga arbetsuppgifter som kräver den typen av registerkontroll. Det är det ena.

Självklart måste man hela tiden utifrån det som du säger om integritetsaspekter se på vilket sätt man kan jobba med detta. Att man gör detta möjligt i dag innebär inte att man bara trampar på i all evighet, utan det är självklart någonting som man ska följa.

När det gäller frågan om Registernämnden pågår det som du vet en diskussion i fråga om insyn i fråga om alla tvångsmedel och annat. Det är inte helt omöjligt att regeringen i samband med det kommer att fundera på hur man ska göra i fråga om Registernämnden och om man ska öka antalet partier där. Från min personliga utgångspunkt ter det sig inte helt orimligt att man i en framtid ska kunna överväga om man ska utvidga den gruppen.

Anf. 120 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! När det gäller tendensen till att allt fler blir utsatta för registerkontroller så är detta att man ska ge sitt medgivande bara något formellt. Vem kan neka till detta när man söker ett arbete? Om man nekar till det är det väl liktydigt med att man inte får det arbetet? Så det är väl mer en formell rättighet. Vi gör det alltså svårare för människor som har gjort någon form av förseelse att behålla ett arbete. Den farhågan har jag alltså. Jag uppfattar ändå att Joe Frans medger att den risken finns. Jag väljer att tolka honom på det viset.

Jag ska kortfattat säga något om Registernämnden. Det var för mig en ny uppgift att det ingår i diskussionerna om Tvångsmedelsnämnden att också se över Registernämndens sammansättning. Om det är på det sättet hälsar jag det med stor tillfredsställelse eftersom det är ett krav som vi kommer att fortsätta att driva. Det handlar nämligen om legitimiteten och förtroendet för en viktig institution som vi nu lägger ännu fler uppgifter på.

Anf. 121 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Låt mig för tydlighetens skull bara klargöra att jag säger att en diskussion om insyn i olika tvångsmedel och annat pågår. Utifrån mina personliga utgångspunkter tycker jag att regeringen har anledning att ständigt titta på hur man jobbar med dessa frågor. Så jag påstår alltså inte att det görs konkret i dag. Men jag säger att det inte vore orimligt att det ska kunna göras i framtiden. Det tycker jag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

7 § Vissa ändringar av Europokonventionen och Schengenkonventionen

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU28
Vissa ändringar av Europokonventionen och Schengenkonventionen
(prop. 2005/06:118).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)

8 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2005/06:200 En kronofogdemyndighet i tiden
2005/06:Sk29 av Johan Andersson (s)
2005/06:Sk30 av Anna Grönlund Krantz m.fl. (fp, m, kd, c)

med anledning av skr. 2005/06:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

2005/06:Fi15 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd)

2005/06:Fi16 av Jörgen Johansson m.fl. (c)

2005/06:Fi17 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

Prot. 2005/06:117

5 maj

Utrikesutskottets betänkanden

2005/06:UU19 Bulgariens och Rumäniens anslutning till Europeiska unionen

2005/06:UU10 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen 2005

9 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 5 maj

2005/06:389 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ekobrottsbekämpning i hela Sverige

2005/06:390 av *Carl B Hamilton* (fp) till utrikesminister Jan Eliasson

Sveriges position i Mellanösternpolitiken

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 maj.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 4 maj

2005/06:1525 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin

Geodatarådet inom lantmäteriområdet

2005/06:1526 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin

Bostadsförsörjningen

2005/06:1527 av *Henrik von Sydow* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Moms och prisinformation

2005/06:1528 av *Henrik von Sydow* (m) till finansminister Pär Nuder

Tydlig skatteinformation vid deklarationen

2005/06:1529 av *Henrik von Sydow* (m) till finansminister Pär Nuder

Ärlighet om arbetsgivaravgiften

2005/06:1530 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Straff utanför anstalt

Prot. 2005/06:117
5 maj

2005/06:1531 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Alkobommar

2005/06:1532 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Tullens befogenheter att ingripa mot rattfylleri

2005/06:1533 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till statsrådet Carin Jämtin

Demokratibistånd till arabvärlden

2005/06:1534 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till statsrådet Ulrica Mesing

Statligt stöd för utbyggnad av IT-infrastruktur

2005/06:1535 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Öppenhet och tydlighet inom polisen
2005/06:1536 av *Karin Thorborg* (v) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky
Kulturrådets utdelning av pengar

Prot. 2005/06:117
5 maj

den 5 maj

2005/06:1537 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Jens Orback
Lågt skadestånd vid diskriminering på krogen
2005/06:1538 av *Ingemar Vänerlöv* (kd) till justitieminister Thomas
Bodström
Evighetsgäldenärer
2005/06:1539 av *Anita Brodén* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Bättre skolundervisning för hörselskadade barn
2005/06:1540 av *Mikael Oscarsson* (kd) till utrikesminister Jan Eliasson
Internationell religionsfrihet som prioriterat område i utrikespolitiken
2005/06:1541 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Jan Eliasson
Kontakten med regeringar som kränker religionsfriheten
2005/06:1542 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till socialminister Berit Andnor
Fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionshinder
2005/06:1543 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utrikesminister Jan Eliasson
Mänskliga rättigheter i Turkiet
2005/06:1544 av *Sofia Larsen* (c) till statsrådet Ibrahim Baylan
Auktorisation av rektorer
2005/06:1545 av *Sofia Larsen* (c) till statsrådet Lena Sommestad
Brytning av alunskiffer i Östernärke
2005/06:1546 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Allmänhetens skydd mot farliga personer
2005/06:1547 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Handledning för poliser
2005/06:1548 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Arbetsmiljöproblem inom polisen
2005/06:1549 av *Hans Backman* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist
Konkurrensen på veterinärområdet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 maj.

Prot. 2005/06:117 11 § Kammaren åtskildes kl. 15.10.
5 maj

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 3 §
anf. 39 (delvis),
av talmannen därefter till och med 4 § anf. 78 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
2 § Grundskolan: Arbetsmiljö och elevhälsa.....	1
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU11	1
(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	1
3 § Fristående skolor m.m.....	1
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU13	1
Anf. 1 STEN TOLGFORS (m).....	1
Anf. 2 ULF NILSSON (fp).....	5
Anf. 3 INGER DAVIDSON (kd)	8
Anf. 4 LENNART GUSTAVSSON (v)	10
Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd) replik	12
Anf. 6 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	12
Anf. 7 INGER DAVIDSON (kd) replik	13
Anf. 8 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	13
Anf. 9 SOFIA LARSEN (c)	13
Anf. 10 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	15
Anf. 11 MIKAEL DAMBERG (s)	19
Anf. 12 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	22
Anf. 13 MIKAEL DAMBERG (s) replik	22
Anf. 14 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	22
Anf. 15 MIKAEL DAMBERG (s) replik	23
Anf. 16 ULF NILSSON (fp) replik	23
Anf. 17 MIKAEL DAMBERG (s) replik	23
Anf. 18 ULF NILSSON (fp) replik	24
Anf. 19 MIKAEL DAMBERG (s) replik	24
Anf. 20 INGER DAVIDSON (kd) replik	25
Anf. 21 MIKAEL DAMBERG (s) replik	25
Anf. 22 INGER DAVIDSON (kd) replik	25
Anf. 23 MIKAEL DAMBERG (s) replik	26
Anf. 24 SOFIA LARSEN (c) replik	26
Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (s) replik	26
Anf. 26 SOFIA LARSEN (c) replik	27
Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (s) replik	27
Anf. 28 STEN TOLGFORS (m) replik	28
Anf. 29 MIKAEL DAMBERG (s) replik	28
Anf. 30 STEN TOLGFORS (m) replik	29
Anf. 31 MIKAEL DAMBERG (s) replik	30
Anf. 32 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik.....	30
Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (s) replik	30
Anf. 34 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik.....	31
Anf. 35 MIKAEL DAMBERG (s) replik	31
Anf. 36 MARGARETA PÅLSSON (m)	32
Anf. 37 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	33
Anf. 38 MARGARETA PÅLSSON (m) replik	34
Anf. 39 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	34
Anf. 40 MARGARETA PÅLSSON (m) replik	35

Anf. 41 SONIA KARLSSON (s).....	35
Anf. 42 NYAMKO SABUNI (fp).....	37
Anf. 43 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	39
Anf. 44 NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	39
Anf. 45 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	40
Anf. 46 NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	40
Anf. 47 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	41
Anf. 48 NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	41
Anf. 49 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	42
Anf. 50 NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	42
Anf. 51 ANA MARIA NARTI (fp).....	42
Anf. 52 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	43
Anf. 53 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	43
Anf. 54 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	43
Anf. 55 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	44
(Beslut skulle fattas den 10 maj.).....	44
4 § Grundskolan	44
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU14.....	44
Anf. 56 STEN TOLGFORS (m).....	44
Anf. 57 ANA MARIA NARTI (fp).....	47
Anf. 58 INGER DAVIDSON (kd).....	48
Anf. 59 LENNART GUSTAVSSON (v).....	51
Anf. 60 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	53
Anf. 61 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	53
Anf. 62 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	54
Anf. 63 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	54
Anf. 64 SOFIA LARSEN (c).....	54
Anf. 65 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	56
Anf. 66 SOFIA LARSEN (c) replik.....	56
Anf. 67 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	57
Anf. 68 SOFIA LARSEN (c) replik.....	57
Anf. 69 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	57
Anf. 70 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	60
Anf. 71 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik.....	60
Anf. 72 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	61
Anf. 73 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik.....	61
Anf. 74 MIKAEL DAMBERG (s).....	61
Anf. 75 SOFIA LARSEN (c) replik.....	64
Anf. 76 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	64
Anf. 77 SOFIA LARSEN (c) replik.....	65
Anf. 78 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	65
Anf. 79 STEN TOLGFORS (m) replik.....	66
Anf. 80 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	66
Anf. 81 STEN TOLGFORS (m) replik.....	67
Anf. 82 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	67
Anf. 83 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	68
Anf. 84 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	68
Anf. 85 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	69
Anf. 86 MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	69

Anf. 87	INGER DAVIDSON (kd) replik	69
Anf. 88	MIKAEL DAMBERG (s) replik	70
Anf. 89	INGER DAVIDSON (kd) replik	70
Anf. 90	MIKAEL DAMBERG (s) replik	71
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	71
5 §	Stöd till polisen vid terrorismbekämpning	71
	Justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU17	71
Anf. 91	BEATRICE ASK (m)	71
Anf. 92	KARIN GRANBOM (fp)	73
Anf. 93	OLLE SANDAHL (kd)	74
Anf. 94	KALLE LARSSON (v)	76
Anf. 95	BEATRICE ASK (m) replik	78
Anf. 96	KALLE LARSSON (v) replik	79
Anf. 97	BEATRICE ASK (m) replik	79
Anf. 98	KALLE LARSSON (v) replik	80
Anf. 99	JOHAN LINANDER (c)	81
Anf. 100	LEIF BJÖRNLOD (mp)	83
Anf. 101	JOE FRANS (s)	84
Anf. 102	KALLE LARSSON (v) replik	86
Anf. 103	JOE FRANS (s) replik	87
Anf. 104	KALLE LARSSON (v) replik	87
Anf. 105	JOE FRANS (s) replik	88
Anf. 106	LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	88
Anf. 107	JOE FRANS (s) replik	89
Anf. 108	LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	90
Anf. 109	JOE FRANS (s) replik	90
Anf. 110	KALLE LARSSON (v)	90
Anf. 111	LEIF BJÖRNLOD (mp)	91
Anf. 112	JOE FRANS (s) replik	91
Anf. 113	LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	91
Anf. 114	JOE FRANS (s) replik	92
Anf. 115	LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	92
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	92
6 §	Ändringar i säkerhetsskyddslagen, m.m.	92
	Justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU27	92
Anf. 116	ROLF OLSSON (v)	92
Anf. 117	JOE FRANS (s)	94
Anf. 118	ROLF OLSSON (v) replik	94
Anf. 119	JOE FRANS (s) replik	95
Anf. 120	ROLF OLSSON (v) replik	95
Anf. 121	JOE FRANS (s) replik	96
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	96
7 §	Vissa ändringar av Europokonventionen och Schengenkonventionen	96
	Justitieutskottets betänkande 2005/06:JuU28	96
	(Beslut skulle fattas den 10 maj.)	96
8 §	Bordläggning	96
9 §	Anmälan om interpellationer	97

Prot. 2005/06:117
5 maj

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	97
11 § Kammaren åtskildes kl. 15.10.	99

Elanders Gotab, Stockholm 2006